

Consell Jurídic Consultiu
de la Comunitat Valenciana

MEMÒRIA DE 2011

Consell Jurídic Consultiu
de la Comunitat Valenciana

MEMÒRIA DE 2011

Que el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana eleva al Govern Valencià, en compliment del que disposa l'article 77 del seu Reglament, aprovat pel Decret 138/1996, de 16 de juliol

VALÈNCIA, 2012

Edita: Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana

Producció gràfica: Guada Impresores, S. L.

Maquetació: Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana

---

ÍNDEX

Presentació

Introducció

Primera part

EXPOSICIÓ DE L'ACTIVITAT DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU DURANT L'ANY 2011

I – Composició del Consell Jurídic Consultiu.....	19
II – Organigrama del Consell Jurídic Consultiu	21
III – Funció consultiva	23
A) Estadística d'assumptes dictaminats (1 de gener de 2011 a 31 de desembre de 2011).....	23
B) Estadística d'assumptes sotmesos a consulta (1 de gener de 2011 a 31 de desembre de 2011)	52
C) Quantia reclamada en els expedients de responsabilitat patrimonial que han sigut dictaminats durant l'exercici 2011.....	54
IV – Funcionament del Consell Jurídic Consultiu	
A) Introducció	
a) Presa de possessió dels Consellers Electius del Consell Jurídic Consultiu	55
b) Nomenament de Consellers emèrits del Consell Jurídic Consultiu	62
c) Presentació de la Memòria 2010 al President de la Generalitat	63
d) Visita al Grup Parlamentari Popular.....	63
e) Presentació de la Memòria 2010 a les Corts.....	63
f) Visita de les Falleres majors de València 2012	64
g) XV Aniversari del Consell Jurídic Consultiu.....	64
h) Revista Española de la Función Consultiva	64

i) Visites de grups d'estudiants	66
B) Relacions institucionals i protocol	66
C) Conveni marc de cooperació per a la realització de pràctiques formatives en el Consell Jurídic Consul- tiu per estudiants universitaris	72
V – Personal i infraestructura	
A) Biblioteca	74
B) Informàtica i bases de dades	76
C) Gestió econòmica financera.....	77
D) Personal	78
E) Contractació	78
F) Registres	
a) Registre general d'entrada i eixida.....	79
b) Registre d'expedients sotmesos a consulta.....	79
c) Registre de resolucions i disposicions recaigudes en assumptes dictaminats pel Consell	80

Segona part

OBSERVACIONS I SUGGERIMENTS

I – Introducció	83
II – Casuística sobre responsabilitat patrimonial extracontractual de l'Administració per danys produïts a persones o vehicles en les vies, espais o recintes públics	85
- Supòsits connectats amb la vigilància i neteja	92
- Danys produïts amb motiu de la circulació de vehicles.....	99
- Factors atmosfèrics i climàtics	109
- La concurrència de causes	110
- Danys produïts a persones.....	112
III – Responsabilitat patrimonial extracontractual de l'Administració pels danys derivats de l'organització, programació, autorització o tolerància de festes, espectacles o activitats d'oci en la via pública o en recintes públics	121
- Els festejos i els espectacles: responsabilitat de l'Administració	125
- La responsabilitat de l'Administració atenent el subjecte de l'incident	135
IV – Responsabilitat patrimonial de l'Administració per “mobbing laboral”	147
- L'assetjament laboral en els dictàmens del Consell Jurídic.....	152

PRESENTACIÓ

PRESENTACIÓ

En el mes de juliol del 2011, després d'haver expirat el tercer mandat del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana, les Corts valencianes i el Consell van triar els nous membres de la Institució que m'honre a presidir. D'esta manera es va iniciar el Quart mandat d'un Òrgan que des de la seua creació està al servici de la Generalitat, de les administracions locals, de les universitats públiques i, en fi, de la societat valenciana, sempre amb l'objectiu que l'Ordenament Jurídic de la Comunitat tinga la major qualitat possible i de servir de garant de l'interés general i dels drets dels administrats. Estic segur que este nou període serà no menys fèrtil que els anteriors.

No podem oblidar que ens competix l'examen dels avantprojectes de llei que el Govern Valencià ha de remetre a les Corts, i el de les normes reglamentàries que pretenga aprovar en desenvolupament o exercici de normes legals. El contrast de les normes projectades amb les de rang superior del nostre ordenament jurídic ens permet realitzar un control de constitucionalitat i estatutarietat, i al mateix temps un examen de la competència sobre la matèria que es pretén regular.

En el mateix sentit analitzem la viabilitat jurídica dels recursos d'inconstitucionalitat que el Consell pretén formular contra normes de rang legal de l'Estat. Crec que la funció del Consell Jurídic Consultiu és, en este aspecte, de summa rellevància i utilitat. I si en els dictàmens sobre normes contribuïm a la depuració i millora de la tècnica normativa, en els recursos d'inconstitucionalitat o de conflicte de competència oferim el nostre parer sobre els arguments esgrimits o sobre els que puguen utilitzar-se en defensa de la pretensió, que sempre ve lligada a la del propi àmbit d'autonomia.

Però també resulta fructífera la intervenció del Consell Jurídic Consultiu en aquells assumptes relatius a la contractació pública, a l'alteració de zones verdes o espais lliures, o a la revisió d'ofici d'actes nuls, sense oblidar els de responsabilitat patrimonial de l'Administració.

Precisament per haver transcorregut un dilatat període des del seu naixement i, per això, existir una doctrina consultiva ja assentada sobre la responsabilitat patrimonial de l'Administració, este Consell ha considerat convenient proposar al Consell elevar a 15.000 euros la

quantia a partir de la qual resulta preceptiva la consulta a este Òrgan, iniciativa que el Govern Valencià va trobar oportuna i va aprovar per a tal fi el Decret del Consell 195/2011, de 23 de desembre. Per esta raó, en el capítol d'esta Memòria dedicat a les reglamentàries “Observacions i Suggestiments” s'inclou un resum casuístic de la doctrina d'este Consell referent a les reclamacions d'indemnització per danys i perjuís, amb el convenciment que les Administracions Públiques podran utilitzar-ho com a ajuda o referència a l'hora de tramitar i resoldre este tipus d'assumpes.

En 2011, el Consell Jurídic ha emés un total de 1506 dictàmens, xifra no aconseguida en exercicis anteriors. D'ells, més d'un 60% corresponen a consultes formulades per ajuntaments de la Comunitat Valenciana. Això posa de manifest, d'una part, l'indubtable esforç realitzat per donar complida resposta als problemes que se'ns plantegen i, d'una altra, el cada vegada major grau de confiança que les administracions públiques depositen en el Consell Jurídic Consultiu.

Finalment, cal ressenyar que l'any que ara es resumix es va celebrar el XV Aniversari de la creació d'este Consell Jurídic Consultiu, efemèride que es va glossar en un Llibre commemoratiu que descriu les seues funcions i resumix les activitats més rellevants des de l'inici de la seua funció.

Vicente Garrido Mayol
President

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓ

La present Memòria del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana, corresponent a l'any 2011, va ser aprovada pel Ple del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana en sessió pública i extraordinària celebrada el dia 10 de maig de 2012.

S'ha elaborat per a complir el que disposa l'article 77 del seu Reglament (aprovat pel Decret 138/1996, de 16 de juliol), que preceptua el següent:

“Anualment, el Consell Jurídic Consultiu elevarà al Govern Valencià una memòria en què, amb ocasió d'exposar l'activitat del Consell en el període anterior, podrà arreplegar les observacions sobre el funcionament dels servicis públics que resulten dels assumptes consultats, i els suggeriments de disposicions generals i mesures a adoptar per al millor funcionament de l'administració”.

Primera part

**EXPOSICIÓ DE L'ACTIVITAT DEL
CONSELL JURÍDIC CONSULTIU
DE LA COMUNITAT VALENCIANA
DURANT L'ANY 2011**

I

COMPOSICIÓ DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU

President

Hble. Sr. Vicente Garrido Mayol

Conseller-Vicepresident

El l'm. Sr. Miguel Mira Ribera

Consellers

El l'm. Sr. José Díez Cuquerella

El l'm. Sr. Ignasi Pla i Durà

El l'ma. Sra. Mª Luisa Mediavilla Cruz

El l'm. Sr. Enrique Fliquete Liso

Conseller nat

Molt Hble. Sr. Francisco Camps Ortiz

Secretari General

El l'm. Sr. Federico Fernández Roldán

SECCIONS DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU a 31 de desembre de 2011

L'article 63 del Reglament del Consell Jurídic preveu l'existència de cinc seccions permanents, presidida cada una d'elles per un Conseller electiu i integrades per un o més lletrats. La seua comesa és l'elaboració dels projectes de dictamen, sense perjuí de les ponències assumides pel President.

Secció 1^a - Presidida per l'El l'm. Sr. Miguel Mira Ribera

Secció 2^a - Presidida per l'El l'm. José Díez Cuquerella

Secció 3^a - Presidida per l'El l'm. Ignasi Pla i Durà

COMPOSICIÓ DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU

Secció 4^a - Presidida per la Il·lma. Sra. Mª Luisa Mediavilla Cruz

Secció 5^a - Presidida per l'Il·lm. Sr. Enrique Fliquete Lliso

LLETRATS DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU

Sra. Patricia Boix Mañó

Sra. Bárbara Aranda Carles (excedent)

Sra. Pau Monzó Báguena

Sra. Constanza Sánchez Henares

Sra. Teresa Vidal Martín

Sra. Dolores Giner Durán

Sr. Artur Fontana Puig

Sr. José Hoyo Rodrigo

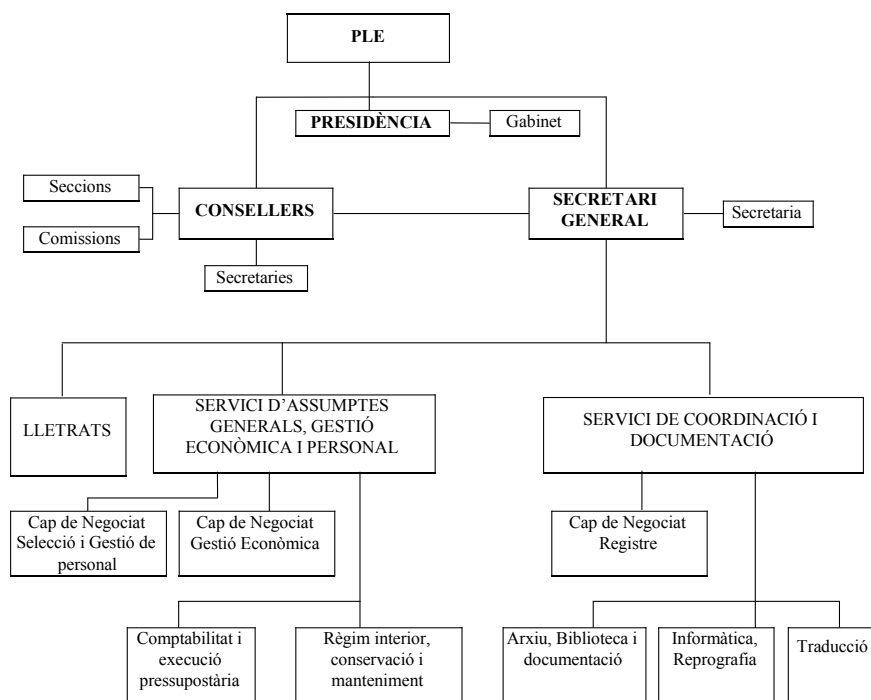
Sr. José Carlos Navarro Ruiz

II

ORGANIGRAMA DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU

III

FUNCIÓ CONSULTIVA

A continuació es reflectix l'evolució de la producció consultiva en cada un dels catorze exercicis tancats del Consell Jurídic Consultiu:

Any	Consultes rebudes	Dictàmens aprovats
2011	1471	1506
2010	1358	1229
2009	1034	1009
2008	831	872
2007	911	1119
2006	1187	843
2005	620	621
2004	533	545
2003	702	664
2002	583	591
2001	564	563
2000	571	527
1999	457	419
1998	681	711
1997	402	304

A

ESTADÍSTICA D'ASSUMPTES DICTAMINATS (1 DE GENER DE 2010 A 31 DE DESEMBRE DE 2011)

I. Dictàmens aprovats en Ple **1506¹**

¹Dels 1506 dictàmens emesos, 252 corresponen a expedients de l'exercici 2010.

II. Plens celebrats 42

III. Classificació dels assumptes per autoritat consultant

Vicepresident del Consell i Conseller de Presidència	2
Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació	6
Conselleria d'Agricultura, Pesca, Alimentació i Aigua	1
Conselleria de Benestar Social	7
Conselleria de Cultura i Esport	3
Conselleria d'Economia, Hisenda i Ocupació	15
Conselleria d'Economia, Indústria i Comerç	9
Conselleria d'Educació	45
Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació	42
Conselleria de Governació	9
Conselleria d'Hisenda i Administració Pública	7
Conselleria d'Indústria, Comerç i Innovació	10
Conselleria d'Infraestructures i Transport	24
Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient	27
Conselleria de Justícia i Administracions Públiques	9
Conselleria de Justícia i Benestar Social	3
Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge	24
Conselleria de Sanitat	330
Conselleria de Solidaritat i Ciutadania	7
Conselleria de Turisme	5
Ajuntament d'Ademús	1
Ajuntament d'Agost	1
Ajuntament d'Alaquàs	9
Ajuntament d'Albal	4
Ajuntament d'Alboraya	4
Ajuntament d'Alcoi	3

Ajuntament d'Aldaia	1
Ajuntament d'Alfagar	4
Ajuntament d'Algemesí	2
Ajuntament d'Alginet	3
Ajuntament d'Alacant	81
Ajuntament d'Almassora	5
Ajuntament d'Alpuente	1
Ajuntament d'Alquerias del Niño Perdido	1
Ajuntament d'Altea	1
Ajuntament d'Alzira	7
Ajuntament d'Anna	1
Ajuntament d'Aspe	4
Ajuntament de Bellreguard	2
Ajuntament de Benejúzar	1
Ajuntament de Benetússer	4
Ajuntament de Benicarló	12
Ajuntament de Benicàssim	6
Ajuntament de Benidorm	3
Ajuntament de Benifaió	7
Ajuntament de Benijófar	1
Ajuntament de Benissa	3
Ajuntament de Bétera	3
Ajuntament de Bigastro	1
Ajuntament de Bolbaite	1
Ajuntament de Buñol	1
Ajuntament de Burjassot	6
Ajuntament de Càlig	1
Ajuntament de Callosa de Segura	5

FUNCIÓ CONSULTIVA

Ajuntament de Calp	10
Ajuntament de Carcaixent	2
Ajuntament de Carlet	1
Ajuntament de Castalla	2
Ajuntament de Castelló	35
Ajuntament de Catadau	1
Ajuntament de Chiva	2
Ajuntament de Cocentaina	7
Ajuntament de Cox	1
Ajuntament de Crevillent	9
Ajuntament de Cullera	6
Ajuntament de Dénia	9
Ajuntament de Dolores	1
Ajuntament del Campello	13
Ajuntament d'Elx	32
Ajuntament d'Elda	15
Ajuntament de Gaibiel	1
Ajuntament de Gandia	24
Ajuntament de Godella	4
Ajuntament de Granja de Rocamora	1
Ajuntament de Guardamar del Segura	3
Ajuntament d'Ibi	1
Ajuntament de Jarafuel	4
Ajuntament de Xàbia	13
Ajuntament de l'Alcora	1
Ajuntament de l'Alfàs del Pi	4
Ajuntament de l'Eliana	1
Ajuntament de l'Olleria	3

Ajuntament de la Font d'En Carrós	1
Ajuntament de la Pobla de Farnals	1
Ajuntament de la Pobla de Vallbona	2
Ajuntament de la Vall d'Uixó	9
Ajuntament de la Vall de Laguar	1
Ajuntament de la Vila Joiosa	7
Ajuntament de Llaurí	1
Ajuntament de Lliria	1
Ajuntament de Llutxent	1
Ajuntament de Manises	2
Ajuntament de Massalfassar	1
Ajuntament de Massamagrell	2
Ajuntament de Meliana	1
Ajuntament de Mislata	6
Ajuntament de Moixent	1
Ajuntament de Moncofa	3
Ajuntament de Monòver	2
Ajuntament de Montesa	1
Ajuntament de Montserrat	1
Ajuntament de Muro de Alcoy	1
Ajuntament de Mutxamel	1
Ajuntament de Náquera	2
Ajuntament de Novelda	13
Ajuntament d'Oliva	2
Ajuntament d'Onda	6
Ajuntament d'Ontinyent	3
Ajuntament d'Oropesa del Mar	5
Ajuntament de Paiporta	8

FUNCIÓ CONSULTIVA

Ajuntament de Palmera	1
Ajuntament de Parcent	1
Ajuntament de Paterna	3
Ajuntament de Peñíscola	2
Ajuntament de Petrer	18
Ajuntament de Pilar de la Horadada	1
Ajuntament de Piles	1
Ajuntament de Pinoso	2
Ajuntament de Puçol	6
Ajuntament de Quart de Poblet	1
Ajuntament de Redován	7
Ajuntament de Requena	2
Ajuntament de Riba-roja del Túria	14
Ajuntament de Rocafort	1
Ajuntament de Rotglà i Corberà	1
Ajuntament de Sagunt	5
Ajuntament de San Fulgencio	2
Ajuntament de Sant Vicent del Raspeig	7
Ajuntament de Sant Joan de Moró	1
Ajuntament de Sant Mateu	1
Ajuntament de Santa Pola	9
Ajuntament de Sax	1
Ajuntament de Serra	1
Ajuntament de Silla	4
Ajuntament de Simat de la Valldigna	1
Ajuntament de Sollana	1
Ajuntament de Sumacàrcer	1
Ajuntament de Tavernes de la Valldigna	9

Ajuntament de Teulada	2
Ajuntament de Tibi	1
Ajuntament de Torres Torres	1
Ajuntament de Torreveija	18
Ajuntament de Turís	1
Ajuntament de València	244
Ajuntament de la Vall d'Alba	1
Ajuntament de la Vall d'Almonacid	1
Ajuntament de Vila-real	10
Ajuntament de Vilafamés	1
Ajuntament de Vilamarxant	1
Ajuntament de Vilanova d'Alcolea	1
Ajuntament de Villena	15
Ajuntament de Vinaròs	8
Ajuntament de Xàtiva	1
Ajuntament de Xeresa	1
Ajuntament de Xirivella	4
Comunitat de Regants de la Séquia de Daya Vieja	1
Consorci Hospitalari Provincial de Castelló	7
Diputació Provincial de Castelló	4
Diputació Provincial de València	1
Entitat Metropolitana de Servicis Hidràulics (EMSHI)	1
Entitat de Sanejament d'Aigües (EPSAR)	2
Fundació Esportiva Municipal de València	1
Palau de la Música, Congressos i Orquesta de València	1
Universitat d'Alacant	1
Universitat de València	4
Universitat Politècnica de València	2
TOTAL	1506

IV. Classificació dels dictàmens per matèries

Consultes preceptives

(article 10 Llei 10/1994, de creació del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana)

Avantprojectes de Lleis (article 10.2)	3
Projectes de Reglaments o disposicions de caràcter general (article 10.4)	109
Recursos d'Inconstitucionalitat i conflictes de competència davant el Tribunal Constitucional (article 10.5)	2
Indemnitzacions de danys i perjudicis i responsabilitat patrimonial (article 10.8.a)	1265
Revisió d'ofici d'actes administratius (article 10.8.b)	32
Contractes administratius (article 10.8.c)	54
Modificació dels plans d'urbanisme, les normes complementàries i subsidiàries i els programes d'actuació que tinguen per objecte una diferent zonificació o ús urbanístic de les zones verdes o dels espais lliures previstos (article 10.8.e)	24
Recursos extraordinaris de revisió (article 10.8.g)	6

Consultes facultatives

(article 9 Llei 10/1994, de creació del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana)

11

Exp. 1318/2010 de l'Ajuntament d'Anna relatiu a la consulta en relació amb la resolució del contracte administratiu per a la gestió directa del PAI unitat d'execució núm. 8, part INM-8-Sector del sòl urbanitzable industrial del municipi.

Exp. 035/2011 de l'Ajuntament d'Algemesí relatiu a la consulta facultativa sobre la revisió d'una llicència d'agrupació i segregació atorgada per Resolució de 26 de novembre de 1995, de l'Alcaldia Presidència i si existixen els pressupostos jurídics per a declarar la nul·litat d'eixa Resolució.

Exp. 098/2011 relatiu a la consulta facultativa de la Conselleria de Governació sobre l'abast de la competència de l'article 49.1.9ª de l'Es-

tatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana i, en especial, su repercussió en matèria d'autoritzacions i concessions d'establiments expenedors de menjars i begudes al servici de les platges de la Comunitat Valenciana.

Exp. 148/2011 de la Universitat de València relatiu a la consulta facultativa formulada per la Secretaria General de la Universitat de València.

Exp. 469/2011 de la Universitat de València relatiu a la consulta facultativa sobre establir l'orde de jerarquia en les figures docents existents necessari per a l'elecció de la docència.

Exp. 739/2011 de l'Ajuntament de Turís relatiu a la consulta facultativa en relació amb els dubtes jurídics suscitats per l'aplicació de la Sentència 128/10 del Jutjat del Social núm. 9 de València, sentència que va ser confirmada pel Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana en data 9 de maig de 2011.

Exp. 865/2011 de la Conselleria de Sanitat relatiu a la consulta facultativa quant al sotmetiment dels concerts de places assistencials amb centres d'atenció i prevenció de drogodependències de titularitat privada al Decret 51/1999, de 30 de març, que en estos moments els ve regulant.

Exp. 1071/2011 de la Universitat de València sobre si procedix l'aplicació de les limitacions salarials de la normativa pressupostària al personal empleat de la Fundació General de la Universitat de València.

Exp. 1216/2011 de la Conselleria d'Economia, Indústria i Comerç relatiu a la consulta facultativa sobre l'aclariment de legitimació i representació de FACONAUTO per a sol·licitar responsabilitat patrimonial.

Exp. 1355/2011 de l'Ajuntament de Parcent sobre el mode de procedir per a exigir la reparació de deficiències urbanístiques greus o falta d'execució d'obres d'urbanització del Projecte d'urbanització del Pla Parcial l'Arenal de Parcent.

Exp. 1428/2011 de la Conselleria de Presidència sobre el Consell d'Administració de RTVV.

V. Percentatge dels dictàmens per matèries

Avantprojectes de lleis	0,20%
Projectes de Reglaments	7,24%
Recursos d'Inconstitucionalitat	0,13%

FUNCIÓ CONSULTIVA

Indemnització de danys i perjudicis	84,00%
Revisió d'ofici d'actes administratius	2,12%
Contractes administratius	3,58%
Modificació del planejament urbanístic	1,59%
Recursos extraordinaris de revisió	0,40%
Consultes facultatives	0,73%

VI. Dictàmens emesos amb caràcter d'urgència **75**

VII. Assumptes deixats sobre la taula (art. 60 Reglament) **21**

VIII. Assumptes rebutjats pel Ple (art. 58 Reglament) **15**

IX. Assumptes retirats de l'ordre del dia de la sessió **6**

X. Vots particulars emesos **31**

- Dictamen 065/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 071/2011, aprovat per unanimitat amb vot particular concurrent de la Consellera Il·lma. Sra. Ana Castellano.
- Dictamen 134/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 135/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 157/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo, a què s'adherix la Consellera Il·lma. Sra. Ana Castellano.
- Dictamen 164/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.

- Dictamen 203/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 206/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 275/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 308/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 388/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 391/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 400/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 487/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 500/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 536/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 537/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 539/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 569/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 604/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 629/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 725/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 729/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.

- Dictamen 766/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 770/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 798/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 966/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Alberto Jarabo.
- Dictamen 1200/2011, aprovat per majoria amb vot particular del Conseller Il·lm. Sr. Enrique Fliquete, a què s'adherix la Consellera Il·lma. Sra. Mª Luisa Mediavilla.
- Dictamen 1381/2011, aprovat per majoria amb vot particular de la Consellera Il·lma. Sra. Mª Luisa Mediavilla.

XI. Sentit de les resolucions recaigudes en assumptes dictaminats²

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Conforme amb el Consell	248	620	353	463	507	522	564	473
Oït el Consell	41	75	41	41	24	39	62	55

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Conforme amb el Consell	514	635	782	543	605	722	794
Oït el Consell	70	102	139	67	72	61	85

---

² De conformitat amb el que disposa l'article 7 del Reglament, l'autoritat consultant comunicarà al Consell Jurídic Consultiu, en el termini de quinze dies següents a la seua adopció, les resolucions o disposicions generals aprovades després de la consulta. Fins el 31.12.2011 s'havien comunicat un total de 9.335 resolucions.

Les dades referides al 2011 només inclouen les comunicacions rebudes fins el 31 de desembre del 2011, faltant rebre a eixa data 627 resolucions d'assumpes dictaminats en 2011.

En el següent quadre es reflectixen les matèries en què s'ha produït discrepància de l'autoritat consultant amb el criteri del Consell Jurídic Consultiu:

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per P.A.V. i I.V.E. pels danys sofrits en accident de trànsit</i>	<i>001/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per Z.C.B. per deficient assistència sanitària.</i>	<i>007/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per F.V.G. per l'assistència sanitària prestada.</i>	<i>035/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per B.H.L. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>067/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.A.T.Q. i altres per l'assistència sanitària prestada.</i>	<i>081/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.M.B. pels danys sofrits en una caiguda</i>	<i>099/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.A.P.P. en representació d'una mercantil.</i>	<i>102/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.A.R.S. i M.A.R.R. per deficient senyalització de via pública.</i>	<i>104/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per E.S.A. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>116/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.M.S. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>123/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per S.M.A. a causa d'una caiguda en un carrer en obres.</i>	<i>124/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per E. G. M. pels danys sofrits en caure en unes escales d'accés a una platja.</i>	<i>163/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per R.D.C. per deficient assistència sanitària.</i>	<i>170/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.D.V. per la demolició d'un immoble de la seua propietat.</i>	<i>186/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.J.D. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>189/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per V.R.R. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>214/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.P.S. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>224/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.A.A.M. per la deficient assistència sanitària prestada en un centre hospitalari.</i>	<i>228/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per F.P.S.M. per l'exclusió en un curs de funcionarització.</i>	<i>229/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.J.C.E. per la deficient assistència sanitària prestada en un centre hospitalari.</i>	<i>236/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.G.G. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>237/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.S.G. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>271/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per F.V.C. pels danys sofrits en el seu vehicle per caiguda d'un arbre.</i>	<i>276/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per R.M.G. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>306/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.Z.O. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>334/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.S.M. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>341/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.P.B. per caiguda en via urbana.</i>	<i>352/2011</i>
<i>Proyectos de Reglamentos o disposiciones de carácter general</i>	<i>Projecte de Decret pel qual s'aprova el Reglament d'Apostes de la Comunitat Valenciana.</i>	<i>362/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.G.L. per inadequada assistència sanitària prestada.</i>	<i>368/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per R.P.P. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>389/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per V.C.S. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>391/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per P.S.A. per contagi d'hepatitis C en un hospital.</i>	<i>430/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per E.S.S. per la inadequada assistència sanitària prestada.</i>	<i>440/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.B.S. pels danys sofrits en desprendre's un panell d'unes instal·lacions.</i>	<i>442/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.C.E.M. pels gastos ocasionats en no disposar d'una vivenda en l'institut en què és subalternarresident.</i>	<i>461/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.P.B. pels danys causats en la seua propietat per un nou traçat de la carretera.</i>	<i>489/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.H.L. pels danys sofrits en una caiguda en via pública.</i>	<i>501/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.A.V. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>523/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.E.B.G. pels danys sofrits per unes filtracions d'aigua.</i>	<i>525/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.C.M. pels danys sofrits en una caiguda en via pública.</i>	<i>553/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per V.M.S. pels danys sofrits en una caiguda en via pública.</i>	<i>590/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per S.Z.Ll. pels danys materials sofrits en la seua propietat per unes inundacions.</i>	<i>628/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.C.C. per deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>683/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.A.P.S. pels danys sofrits en la seua propietat per unes inundacions.</i>	<i>715/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per R.N.F. pel retard en la realització d'unes proves mèdiques.</i>	<i>733/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.E.M.P. per danys i perjudis pel pagament d'unes factures corresponents a la sanitat privada.</i>	<i>734/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per B.T.M. pels danys sofrits per una caiguda en la calçada.</i>	<i>736/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.L.B.C. pel contagi contret en unes instal·lacions hospitalàries.</i>	<i>767/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per E.M.G. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>772/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.R.C. pels danys i perjudis causats en la seua vivenda per unes inundacions.</i>	<i>773/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.M.A. pel contagi del virus de l'hepatitis C.</i>	<i>795/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per T.P.G. pels danys sofrits en la seua propietat per les neteges realitzades pel servici municipal de neteja viària.</i>	<i>803/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.V.T. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>810/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.L.D.A. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>811/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.C.D. i altres per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>813/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per L.F.G.O. pel contagi del virus de l'hepatitis C en un hospital.</i>	<i>837/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.M.G. pels danys ocasionats al seu vehicle en circular per una carretera.</i>	<i>845/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per V.S.M. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>850/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.M.R. com a conseqüència d'una caiguda en via pública.</i>	<i>872/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.M.P.R. per retenció indeguda del seu vehicle.</i>	<i>892/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per L.S.B. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>893/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.R.P. pels danys sofrits en una caiguda.</i>	<i>904/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per I.C.L. per possible contagi del virus de l'hepatitis C.</i>	<i>949/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.C.S. pels danys sofrits al caure en una via pública.</i>	<i>957/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.D.N. pels danys sofrits en el seu vehicle en caure-li una branca d'un arbre.</i>	<i>964/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.C.M. pels danys sofrits per una caiguda en via pública.</i>	<i>974/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per P.Ll.M. pels danys sofrits per una caiguda en via pública.</i>	<i>982/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.N.G. pels danys causats al seu camió.</i>	<i>1011/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.M.B. per l'accident de circulació que va patir en una cruïlla.</i>	<i>1020/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per V.M.B. pels danys sofrits per una caiguda en via pública.</i>	<i>1028/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per P.L.G. pels danys sofrits en una caiguda en via pública.</i>	<i>1039/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per D.R.P. pels danys sofrits al caure en una rasa.</i>	<i>1041/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.G.M. per la inadequada assistència sanitària prestada.</i>	<i>1085/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per I.T.S. per possible contagi del virus VIH al sofrir una punxada.</i>	<i>1088/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per C.N.Ll. pels danys sofrits per una caiguda en un camí rural.</i>	<i>1145/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.J.R. i altres per la deficient assistència prestada en un hospital.</i>	<i>1150/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per I.M.P. pels danys sofrits mentre presenciava la mascletà.</i>	<i>1152/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per una companyia d'Assegurances pels danys causats a un vehicle assegurat.</i>	<i>1156/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.S.G. pels danys sofrits per una caiguda en via pública.</i>	<i>1169/2011</i>

MATÈRIA	ASSUMPTE	DICTAMEN
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.T.B. pels danys sofrits per una caiguda en via pública.</i>	<i>1189/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.V.V. per la deficient assistència sanitària prestada.</i>	<i>1198/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per J.V.C.B. i altres pel retard en un diagnòstic.</i>	<i>1207/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per I.O.N. pels danys sofrits al caure en via pública.</i>	<i>1266/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per A.M.O. per les lesions sofrides per una caiguda en via pública.</i>	<i>1270/2011</i>
<i>Responsabilitat patrimonial extracontractual</i>	<i>Formulada per M.F.S. per les lesions sofrides per una caiguda en via pública.</i>	<i>1492/2011</i>

XII. Projectes normatius dictaminats

En este apartat s'indiquen els Avantprojectes de Llei i els Projectes de reglaments o disposicions de caràcter general que han sigut dictaminats durant l'any 2011:

a) Avantprojectes de Llei (article 10.2, Llei 10/1994)

- *Avantprojecte de Llei de Governança i Coordinació de la Investigació Sanitària i Biomèdica de la Comunitat Valenciana.*
- *Avantprojecte de Llei de modificació de la Llei 8/2010, de 23 de juny, de Règim Local de la Comunitat Valenciana.*
- *Avantprojecte de Llei de Mesures Fiscals, de Gestió Administrativa i Financera, i d'Organització de la Generalitat.*

b) Projectes de disposicions de caràcter general (article 10.4, Llei 10/1994)

- *Projecte d'Orde per la qual es crea un fitxer amb dades de caràcter personal de l'Institut de la Xicoteta i Mitjana Indústria de la Generalitat Valenciana (IMPIVA) i es modifica un altre.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova l'Estratègia Territorial de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret de modificació del Decret 198/2003, de 3 d'octubre, pel qual s'establixen els criteris de selecció aplicables en els procediments d'autorització de noves oficines de farmàcia.*
- *Projecte de Decret pel qual es declara Paratge Natural Municipal l'enclavament denominat Sant pasqual-les Torretes del terme municipal d'Ibi (Alacant).*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova l'Estatut de l'Agència de Tecnologia i Certificació Electrònica.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula el procediment de declaració i el règim de protecció dels Béns de Rellevància Local.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Politècnica de València.*
- *Projecte de Decret pel qual s'establix l'ordenació de les ensenyances artístiques superiors i es determina el marc normatiu per a la implantació dels plans d'estudis corresponents als títols oficials de Graduat o Graduada en les diferents ensenyances artístiques superiors, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'oferta la integració en el règim estatutari a determinat personal adscrit a l'Hospital General Bàsic de la Defensa a València.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'establix l'organització de la seguretat de la informació en la Conselleria de Sanitat i l'Agència Valenciana de Salut.*
- *Projecte d'Orde per la qual es modifica parcialment l'Orde de 19 de juny del 2009, per la qual es regula l'organització i el funcionament del Batxillerat diürn, nocturn i a distància en la Comunitat Valenciana, i l'Orde 71/2010, de 15 de juliol, per la qual es regula el procediment per a sol·licitar la convalidació i exempció de matèries en l'Educació Secundària Obligatoria i el Batxillerat per part de l'alumnat que*

cursa simultàniament ensenyances professionals de música i dansa o bé que acredita la condició d'esportista d'alt nivell, d'alt rendiment o d'elit de la Comunitat Valenciana.

- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Llibre de l'Edifici per als edificis de vivenda.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Pla Especial enfront del Risc Sísmic en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Reglament d'Apostes de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Reglament de Fundacions de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova la norma sobre actuacions de prevenció de riscos laborals, en matèria de coordinació d'activitats empresarials, dels òrgans competents de la Conselleria de Sanitat de la Generalitat.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova la política de seguretat de la informació en l'àmbit de l'Administració de la Generalitat i del seu sector públic dependent.*
- *Projecte de Decret pel qual es crea el Registre d'associacions Professionals de Treballadors autònoms de la Comunitat Valenciana i s'aprova el seu Reglament.*
- *Projecte de Decret pel qual es crea el Sistema d'Informació en Seguretat Alimentària de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es declara Paratge Natural Municipal l'enclavament denominat La Manguilla, en el terme municipal de la Poble de Vallbona.*
- *Projecte de Decret pel qual es desplega la Llei de Protecció a la Maternitat.*
- *Projecte de Decret pel qual es determinen les característiques de les paperetes, sobres i la resta de material electoral a utilitzar en les eleccions a les entitats locals menors.*
- *Projecte de Decret pel qual es modifica el Decret 93/2004, de 4 de juny, pel qual es determina la constitució, composició i funcionament de la Comissió de Consentiment Informat.*

- *Projecte d'Orde per la qual es modifiquen els decrets 66/2009, de 15 de maig, i 189/2009, de 23 d'octubre, pels quals s'aprova respectivament el Pla autonòmic de Vivenda de la Comunitat Valenciana 2009-2012 i el Reglament de Rehabilitació d'Edificis i Vivendes.*
- *Projecte de Decret pel qual es modifiquen els annexos I i II del Decret 235/2007, de 14 de desembre, pel qual s'atribuïx a la Conselleria de Sanitat la gestió del personal i dels llocs de treball amb requisit de llicenciat i diplomad sanitari.*
- *Projecte de Decret pel qual es reconeix el caràcter religiós, cultural o tradicional manifestacions festives en la Comunitat Valenciana en què s'utilitzen artificis de pirotènia.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula el procediment per a la selecció, nomenament, renovació i cessament dels directors dels centres docents públics no universitaris de la Generalitat.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula el Règim Jurídic i el Procediment de Concessió de llicència d'Ús de la Marca Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula el Registre Autonòmic de Persones Cooperants Valencianes.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula el Registre d'entitats locals de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula la forma de complir el deure d'informació estadisticocomptable dels mediadors inscrits en el Registre Especial de Mediadors d'Assegurances, Corredors de Reassegurances i els seus Alts Càrrecs en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es regulen les ajudes previstes en la Llei 11/2010, de 16 de juliol, Reguladores de l'Estatut de les Persones Cooperants Valencianes.*
- *Projecte de Decret pel qual es regulen condicions i tipologia de les seues festes tradicionals ubicades en els municipis de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde pel qual es crea el sistema d'informació de noves infeccions per VIH i casos de SIDA (SIVIH) de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde per la qual es desplega el Decret 15/2010, de 15 de gener, que regula el Sistema d'Informació Pública.*

- *Projecte d'Orde per la qual s'establix el Pla de labor anual a presentar pels titulars de drets miners en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde per la qual es fixen els períodes hàbils i les normes generals relacionades amb la pesca esportiva i d'entreteniment en aigües continentals de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde sobre autorització a farmacèutics responsables d'oficines de farmàcia obertes al públic a portar el Llibre de Registre Oficial (llibre receptari).*
- *Projecte d'Orde sobre la segregació del nucli del Port de Sagunt i constitució de municipi independent.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova la segregació de part del terme municipal d'Andilla i s'agrega al municipi de Figueroles.*
- *Projecte de Decret pel qual es desplega el procediment per a l'adaptació o canvi de lloc de treball del personal sanitari al servici d'institucions sanitàries per motius de salut o especial sensibilitat als riscos laborals i es crea i regula la Comissió Tècnica de Vigilància de la Salut del Servici de Prevenció de Riscos Laborals.*
- *Projecte d'Orde per la qual es modifica l'Orde 29/2010, de 20 d'abril, per la qual es regula en la Comunitat Valenciana la prova d'accés a estudis universitaris per als alumnes que estiguen en possessió del Títol de Batxiller establida en el Reial Decret 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediment d'admissió a les universitats públiques espanyoles.*
- *Projecte d'Orde per la qual es modifica l'Orde 27/2010, de 15 d'abril, per la qual es regulen els procediments d'accés a la universitat dels majors de 25, 40 i 45 anys establits en el Reial Decret 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediment d'admissió a les universitats públiques espanyoles, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'autoritzen els Estatuts de la Universitat Miguel Hernández d'Elx.*
- *Projecte de Decret pel qual s'establix la gratuïtat dels aprofitaments avícoles en muntanyes de propietat de la Generalitat.*
- *Projecte d'Orde per la qual es creen i modifiquen diversos fitxers de dades de caràcter personal responsabilitat de la Conselleria de Benestar Social.*

- *Projecte de Decret pel qual es crea l'Observatori Universitari de l'Empleabilitat de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde per la qual es regula la selecció i nomenament dels funcionaris interins per a cobrir llocs dels cossos de metges forenses, de gestió processal i administrativa, de tramitació processal i administrativa i d'auxili judicial de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Pla Especial davant del risc d'accidents en el transport de mercaderies perilloses per carretera i ferrocarril.*
- *Projecte de Decret pel qual es modifica el Decret 24/1997, d'11 de febrer, sobre indemnitzacions per raó del servici i gratificacions per servicis extraordinaris.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Infraestructures i Transport, per la qual s'aprova la norma tècnica sobre protecció de motociclistes en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde per la qual es crea el fitxer automatitzat amb dades de caràcter personal, "Registre de Concerts de Servicis Socials Especialitzats".*
- *Projecte de Decret sobre el sistema de comunicació de dades a la Conselleria competent en matèria d'educació, a través del sistema d'informació ÍTACA dels Centres docents que impartixen ensenyances reglades no universitàries.*
- *Projecte de Decret pel qual es modifica parcialment el Decret 81/1990, de 28 de maig, sobre òrgans de govern de Caixes d'Estalvis.*
- *Projecte de Decret pel qual es modifiquen determinats preceptes del Reglament de Casinos de la Comunitat Valenciana, del Reglament del Joc del Bingo, del Reglament de màquines recreatives i d'Atzar i del Reglament de Salons Recreatius i Salons de Joc.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula la pesca amb l'art denominat rall en les aigües interiors de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Reglament regulador de la publicitat del joc en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es crea la Taula Consultiva de l'Autonomia Personal, Discapacitat i Dependència de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual s'establix el currículum de les ensenyances artístiques professionals d'Arts Plàstiques i Disseny corresponents als*

títols de Tècnic Superior en Ceràmica Artística, en Modalisme i Matriceria Ceràmica i en Recobriments Ceràmics, i els títols de Tècnic d'Arts Plàstiques i Disseny en Cantereria i en Decoració Ceràmica, pertanyents a la família professional artística de la Ceràmica Artística, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.

- *Projecte de Decret pel qual s'establix el currículum de les ensenyances artístiques professionals d'Arts Plàstiques i Disseny corresponents als títols de Tècnic d'Arts Aplicades i Disseny en Barreteria, pertanyent a la família professional artística d'Arts Aplicades a la Indumentària, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es desenvolupa el currículum de les especialitats de baix elèctric i guitarra elèctrica establides en el Decret 158/2007, de 21 de setembre, pel qual s'establix el currículum de les ensenyances professionals de Música i es regula l'accés a estes ensenyances.*
- *Projecte d'Orde de modificació de l'Orde de 5 de desembre del 2007, per la qual es regulen els requisits i condicions d'accés a les ajudes econòmiques del programa d'atenció a les persones i a les seues famílies en el marc del sistema per a l'autonomia i atenció a la dependència en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'establix la política de la seguretat de la informació en la Conselleria de Sanitat i l'Agència Valenciana de Salut.*
- *Projecte d'Orde per la qual es regula el reconeixement i transferència de crèdits per a les ensenyances artístiques superiors.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Reglament que regula el turisme actiu en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde conjunta de les conselleries d'Indústria, Comerç i Innovació i Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Vivenda, per la qual es regula el mode de determinació del cànon d'ús i aprofitament inherent a la declaració d'interés comunitari d'activitats d'explotació de jaciments minerals i la resta de recursos geològics.*
- *Projecte de Decret pel qual s'establix la regulació del codi de bones pràctiques dels alts càrrecs de la Generalitat.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria de Sanitat per la qual es creen i suprimixen diversos fitxers de dades de caràcter personal.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació per la qual s'inscriu el fitxer amb dades de caràcter personal de videovigilància.*

- *Projecte d'Orde per la qual es regula el pla de sostenibilitat dels Centres educatius no universitaris de titularitat de la Generalitat.*
- *Projecte d'Orde per la qual es fixen els períodes hàbils de caça i s'establixen les vedes especials per a la temporada 2011-2012 en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde de modificació de l'Orde de 7 de desembre del 2009, per la qual s'aproven les condicions de disseny i qualitat en desplegament del Decret 151/2009, de 2 d'octubre.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria de Justícia i Administracions Públiques per la qual es crea el fitxer informatitzat dels instituts de medicina legal de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es desenvolupa parcialment l'article 14 de la Llei 5/1983, de 30 de desembre.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Mitjà corresponent al títol de Tècnic en Electromecànica de Vehicles Automòbils.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Processos i Qualitat en la Indústria Alimentària.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Desenvolupament i Aplicacions Multiplataforma.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Sistemes Electrotècnics i Automatitzats.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Desplegament d'Aplicacions Web.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Direcció de Cuina.*

- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Projectes d'Edificació.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Disseny i Producció de calçat.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Direcció de Servicis en Restauració.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Mitjà corresponent al títol de Tècnic en Instal·lacions de Producció de Calor.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Mitjà corresponent al títol de Tècnic en Jardineria i Floristeria.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Mitjà corresponent al títol de Tècnic en Elaboració de Productes Alimentaris.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Mitjà corresponent al títol de Tècnic en Fabricació de Productes Ceràmics.*
- *Projecte d'Orde de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual s'establix per a la Comunitat Valenciana el currículum del cicle formatiu de Grau Mitjà corresponent al títol de Tècnic en Instal·lacions Frigorífiques i de Climatització.*
- *Projecte de Decret pel qual es crea la "Targeta del Major".*
- *Projecte de Decret pel qual s'autoritzen els Estatuts de la Universitat d'Alacant.*

- *Projecte d'Orde per la qual es regula el Registre d'Exposicions Biològiques Accidentals de la Comunitat Valenciana i es crea el sistema informàtic REREBA.*
- *Projecte de Decret pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 14/2010, de 3 de desembre, d'Espectacles Públics, Activitats Recreatives i Establiments Públics.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'autoritza a les escoles superiors de disseny dependents de l'ISEACV els plans d'estudis conduents a l'obtenció del títol de Graduat/ada en Disseny.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'autoritza als conservatoris superiors de música dependents de l'ISEACV els plans d'estudis conduents a l'obtenció del títol de Graduat/ada en Música.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'autoritza a les escoles superiors de ceràmica dependents de l'ISEACV, els plans d'estudis conduents a l'obtenció del títol de Graduat/ada en Arts Plàstiques en l'especialitat de Ceràmica.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'autoritza a l'Escola Superior d'Art Dramàtic de València, dependent de l'ISEACV, els plans d'estudis conduents a l'obtenció del títol de Graduat/ada en Art Dramàtic.*
- *Projecte d'Orde per la qual s'autoritza als conservatoris superiors de dansa dependents de l'ISEACV, els plans d'estudis conduents a l'obtenció del títol de Graduat/ada en Dansa.*
- *Projecte d'Orde per la qual es crea el fitxer de dades de caràcter personal denominat beques de pràctiques professionals de la Generalitat.*
- *Projecte de Decret pel qual es crea el Consell de l'Autònom de la Comunitat Valenciana i es regulen les condicions i el procediment per a la determinació de la representativitat de les associacions professionals de treballadors autònoms.*
- *Projecte de Decret pel qual es declara Paratge Natural Municipal l'enclavament denominat Sierra de las Águilas y San Pascual, en el terme municipal de Monforte del Cid.*
- *Projecte d'Orde per la que es crea el fitxer de dades de caràcter personal de l'Agència de Tecnologia i Certificació Electrònica.*
- *Projecte de Decret pel qual es reglamenta l'estructura, funcionament i composició de la Comissió del Joc de la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte d'Orde per la qual es regula la caça i control del porc senglar en la Comunitat Valenciana.*

- *Projecte d'Orde per la qual es regula la prova per a l'obtenció directa del títol de Batxiller per a persones majors de vint anys en la Comunitat Valenciana.*
- *Projecte de Decret pel qual es regula el procediment d'elaboració i aprovació dels plans de recuperació i conservació d'espècies catalogades de fauna i flora silvestres, i el procediment d'emissió d'autoritzacions d'afectació a espècies silvestres.*
- *Projecte d'Orde sobre autorització d'Agències de Col·locació, amb i sense ànim de lucre i regulació del procediment d'adequació dels centres associats en intermediació laboral.*
- *Projecte de Decret de modificació del Decret 72/2005, pel qual s'aprova el Reglament del Cos d'Interventors i Auditors de la Generalitat.*
- *Projecte d'Orde per la qual es modifica l'article 6 de l'Orde 29/2010, de 20 d'abril, de la Conselleria d'Educació, per la qual es regula en la Comunitat Valenciana l'accés a estudis universitaris establida en el Reial Decret 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles.*
- *Projecte d'Orde per la qual es crea el fitxer de dades de caràcter personal CSIRT-CV.*

B

ESTADÍSTICA D'ASSUMPTES SOTMETSOS A CONSULTA (1 DE GENER DE 2011 A 31 DE DESEMBRE DE 2011)

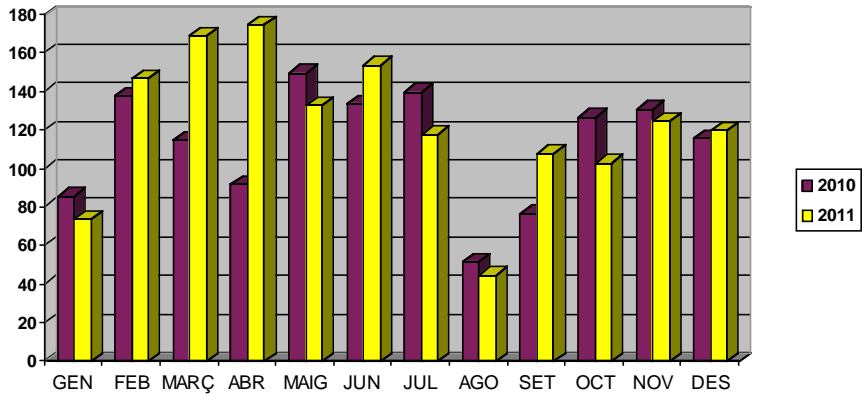

I. PETICIONS DE DICTAMEN (1471)

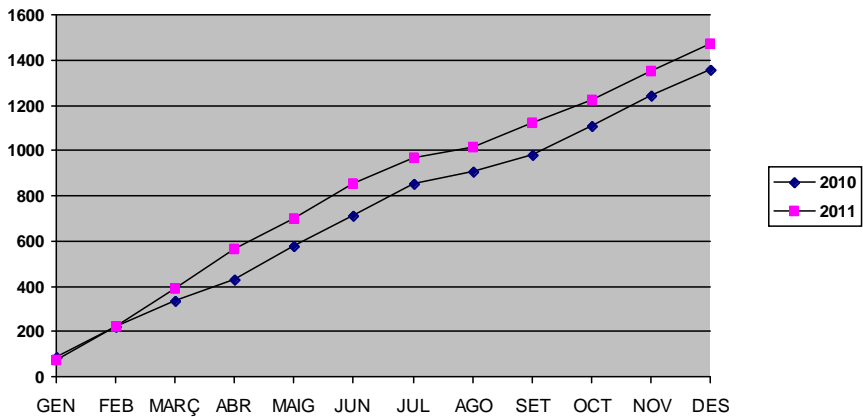
a) Sol·licituds

Durant l'any 2011 s'han sol·licitat al Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana un total de 1471 dictàmens, davant els 1358 dictàmens demandats en l'any 2010.

Nombre de sol·licituds registrades en el Consell Jurídic Consultiu per mesos

Nombre global de sol·licituds registrades en el Consell Jurídic Consultiu

II. Dictàmens sol·licitats urgents

75

III. Assumptes retornats

0

IV. Assumptes en els quals s'han demanat antecedents, amb devolució de l'expedient i amb suspensió de termini per a emetre dictamen **20**

D'este número, en 19 casos es va omplir la petició d'antecedents durant l'exercici, quedant per tant una petició sense que per l'Administració s'haja contestat.

V. Advertències a la Generalitat per omissió de petició de dictamen preceptiu (article 8 Reglament) **2**

- *Orde 18/2011, de 17 de juny, de la Conselleria d'Hisenda i Administració Pública, per la qual es regula la comprovació i el procediment de registre de comptes bancaris de les persones físiques i jurídiques que es relacionen econòmicament amb l'administració de la Generalitat.*
- *Orde 46/2011, de 8 de juny, de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual es regula la transició des de l'etapa d'Educació Primària a l'Educació Secundària Obligatòria en la Comunitat Valenciana.*

C

QUANTIA RECLAMADA EN ELS EXPEDIENTS DE RESPONSABILITAT PATRIMONIAL QUE HAN SIGUT DICTAMINATS DURANT L'EXERCICI 2011

La quantitat mínima reclamada ha sigut de 650 euros (Dictamen 581/2011, exp. 371/2011) i la màxima de 22.127.387,31 euros (Dictamen 932/2011, exp. 624/2011).

IV

FUNCIONAMENT DEL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU

A

INTRODUCCIÓ

A continuació es ressenyen les activitats més rellevants dutes a terme per este Consell Jurídic Consultiu:

a) Presa de possessió dels consellers electius del Consell Jurídic Consultiu.

Expirat el mandat de l'anterior Consell, les Corts valencianes van triar per Resolució 4/VIII, de 14 de juliol del 2011, com a consellers el Sr. José Díez Cuquerella, el Sr. Enrique Francisco Fliquete Lliso i el Sr. Joan Ignasi Pla i Durà. El Decret 83/2011, de 8 de juliol, del Consell acorda nomenar consellers electius del Consell Jurídic Consultiu el Sr. Vicente Garrido Mayol, el Sr. Miguel Mira Ribera i la Sra. Mª Luisa Mediavilla Cruz. El president de la Generalitat, pel Decret 7/2011, de 15 de juliol, va nomenar el Sr. Vicente Garrido Mayol com a president del Consell Jurídic Consultiu.

El 2 de setembre va tindre lloc, en el Saló de Corts del Palau de la Generalitat, el solemne acte de presa de possessió dels consellers electius del Consell Jurídic Consultiu i del seu president.

A l'acte, presidit pel president de la Generalitat el Sr. Alberto Fabra Part, van assistir diversos membres del Consell i les principals autoritats de la Comunitat Valenciana, i el president del Consell Jurídic va pronunciar les paraules següents:

«Molt Hble. President de la Generalitat

Molt Excel.lent President de les Corts

Excmes. Alcaldesses de València i d'Alacant

Hbles. Vicepresidenta i Conseller del Govern Valencià

*Vicepresident del Consell General del Poder Judicial
President del Consell Valencià de Cultura, Síndic de Comptes, Síndic de Greuges, Presidenta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i President del Comitè Econòmic i Social
Mesa de les Corts
Fiscal Cap en funcions del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana
Consellers, Secretari general i lletrats
Autoritats, Senyores i Senyors*

La meua gratitud als rectors de les universitats, degans de les facultats de Dret i dels col·legis professionals i representants de les institucions empresarials

I un salutació molt especial als representants del Consell d'Estat i dels Consells Consultius autonòmics.

Quan Felip V anava a prendre possessió del tro d'Espanya va rebre del seu iaio, el Rei Lluís XIV de França, un encertat suggeriment, el d'establir "un Consell savi i il·lustrat, de persones capacitades" a fi de poder-se servir de "les seues llums i experiències, no donant ordres sense assessorar-se abans per ells".

Esta doble expressió, llums i experiències, descriu l'essència del que ha de ser un òrgan consultiu, de la qual cosa ha de ser el Consell Jurídic Consultiu. I és que la saviesa jurídica i l'experiència en l'Administració Pública dels seus integrants són la base de la seua autoritat i del seu prestigi.

Una autoritat que depén tant del que es diu com de qui ho diu, per mitjà d'una doctrina les motivacions de la qual deixen traslluir la independència i autonomia que jurídicament tracten d'assegurar les seues normes orgàniques.

I un prestigi que estarà en funció tant del que la Institució faça com del que amb la Institució es faça.

Hui comença el quart mandat del Consell Jurídic Consultiu, que com a Institució de Generalitat, crec humilment que compta amb l'auctoritas que ha de caracteritzar tot òrgan consultiu i amb un acreditat prestigi fruit d'un treball seriós i rigorós desenvolupat amb summa prudència i discreció des que es va constituir fa quinze anys, durant els quals ha emés més de 10.000 dictàmens.

Sens dubte això ha sigut a causa del gran capital humà amb què sempre hem comptat, especialment, a l'entrega i dedicació dels consellers que l'integren.

Per això em congratule de la renovació de Miguel Mira Ribera i de José Díez Cuquerella, el treball dels quals en el Consell Jurídic els destaca com a excepcionals juristes i els avala per a continuar exercint els seus càrrecs, i que han integrant un magnífic equip, que he tingut l'enorme honor de dirigir, amb qui hui ens deixen: Vicente Cuñat Edo -que forma part del CJC des de la seua constitució-, Alberto Jarabo Calatayud -que m'ha acompanyat com a conseller des que vaig accedir a la Presidència fa ara 8 anys-, i Ana Castellano Vilar, -Consellera durant el mandat que hui expira-, per als qui vull fer públic reconeixement de la seua entrega, del seu esforç i del seu rigor en l'exercici de la seua funció.

Tots junts hem aconseguit que els debats, a vegades acalorats, en l'elaboració dels nostres dictàmens s'hagen desenvolupat en un clima de cordialitat, civisme i senyoriu que, sens dubte, han engrandit la Institució. Tots ells han donat mostres dels seus profunds coneixements jurídics i del seu sentit d'Estat, qualitat esta que no sempre es posseïx i que ha d'acompanyar als qui des de la legislatura, la judicatura, la governació o la consultoria exercim funcions públiques, tenint en compte la transcendència dels assumptes el despatx dels quals tenim encomanat.

Tots ells deixen el seu fructífer solatge que ha de servir d'exemple als que hui s'incorporen com a nous consellers: Joan Ignasi Pla Durá, Maria Luisa Mediavilla Cruz i Enrique Fliquete Lliso, el cabal professional dels quals en l'exercici de la funció pública, la política, la magistratura i l'advocacia es beneficiarà el Consell.

Coincidix l'inici d'este quart mandat amb la incorporació com a conseller nat de l'expresident de la Generalitat Francisco Camps, en aplicació de les previsions de la Llei reguladora de l'Estatut dels expresidents, a la manera en què ocorre, igualment, en l'Estat i en altres comunitats autònomes. Sens dubte que la seua experiència en assumptes d'Estat i autonòmics suposarà una interessant perspectiva a un òrgan que per naturalesa, dictamina en assumptes de govern i administració. Sempre va brindar al Consell Jurídic, als seus consellers i al seu president, la seua confiança i consideració amb què hui volem correspondre-li.

Als que vos n'aneu vull dir-vos que vos trobarem a faltar i que el vostre record serà un esperó per a seguir esforçant-nos a aconseguir un treball

ben fet. Als que vos incorporeu vull transmetre-vos que sou molt ben rebuts i que comptareu amb el suport i el reconeixement de tots els que integrem esta gran família i demanar-vos que invertiu els vostres millors esforços en el compliment de l'alta funció que tenim encomanada.

Vivim uns moments crítics, per la situació econòmica, en els quals ben sovint es posa en dubte el paper de les administracions públiques i de les institucions i òrgans que la integren, que només es justifiquen per la seua utilitat i per la seua imprescindibilitat. Per això crec oportú que ens preguntem què és i per a què servix el Consell Jurídic Consultiu que exercix la funció consultiva en la Comunitat Valenciana.

Ressenyaré primer que la funció consultiva té una gran tradició a Espanya. Si estudiem el nostre constitucionalisme històric, observem com totes les Constitucions, des de la de 1812 el bicentenari de la qual estem commemorant, han contemplat l'existència del Consell d'Estat com a òrgan suprem de consulta en assumptes de govern i administració. Però inclús abans, en l'època foral, -com va recordar Emilio Attard en este mateix Saló fa poc més de quinze anys-, va existir en el nostre àmbit el Consell Reial de la Corona d'Aragó, creat en 1494 per Ferran el Catòlic, que presidit per un Vicecanceller s'integrava per sis Regents, d'Aragó, de Catalunya i de València amb la missió d'assessorar el Monarca, que ostentava el poder executiu, perquè la seua actuació resultara adequada a Dret.

Però la funció consultiva no és exclusiva d'Espanya, perquè si acudim al dret comparat constatem la seua rellevància en països com França, Bèlgica, Holanda, Grècia, Portugal, Egipte, Colòmbia i Itàlia, -on, per cert, s'observa un interès enorme per consolidar els Consells de Garanties Estatutàries regionals-

La descentralització política operada a Espanya en aplicació dels preceptes constitucionals ha comportat la creació de les corresponents institucions de govern autonòmiques, que no són rèplica de les de l'Estat però sí que complixen funcions, com no podia ser d'una altra manera, de la mateixa naturalesa que les d'aquelles.

Es critica la multiplicació d'òrgans però poques vegades es repara en el fet que ni l'Estat, ni les seues Institucions, han aprimat en correspondència a les competències que s'han transferit a les comunitats autònomes o als ens locals. Les comunitats autònomes, la Comunitat Valenciana, necessiten les seues institucions per a exercir l'autogovern, i de la matei-

xa manera que seria incomprensible que les nostres lleis les elaborara el Parlament de l'Estat, també ho seria que la funció consultiva o el control dels comptes públics s'encomanara als corresponents òrgans estatals. Això comportaria una minva important de la nostra autonomia.

Al Consell Jurídic Consultiu competix, com a Institució de la Generalitat, assessorar el Govern Valencià, -i també els ajuntaments, les diputacions, les universitats Públiques i altres ens públics-, en una sèrie de supòsits establits en les lleis estatals i autonòmiques, actuant com a garantia singular dels drets dels ciutadans i de l'interés general. Però també en aquells casos d'especial transcendència que el Govern estime oportuns.

Exercix una funció de control d'adequació a dret de les decisions que s'han d'adoptar en matèries com la responsabilitat patrimonial, la revisió d'ofici d'actes nuls, la contractació pública o l'urbanisme. En estos supòsits el Consell constituïx una eficaç garantia per al ciutadà i per a l'interés públic, precisament per la seua independència orgànica i funcional.

Però potser l'actuació més rellevant del Consell Jurídic és la relativa a l'examen dels Reglaments i dels projectes de llei que el Govern ha d'aprovar. A més d'examinar la conformació de la norma projectada a la Constitució, a l'Estatut d'autonomia, a la legislació bàsica estatal i al dret comunitari europeu, la funció del Consell s'estén a oferir consideracions de tècnica normativa que tendixen a perfeccionar la qualitat de la futura norma.

Ha de ser pretensió unànime que les normes siguen clares, senzilles i intel·ligibles, si tenim en compte que els ciutadans volem adequar les nostres conductes al que es preveu en estes. Per això treballeu perquè el principi de seguretat jurídica, constitucionalment proclamat, desplegue tot el seu significat en el nostre ordenament. Ens apliquem perquè siguen superades les imperfeccions que puguen presentar les normes futures.

A ningú se li culta que vivim temps d'incontinència normativa, a causa en part de la resposta que els poders públics han de donar en el cada vegada més ampli camp d'actuació de l'Administració Pública, i en part també a la pressa amb què es legisla i es reglamenta, la qual cosa obliga a la proliferació innecessària de normes i a les seues constants modificacions, inclús les de recent aprovació. I és que la reforma de les lleis,

i més si es tracta de les que són fonamentals, no pot escometre's des de la pressa -que no sempre és coincident amb la urgència-, sinó en un procés de detinguda anàlisi, amb assossec, amb assessorament tècnic independent i amb participació dels especialment afectats, per a aconseguir un producte normatiu el més perfecte possible que impedisca l'aflorentment ràpid de llacunes, d'imperficcions i d'imprevisions que obliguen a la seua reforma immediata.

Com va destacar Jeremy Bentham en la seua "Normografia o l'art de redactar lleis", les paraules de les lleis han de pesar-se com a diamants perquè al cap i a la fi la vida, la llibertat, la propietat i l'honor... tot depén de la correcta elecció de les paraules per part del legislador.

En eixa línia s'articula la col·laboració del Consell Jurídic Consultiu amb el Govern Valencià a qui competix l'aprovació dels Reglaments i l'impuls de l'activitat legislativa del nostre Parlament. Sempre amb l'objectiu que les normes del nostre ordenament gaudisquen de la màxima qualitat i perfecció possibles i s'eviten l'ambigüitat, la foscor, la incertesa, la redundància, l'embull, la prolixitat o la voluminositat, que constitueixen vicis que cal evitar.

I açò és el que fem des del Consell Jurídic Consultiu. En l'exercici de la nostra comesa, fonamentalment per mitjà dels dictàmens no vinculants, creiem haver contribuït, no obstant això, a garantir la qualitat tècnica de les disposicions normatives i la conformitat jurídica de les actuacions de l'Administració Pública.

Exercint una funció de control previ de constitucionalitat i d'estatutòrietat dels projectes de llei, i de legalitat dels reglaments. I actuant com a garantia de l'interés general i de la legalitat objectiva. No s'ha d'oblidar que el nostre dictamen es configura com un tràmit essencial, imprescindible, insubsanable i últim. La seua omisió vicia de nul·litat radical la norma o l'acte administratiu de què es tracte.

I sempre tenint en compte que el nostre lema, -"secundum patriae supremes leges", ens obliga a actuar d'acord amb l'ordenament jurídic, però amb prudència, amb discreció i amb lleialtat.

*Amb **prudència**, virtut que tracta de discernir el que és bo o roïn amb cautela, moderació i bon juí. El Consell Jurídic és un òrgan col·legiat, la qual cosa vol dir que el seu treball no és obra d'una persona, sinó fruit del treball coordinat de diverses. En l'elaboració dels nostres dictà-*

mens participen els lletrats, -l'esforç i la dedicació dels quals hui vull destacar-, els consellers i el president, de forma individual, i el Ple, en el qual també participa el secretari general.

El criteri del Consell és, per tant, un criteri comú, resultat d'un dilatat, però no per això lent, procés d'elaboració dels nostres dictàmens.

Sempre actuem guiats per l'observança de la Constitució, de l'Estatut d'autonomia i de la resta de l'Ordenament Jurídic. I això és tant com dir que vetlem pel respecte a l'Estat de Dret.

És veritat que el Dret no és una ciència exacta que permeta per endavant resoldre, amb caràcter infal·lible, els problemes propis d'una societat dinàmica com la nostra. Però intentem buscar solució a les previsions del Govern i de les altres autoritats consultants, tractant de trobar una interpretació que siga conforme amb la legalitat vigent.

Desitgem dictaminar amb promptitud, però amb rigor: la complexitat tècnica de molts dels assumptes exigix que abordem el nostre treball amb assossec, que no és sinònim de parsimònia. Només d'esta manera podem oferir solucions que siguen equilibrades, oportunes per a l'interès general i en definitiva, prudents.

*Amb **discreció**, norma de treball que ens porta a evitar grans titulars i a fugir d'un protagonisme públic que ni tenim, ni desitgem. En este sentit vull aprofitar este acte per a agrair als mitjans informatius la deferència i el respecte que dispensen, sabedors que el Consell no facilita informació del contingut dels dictàmens que setmanalment aprova, perquè és l'autoritat consultant la que té la facultat de difondre el dictamen que ha interessat. Nosaltres els publiquem anualment en el nostre Compendi de Doctrina Legal i per mitjà de la nostra pàgina web. Per eixe respecte i eixa comprensió, gràcies de nou.*

*I amb **lleialtat**. Som reflex d'aquella sàvia decisió del Rei Jaume I quan al jurar els Furs va dir que “E PENDRÉ AB MI BONS E LEYALS HOMENS QUE DONEN A MI CONSEYLS”.*

Lleialtat a la Constitució, als seus preceptes i als seus principis, com a norma Suprema del nostre ordenament jurídic, que ha conformat un Estat de Dret en què tan importants són les decisions polítiques com la seua plasmació jurídica.

Lleialtat a l'Estatut d'Autonomia, la nostra norma institucional bàsica, i al seu significat, que ens obliga a una interpretació de l'ordenament jurídic que afavorisca al màxim el nostre àmbit d'autonomia.

Lleialtat a les institucions de Govern valencianes, a les corporacions locals i a les universitats, a les quals hem de ser útils, i no incòmodes; a les quals hem de prestar la nostra col·laboració i no controlar en la seua actuació. I de les quals esperem que no ens consideren com un mèrit sinó com un necessari aliat.

Lleialtat al nostre Consell Jurídic Consultiu, la qual cosa vol dir que hem de vetllar, en l'exercici de les nostres funcions, per acréixer el seu prestigi i reconeixement; la seua autoritas, en definitiva.

I lleialtat, per últim, amb nosaltres mateixos, la qual cosa requerix que actuem amb honestedat i fortalesa, fugint de la complaença i l'adulació que com advertia, ja en el segle XVI el valencià Fadrique Furió Ceriol, pot ser el pitjor consell.

President: esperem saber correspondre a la confiança que en nosaltres s'ha depositat vetllant perquè el Consell Jurídic Consultiu actue, en tot moment, amb la independència i objectivitat que ens és exigida, i oferint-te la nostra col·laboració, la nostra experiència, el nostre esforç i la nostra il·lusió, sempre per a millor servici al poble valencià com acabem de jurar o prometre”.

b) Nomenament de Consellers emèrits del Consell Jurídic Consultiu

El 21 de setembre va tindre lloc, en el saló d'actes del Consell Jurídic Consultiu, l'acte institucional de nomenament com a consellers emèrits del Consell Jurídic Consultiu els que havien format part de la Institució fins a la renovació de la Institució, els Il·lustríssims Senyors Vicente Cuñat Edo i Alberto Jarabo Calatayud, així com la Il·lustríssima Senyora Ana Castellano Vilar, segons Acord del Ple d'1 de setembre del 2011.

En el transcurs de l'acte, en què el President del Consell va agrair el treball i dedicació dels nous consellers emèrits, se'ls va fer entrega d'una placa commemorativa.

Amb motiu d'este acte el Catedràtic de Dret Administratiu de la Universitat d'Alacant i Advocat, el Senyor Santiago González-vares Ibáñez

va dictar una conferència titulada «*La Sentència del TUE sobre la legislació urbanística valenciana i altres temes del contenció administratiu sobre urbanisme*».

c) Presentació de la Memòria 2010 al President de la Generalitat.

El 2 de novembre el President de la Generalitat, Alberto Fabra Part, va rebre en audiència en el Palau de la Generalitat al president del Consell Jurídic Consultiu. En el transcurs d'esta audiència, a la qual també va assistir la vicepresidenta del Consell, Paula Sánchez de Lleó, el President del Consell Jurídic Consultiu, Vicente Garrido Mayol, va fer entrega al President de la Generalitat, de la Memòria i Doctrina Legal del Consell corresponent a l'exercici 2010.

d) Visita al Grup parlamentari Popular

El 8 de novembre va visitar la seu del Consell Jurídic Consultiu una representació de la direcció del Grup parlamentari Popular en les Corts, encapçalada pel seu Síndic, Rafael Blasco Castany. Durant la visita, els diputats populars es van reunir amb els membres de la Institució per a conèixer el funcionament del Consell i establir possibles vies de col·laboració.

Esta reunió es va emmarcar en una sèrie de trobades que la direcció del Grup parlamentari Popular va mantindre amb les Institucions de la Generalitat.

e) Presentació de la Memòria 2010 a les Corts

L'11 de novembre, el President del Consell Jurídic Consultiu va ser rebut en audiència pel president de les Corts, Juan G. Cotino Ferrer, en el Palau dels Borja. En el transcurs d'esta audiència, a la qual també van assistir el Vicepresident Primer de la Càmera, Alejandro Font de Mora; la Secretària Segona, Angèlica Such i el Lletrat Major, Francisco J. Visiedo, el President del Consell Jurídic Consultiu va fer entrega al President de les Corts tant de la Memòria del Consell corresponent a l'exercici 2010, com de la Doctrina Legal d'este període.

f) Visita de les Falleres Majors de València 2012

El 16 de novembre van girar visita oficial al Consell Jurídic Consultiu les Falleres Majors de València de 2012, Sandra Muñoz Pérez i Rosada Pascual Candel, Fallera Major i Fallera Major Infantil, respectivament. Ambdós, junt amb una representació de la Junta Central Fallera i el Regidor de Festes, Francisco Lledó Aucejo, van ser rebudes pels membres del Consell Jurídic Consultiu en el saló de Plens i després d'una breu explicació a càrrec del President de la Institució sobre les funcions i organització d'esta, van firmar en el Llibre d'Honor del Consell.

Com és tradicional en este acte, el Consell Jurídic Consultiu va entregar a les Falleres un recordatori de la seua visita a la Institució.

g) XV Aniversari del Consell Jurídic Consultiu

El dia 20 de juny es va celebrar el XV Aniversari de la constitució del Consell Jurídic Consultiu. Per eixe motiu es va celebrar un esmorzar amb totes les persones que presten servicis en la Institució.

En ocasió del XV aniversari es va publicar un llibre commemoratiu.

Es tracta d'una obra descriptiva de les funcions i activitat de la Institució en estos tres lustres de funcionament, en la qual junt amb fotografies d'alguns de les dependències més importants de la seu es detallen dades estadístiques del treball desenvolupat.

h) Revista Espanyola de la Funció Consultiva

Durant 2011 s'han publicat dos números ordinaris de la *Revista Española de la Función Consultiva*: els números 14 i 15, que es corresponen al segon semestre de l'any 2010 i al primer de l'any 2011, respectivament.

A més, com a conseqüència de la modificació del Consell Jurídic Consultiu, es va actualitzar la composició del Consell de redacció de la Revista per a incorporar els nous membres del Consell Jurídic Consultiu.

En el número 14 es van publicar les ponències i comunicacions presentades en les XII Jornades de la Funció Consultiva, celebrades a Pamplona. La doctrina comparada dels consells va abordar els límits a la

revisió d'ofici conforme a l'article 106 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, del Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú i sobre la interpretació de la causa de nul·litat de l'article 62.1.f) de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, del Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú.

En el número 15, que es va difondre a finals de l'any 2011, es van publicar les ponències i comunicacions presentades en les XIII Jornades de la Funció Consultiva, organitzades a Vitoria-Gasteiz per la Comissió Jurídica Assessora d'Euskadi i celebrades al setembre del 2011. També es van publicar en este número diversos articles remesos a la Revista. L'apartat de doctrina comparada va versar sobre la responsabilitat patrimonial derivada de l'exercici del «*ius variandi*» en matèria d'urbanisme.

Estudios publicados en la REFC durante 2011

Número 14

JUAN ANTONIO XIOL RÍOS. El consentimiento informado.

SANTIAGO MUÑOZ MACHADO. Las transformaciones del régimen jurídico de las autorizaciones administrativas.

FRANCISCO LÓPEZ MENUDO. La transposición de la directiva de servicios y la modificación de la Ley 30/1992: el régimen de la declaración responsable y de la comunicación previa.

ERNESTO GARCÍA-TREVIJANO GARNICA. La resolución de los contratos en la Ley 30/2007, de contratos del sector público.

Número 15

JOAQUÍN HUELIN MARTÍNEZ DE VELASCO. Las posibilidades de intervención de las Comunidades Autónomas en los procesos per incumplimiento ante el Tribunal de Justicia de la Unión Europea.

GERMÁN FERNÁNDEZ FARRERES. La repercusión sobre las Comunidades Autónomas de la Responsabilitat del Estado per incumplimiento del Derecho de la Unión Europea.

ESTRELLA MONTOLÍO DURÁN. La necesidad de elaborar documentos jurídicos claros y precisos. Algunas reflexiones tras la elaboración del *Informe sobre el discurso jurídico escrito español*.

JUAN CARLOS CAMPO MORENO. De las razones y objetivos que motivaron la creación de la Comisión de Modernización del Lenguaje Jurídico, per Acuerdo de Consejo de Ministros de 30 de diciembre de 2009.

Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico.

JUAN B. CANO BUESO. Dudas y certezas de la reforma constitucional española de 2011.

SANTIAGO GONZÁLEZ-VARAS IBÁÑEZ. Impacto de la sentencia del Tribunal de Justicia de la Unión Europea de 26 de mayo de 2011 sobre el Derecho urbanístico valenciano.

JOSÉ MANUEL RODRÍGUEZ MUÑOZ. Tratamiento de los defectos en el procedimiento de elaboración de reglamentos, con especial referencia a la Comunidad Autónoma de Extremadura.

i) Visites de grups d'estudiants

L'1 d'abril va visitar la seu del Consell Jurídic Consultiu un grup d'estudiants del Grau en Dret del centre adscrit de València de la Universitat Europea de Madrid.

B

RELACIONS INSTITUCIONALS I PROTOCOL

Entre els actes més rellevants de l'activitat institucional d'este Consell cal destacar els següents:

13-01-2011

El President va assistir a la presentació de l'Estratègia Territorial de la Comunitat Valenciana, en el Palau de la Generalitat.

També va assistir a la Conferència de l'Expresident del Tribunal Constitucional, Sr. Manuel Jiménez de Parga, organitzat per l'Associació Professional d'Advocats i Juristes de la Comunitat Valenciana.

14-01-2011

Van assistir el President i el Conseller Sr. Cuñat a l'entrega del XIX Premi Convivència de la Fundació Broseta, concedit a les Dames de Blanco, en el Palau de la Generalitat.

16-02-2011

Va interindre el President en l'acte de presentació de l'Anuari de Dret parlamentari en les Corts valencianes.

Va assistir el Conseller Sr. Cuñat a l'homenatge en honor del Sr. Joaquín Colomer.

18-02-2011

El President va assistir a la presentació del llibre de Germán Ramírez sobre la Constitució de 1812 en el Palau Cervelló, organitzat per l'Ajuntament de València.

24-02-2011

Va assistir el Conseller Sr. Cuñat a la sessió de treball sobre "La mediació a Espanya: experiències en l'àmbit mercantil" organitzada per la Cort d'Arbitratge i Mediació de València.

25-02-2011

Va assistir el President a les Jornades de presentació de la Càtedra Rafael Escuredo d'estudis sobre Andalusia, organitzades per la Universitat d'Almeria i el Consell Consultiu d'Andalusia, en les quals va pronunciar una conferència sobre "*Balanç general de l'estat autonòmic després de les reformes dels Estatuts d'autonomia*".

01-03-2011

El President va pronunciar una conferència en les Corts titulades "*Com es fan les lleis?*", en el curs de Dret parlamentari sobre Tècnica Normativa, organitzat per les Corts valencianes i la Universitat Catòlica de València "Sant Vicent Màrtir".

03-03-2011

Va assistir el President al sopar-col·loqui amb l'Excm. Sr. Fernando Ledesma, Conseller Permanent d'Estat, organitzat per l'Associació Valenciana de Juristes Demòcrates.

04-03-2011

Va assistir el President a la presentació del Manual de Documentació Administrativa en valencià, elaborat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, en el monestir de Sant Miquel dels Reis.

11-03-2011

El President va assistir a la inauguració del nou edifici de les Corts valencianes.

22-03-2011

El President va pronunciar una conferència en les Corts sobre *“La Legislatura i la seua terminació anticipada”*, en el curs de Dret parlamentari *“Qüestions electorals a debat”*, organitzat per les Corts valencianes i la Universitat Miguel Hernández d'Elx.

24-03-2011

El President va pronunciar una conferència en la Universitat Rei Joan Carles, de Madrid, sobre *“La dissolució dels parlaments”* en el Seminari Internacional sobre la reforma de la Llei Orgànica del Règim Electoral General, organitzat per l'Institut de Dret Públic de l'esmentada Universitat.

28-03-2011

Va intervindre el President en l'acte inaugural de l'any del bicentenari de la Constitució de 1812, en el Palau de la Generalitat, en la seua qualitat de President de la Comissió Executiva organitzadora dels actes en la Comunitat Valenciana amb motiu de tal efemèride. Van assistir els consellers senyors Mira, Cuñat i Jarabo i la Consellera Senyora Castellano.

18-04-2011

Va assistir el President a la conferència del Conseller de Sanitat, Hble. Sr. Manuel Cervera, en el Fòrum d'Opinió.

26-04-2011

El President i el Conseller Sr. Díez van assistir a la recepció en el Palau de Benicarló, amb motiu del dia de les Corts valencianes.

05-05-2011

Va assistir el President a l'acte institucional del XXV Aniversari del Consell Consultiu de Canàries, en Santa Creu de Tenerife.

19-05-2011

El President va assistir a la presa de possessió com a rector de la Universitat Miguel Hernández del Magnífic Senyor Jesús Pastor Ciurana.

09-06-2011

Van assistir el President i consellers senyors Cuñat i Díez a l'acte de constitució de la VII Legislatura de les Corts valencianes.

10-06-2011

El President va assistir a la presa de possessió de l'Il·lustríssim Senyor Mariano Ferrando Marzal com a President de la Sala contenciosa administrativa del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana.

16-06-2011

Van assistir el President i el Conseller Senyor Díez a la Investidura del Molt Honorable Sr. Francisco Camps com a President de la Generalitat Valenciana en les Corts.

17-06-2011

El Conseller Senyor Cuñat va assistir a una sessió de treball organitzat per la Cambra de Comerç de València.

17-06-2011

El President va assistir al sopar de la Confederació d'Empresaris de Castelló, a Castelló.

20-06-2011

El President va presidir en la seu del Consell Jurídic Consultiu l'acte institucional i l'esmorzar ofert al personal que presta els seus servicis en el Consell amb motiu de la celebració del XV aniversari de la constitució de la Institució.

21-06-2011

Va assistir a la presa de possessió del Molt Honorable Senyor Francisco Camps com a President de la Generalitat Valenciana, en les Corts.

22-06-2011

Va assistir el President a la presa de possessió del Consell, en el Palau de la Generalitat.

24-06-2011

El Conseller Senyor Cuñat va assistir a l'entrega del XIV Premi d'Estudis Jurídics Universitaris organitzat per la Fundació Professor Manuel Broseta.

05-07-2011

El President va rebre la visita del Molt Excel·lent Senyor Juan Cotino, President de les Corts, en el Consell Jurídic Consultiu.

12-07-2011

Van assistir el President i el Conseller Senyor Díez a l'Acte de Constitució de la Diputació de València.

26-07-2011

El President va assistir a la Investidura del Mol Honorable Senyor Alberto Fabra, com a President de la Generalitat Valenciana, en les Corts.

28-07-2011

Va assistir el President a la presa de possessió del Molt Honorable Senyor Alberto Fabra com a President de la Generalitat Valenciana, en les Corts.

29 i 30-09-2011

Els membres del Consell Jurídic Consultiu van assistir a les XIII Jornades de la Funció Consultiva, a Vitòria, organitzades per la Comissió Jurídica Assessora d'Euskadi.

09-10-2011

Van assistir el President, la Consellera Senyora Mediavilla i el Conseller Senyor Fliquete en el Palau de la Generalitat a l'acte Institucional i a la recepció amb motiu del dia de la Comunitat Valenciana.

11-10-2011

El President va assistir a la Inauguració de la Facultat de Dret de la Universitat Catòlica de València.

12-10-2011

La Consellera Senyora Mediavilla i el Conseller Senyor Fliquete van assistir als actes programats amb motiu de la celebració de la festivitat de la Santíssima Mare de Déu del Pilar, patrona del Cos de la Guàrdia Civil, celebrats a València.

18-10-2011

Va assistir el President a l'Acte d'imposició de la Creu de Sant Raimon de Peñafort a l'Excel·lentíssim Senyor Francisco Real-Cuenca, exdegà de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de València.

19-10-2011

El President, els consellers i el Secretari General van assistir a l'acte d'entrega dels Premis Jaume I en la Llotja de València, presidit per Sa Majestat la Reina.

21-10-2011

Va assistir el President a l'Obertura de l'Any Judicial en el Palau de Justícia.

27-10-2011

El President, la Consellera Senyora Mediavilla i el Conseller Senyor Fliquete van assistir a la Recepció del Cos Consular a les autoritats valencianes.

28-10-2011

Va pronunciar el President una conferència titulada "*Centralistes 'versus' nacionalistes: la pinça a l'Estat autònom*" en la Jornada sobre l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana "*Evolució de l'Estat i Reforma dels Estatuts*", celebrada en la Universitat de València.

04-11-2011

Va assistir el President a la inauguració del Centre d'Estudis de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de València.

18-11-2011

La Consellera Senyor Mediavilla i el Conseller Senyor Fliquete van assistir als actes institucionals del Col·legi Oficial de Graduats Socials de València, celebrat en la Ciutat de la Justícia de València.

24-11-2011

El President, la Consellera Senyora Mediavilla i el Conseller Senyor Fliquete van assistir a l'entrega dels premis que anualment concedeix el periòdic "Las provincias".

25-11-2011

Va participar el President en l'acte promogut per Ràdio València-Cadena SER amb motiu del dia internacional contra la Violència de Gènere.

re, en el qual es van reunir 70 hòmens representatius de la societat valenciana amb el lema “*Els hòmens donen la cara. No a la violència contra les dones*”.

28-11-2011

Va pronunciar el President a Granada una Conferència titulada “*La Responsabilitat patrimonial de l'Administració Local pel funcionament dels servicis públics*”, dins de la programació dels Cursos del Centre Mediterrani de la Universitat de Granada, organitzats pel Consell Consultiu d'Andalusia.

13-12-2011

El President, el Conseller Senyor Díez i la Consellera Senyora Media-villa van assistir a la inauguració de l'Exposició “*Els valencians i la Constitució de 1812*” en la Biblioteca Valenciana, en el monestir de Sant Miquel dels Reis.

15-12-2011

Va assistir el President a l'entrega dels Premis Valencians en l'Ona que anualment concedeix l'emissora de Ràdio Onda Zero.

C

CONVENI MARC DE COOPERACIÓ PER A LA REALITZACIÓ DE PRÀCTIQUES FORMATIVES EN EL CONSELL JURÍDIC CONSULTIU PER ESTUDIANTS UNIVERSITARIS

A l'empara dels convenis marco celebrats pel Consell Jurídic Consultiu amb les universitats que a continuació es relacionen, durant 2011 han realitzat el seu *practicum* en el Consell Jurídic els alumnes següents:

- a) Universitat de València/Fundació Universitat Empresa:
- Ignacio Leal Aparicio
  - Jesús Bautista Rayo
  - Laura Saus Vila

- Mónica Tamame Díaz
- Victoria Trinidad la Roda
- Mateo Baeza Delgado
- Aida García Mayor
- Clara Adrien Calduch
- Patricia Llopis Nadal

b) Universitat d'Alacant:

- Ernesto José Caparros Rodenas

El programa desenvolupat pels estudiants va tindre el contingut següent:

- Col·laboració amb els lletrats del Consell, facilitant-los la recerca de jurisprudència i legislació aplicable als assumptes sotmesos a consulta del Consell, la preparació de la qual tinguen encomanada.
  - Participació, juntament amb el Servei de Coordinació i Documentació, en tasques relacionades amb la biblioteca del Consell.
  - Maneig de Bases de dades informàtiques de jurisprudència i legislació d'Aranzadi, BOE i la Llei Digital, així com les bases de dades del propi Consell Jurídic.
  - Seguiment i actualització de la Base de dades sobre les quanties de les indemnitzacions proposades pel Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana en els expedients de responsabilitat patrimonial de la Generalitat.
  - Coneixement del procediment d'elaboració dels dictàmens del Consell Jurídic Consultiu i redacció d'esborranys de dictamen sobre algun supòsit pràctic plantejat.
-

V

PERSONAL I INFRAESTRUCTURA

A

BIBLIOTECA

Referent a la política d'adquisicions, l'increment més important s'ha produït, com ja ve sent habitual, en la rama del Dret Administratiu, al ser esta la matèria més consultada.

En esta rama del Dret s'han adquirit tant obres de caràcter omnicomprensiu com relatives a la contractació en el sector públic, patrimoni de les Administracions Públiques, ajudes públiques o responsabilitat patrimonial.

D'altra banda, s'ha completat el quart volum del *“Tractat de Dret Administratiu i Dret públic general”* de Santiago Muñoz Machado.

Respecte al Dret Constitucional, s'ha adquirit una obra sobre Teoria de l'Estat Constitucional.

En matèria de Dret autonòmic s'han comprat determinades obres relacionades amb els Estatuts d'Autonomia, la seua reforma i la jurisprudència més rellevant respecte d'això del Tribunal Constitucional.

Quant al Dret Penal és destacable l'adquisició d'un manual de Comentaris al Codi Penal.

El fons bibliogràfic sobre Dret Civil també s'ha vist incrementat amb la compra de diversos toms sobre Dret Civil Patrimonial.

En matèria de Dret Mercantil es va rebre la donació d'un llibre sobre Dret del Mercat financer, realitzat en homenatge a l'exconseller d'esta Institució el senyor Vicente Cuiñat Edo.

D'altra banda, ha resultat necessària l'actualització d'alguns codis i manuals bàsics sobre contractació pública, tractats de la Unió o Dret Administratiu Sancionador.

També s'han adquirit obres sobre tècnica legislativa.

Igualment, s'ha anat completant la sèrie "*LEY gva*" amb l'edició per part del Servei de Publicacions de la Presidència de la Generalitat Valenciana de les lleis més significatives aprovades al llarg del 2011, i les lleis de les institucions de la Generalitat Valenciana.

La secció de publicacions periòdiques s'ha vist incrementada amb la incorporació de la revista "*Auditoria Pública: Revista dels òrgans autonòmics de control extern*", editada per la Sindicatura de Comptes de la Comunitat Valenciana juntament amb els altres òrgans autonòmics de control extern.

Així mateix, s'han renovat o actualitzat les bases de dades de jurisprudència i legislació.

D'altra banda, s'ha continuat amb l'intercanvi regular de publicacions amb les Corts de Castella-La Manxa, l'Assemblea de Madrid, la Universitat de Santiago de Compostel·la i la Conselleria de Presidència i Administracions Públiques del Govern de Castella-La Manxa.

Com ve sent habitual s'han gestionat els projectes editorials del Consell Jurídic, concretament els corresponents a la Memòria i Doctrina Legal de l'any 2010 i els números 13 i 14 de la "*Revista Española de la Función Consultiva*".

A més, entre els servicis prestats per mitjà de correu electrònic ha d'assenyalar-se el servici de difusió selectiva de la informació legislativa, jurisprudencial i doctrinal, la distribució mensual del butlletí de "*Novesats bibliogràfiques*" i el servici d'alerta informativa en què es reflectix el contingut dels sumaris del DOCV i del BOE, i les disposicions generals d'interés publicades en els diaris oficials.

Per a l'adequat control dels fons bibliogràfics s'ha procedit, com es realitza anualment, al recompte i actualització de l'inventari dels fons bibliogràfics, així com a la reubicació de les seccions més consultades.

Finalment, en l'àmbit de la col·laboració amb les universitats de la Comunitat Valenciana s'ha continuat amb la coordinació de les pràctiques formatives realitzades per estudiants de Dret de la Universitat de València, la Universitat d'Alacant i la Universitat Jaume I de Castelló, a través del respectiu programa de Cooperació Educativa.

B

INFORMÀTICA I BASES DE DADES

L'any 2011 ha resultat necessari incrementar el nombre d'equips informàtics, així com actualitzar algun d'ells que havia quedat obsolet, amb la finalitat que el Consell Jurídic poguera desplegar eficientment les seues funcions. Així, s'ha adquirit un nou ordinador portàtil i un ordinador de sobretaula. Igualment, s'han reemplaçat tres ordinadors de sobretaula, tres monitors, una fotocopiadora per a prestar servici a tot el personal de la planta primera de l'edifici, una impressora làser color per a la Secretaria General, dos bateries per al Sistema d'Alimentació Ininterrompuda, una bateria per a portàtil, un disc dur extern de xarxa i un fusor per a impressora làser.

Quant al programari, amb l'objecte d'aconseguir que els nous equips adquirits pogueren usar el gestor de bases de dades internes (Knosys) que és l'únic operatiu en esta Institució, s'ha hagut de substituir el sistema que venia instal·lat de fàbrica (Windows 7 de 64 bits) pel que permetia l'ús de les esmentades bases (Windows 7 de 32 bits). També s'han hagut d'instal·lar programes en els ordinadors nous, així com formatar i reinstal·lar diversos d'ells que no funcionaven correctament o que van passar a les mans d'un altre personal de la Institució.

Pel que es referix a *internet*, s'han inclòs en la base de dades de la Doctrina Legal els dictàmens de l'any 2010 (tots en la versió castellana i els no seleccionats en versió valenciana). Igualment, s'han elaborat les *estadístiques* (sobre assumptes dictaminats de l'any 2010), s'ha inclòs en la pàgina *web* la Memòria 2010 i informació sobre la nova composició del Ple del Consell Jurídic després de la seua renovació. També s'ha incorporat a la pàgina *web* la informació relativa al Decret 195/2011,

de 23 de desembre, del Consell, pel que, a efectes de la preceptivitat del dictamen de la nostra Institució, la quantia mínima establida per a les reclamacions d'indemnitzacions per danys i perjuís inicialment establida en 3.000 euros ha quedat fixada en 15.000 euros.

Respecte de les *publicacions*, amb l'objecte de divulgar la Revista Española de la Función Consultiva que Edita la nostra Institució, s'han inclòs en la pàgina *web* els números 12, 13 i 14 d'esta. Així mateix, no sols s'ha publicat en CD-ROM la *Memòria 2010, Doctrina Legal i Estudis i Suggestiments 1997-2010*, sinó que també, com a novetat, s'ha difós en suport USB.

Per a complir amb l'objectiu de divulgació de les publicacions pròpies del Consell Jurídic s'han realitzat l'any 2010, com ve sent habitual, els treballs de maquetació de la Memòria, així com la ubicació en la base de dades Knosys de les veus jurídiques dels dictàmens seleccionats de l'any 2010.

Com a conseqüència de la incorporació dels nous membres al Ple del Consell Jurídic ha sigut necessari procedir a la reubicació física de cert personal de la Institució, així com dels punts de connexió telefònica i informàtica, per la qual cosa ha sigut convenient la millor identificació de les extensions de veu digitals i de dades i analògiques, així com canviar el cablejat.

Finalment, tenint en compte que les còpies de seguretat emmagatzemen diàriament la informació guardada en els equips, informació que conté els últims canvis incorporats i, per tant, permanentment actualitzada, s'ha decidit que es conserven únicament les còpies de seguretat corresponents a l'últim mes respectiu, la qual cosa contribueix a reduir gastos d'adquisició de nous discos durs per a l'emmagatzement d'informació innecessària.

C

GESTIÓ ECONÒMICA FINANCERA

El dia 29 de juliol del 2010 el President d'este Consell, amb la deliberació prèvia del Ple, va aprovar l'Avantprojecte de Pressupostos per a

l'any 2011, que es va remetre posteriorment a la Conselleria d'Economia, Hisenda i Ocupació.

En la Llei de Pressupostos de la Generalitat Valenciana per a l'any 2011 el Pressupost del Consell Jurídic Consultiu per a tal període va quedar xifrat en 3.019.831,09 euros.

D

PERSONAL

El dia 31 de desembre va cessar en les seues funcions, per jubilació, la senyora Margarita Cano González, secretària de la Secció Segona i del Gabinet de la Presidència, qui s'havia incorporat al Consell al febrer del 2009. Amb la seua jubilació, la senyora Cano González concloïa una carrera de més de 30 anys de servici en l'Administració Pública.

Com a record i agraïment pel seu treball en la Institució, se li va fer entrega d'una placa commemorativa en el transcurs d'un senzill acte a què van assistir els membres del Consell i els companys de la senyora Cano González.

E

CONTRACTACIÓ

Després de la tramitació del corresponent procediment de contractació amb licitació pública, l'1 de gener del 2011 va començar l'execució del nou contracte administratiu per a la prestació del servici de neteja de la seu del Consell Jurídic Consultiu, subscrit amb l'empresa Limpiezas Ecológicas del Mediterráneo, SA (ECOMED), la vigència del qual con-

clou el 31 de desembre del 2012, sense perjuí de la possibilitat de pactar la seua pròrroga per dos anys naturals més.

Mitjançant un Acord de 7 d'abril del 2011 del Consell Jurídic Consultiu es va aprovar un nou Plec tipus de Clàusules Administratives Particulars per a la contractació de servicis, per procediment obert o restringit, per a adequar-ho als importants canvis introduïts en la regulació dels contractes del sector públic, operats per la Llei 2/2011, de 4 de març, d'Economia Sostenible.

El 28 de juliol 2011 pel President del Consell Jurídic, després de la tramitació del corresponent procediment de contractació amb licitació pública es va contractar amb l'empresa Sequor Seguretat, SAU, la prestació del servici de vigilància de la seu de la Institució, pel període comprés entre l'1 de novembre del 2011 i el 31 d'octubre del 2012, sense perjuí de la seua pròrroga per una anualitat més.

F

REGISTRES

---

a) Registre General d'Entrada i Eixida

El Registre General de documents, totalment informatitzat, es va obrir al públic durant tot l'any, de dilluns a dijous des de les nou hores fins a les catorze hores i des de les dèsset hores fins a les dènou, i el divendres des de les nou hores fins a les catorze.

El total d'assentaments d'entrada corresponents a l'any 2011 va ser de 2659 documents, i el d'eixida de 1667.

b) Registre d'expedients sotmesos a consulta

En l'exercici 2011 es van sotmetre a consulta 1471 assumptes, dels quals han pogut ser dictaminats durant l'exercici 1254 expedients.

c) Registre de resolucions i disposicions recaigudes en assumptes dictaminats pel Consell

En compliment de l'article 7 del Reglament del Consell -el qual disposa que l'autoritat consultant comunicarà al Consell Jurídic Consultiu, en el termini de 15 dies, la resolució recaiguda o la disposició aprovada- han tingut entrada en el Registre de resolucions i disposicions un total de 1033, de les quals 2 corresponen a assumptes sotmesos a consulta l'any 2008, 3 a assumptes sotmés l'any 2008, 248 a assumptes sotmés l'any 2009, 333 a assumptes sotmés l'any 2010 i 695 de l'exercici contemplat.

D'estes 1033 resolucions o disposicions comunicades, 925 han sigut de conformitat amb el dictamen emés, i 108 davall la fórmula d'*“oït el Consell Jurídic Consultiu”*. Percentualment, la proporció de conformitat, per tant, ha sigut del 89'55 %.

Segona part

**OBSERVACIONS I
SUGGERIMENTS**

I

INTRODUCCIÓ

A continuació s'arreglen les observacions i els suggeriments que el Ple ha considerat oportú tractar en esta ocasió, buscant la millora del funcionament de l'Administració en la Comunitat Valenciana a partir de l'experiència adquirida en l'exercici de la seua funció consultiva, complint-se així el que preveu l'article 77 del Reglament d'este Consell Jurídic Consultiu.

Establida en 15.000 euros la quantia a partir de la qual és preceptiu el dictamen d'este Consell, s'ha considerat convenient introduir en este capítol un resum casuístic de la seua doctrina referent a les reclamacions d'indemnització per danys i perjuís, pensant que les administracions podran utilitzar-ho com a ajuda o referència a l'hora de resoldre estes reclamacions, que en molts casos ja no comptaran amb els nostres dictàmens. Per això, s'han sistematitzat els supòsits referents als casos de caigudes en les vies públiques, danys produïts per elements del mobiliari o jardineria urbana, circulació de vehicles, factors atmosfèrics o climàtics, concurrència de causes en la producció del dany i càrrega de la prova.

Així mateix, es contempla un resum sistemàtic dels dictàmens aprovats i jurisprudència aplicable en els supòsits de responsabilitat patrimonial extracontractual de l'Administració pels danys derivats de l'organització, programació, autorització o tolerància de festes, espectacles o activitats d'oci en la via pública o en recintes públics. Finalment, es repassen els dictàmens aprovats sobre determinades reclamacions de responsabilitat patrimonial formulades davant de l'Administració com a conseqüència de preteses conductes d'assetjament laboral.

II

CASUÍSTICA SOBRE RESPONSABILITAT PATRIMONIAL EXTRA CONTRACTUAL DE L'ADMINISTRACIÓ PER DANYS PRODUÏTS A PERSONES O VEHICLES EN LES VIES, ESPAIS O RECINTES PÚBLICS

L'article 10.8.a) de la Llei 10/1994, de 19 de desembre, de la Generalitat, de Creació del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana (en avant LCJC), va establir la preceptivitat de la consulta al Consell Jurídic Consultiu en relació amb les “reclamacions de quantia superior a 3.000 euros que, en concepte d'indemnització per danys i perjudicis, es formulen a la Generalitat, a les corporacions locals, a les universitats públiques i a les altres entitats de dret públic”.

No obstant això, la disposició addicional tercera de l'esmentada Llei va assenyalar que la quantia establida en el referit article podia ser modificada per mitjà de Decret del Consell, a proposta del Consell Jurídic Consultiu. En exercici de l'habilitació concedida el Decret 195/2011, de 23 de desembre, del Consell, ha modificat la quantia a partir de la qual les reclamacions d'indemnització per danys i perjudicis precisen del preceptiu dictamen del Consell Jurídic.

En concret, l'article únic del Decret indica que esta quantia “queda fixada en 15.000 euros”, i en la seua disposició final estableix com a data d'entrada en vigor l'“1 de gener del 2012”. A més, la disposició transitòria única del Decret exclou la preceptivitat del dictamen respecte d'“aquells procediments de reclamacions d'indemnització per danys i perjudicis de quantia inferior a 15.000 euros en què no haguera recaigut la corresponent proposta de resolució abans de l'entrada en vigor del present decret”.

L'increment de la quantia per a la preceptivitat del dictamen tenen la seua justificació en la proposta del Ple del Consell Jurídic adoptada el 10 de novembre del 2011, que es va sustentar en la finalitat d'“evitar que les administracions hagen de consultar preceptivament en assumptes d'escassa quantia, en matèries sobre les quals el Consell Jurídic Consultiu té assentada una reiterada doctrina, que és ben coneguda

per les autoritats consultants”, contribuint amb això a l’“agilització dels procediments que versen sobre indemnització per danys i perjudis, singularment els de responsabilitat patrimonial de l’Administració”.

Tenint en compte que les indemnitzacions més freqüents des del punt de vista de la seua escassa quantia són, fonamentalment, les derivades de caigudes de persones físiques o els accidents de vehicles en les vies urbanes i interurbanes o en altres vies públiques (en carrers, carreteres, autovies, autopistes, camins forestals de titularitat pública...), o en recintes públiques (poliesportius, mercats, cementeris, etc.), este Consell Jurídic Consultiu estima oportú realitzar una breu exposició sobre la seua doctrina en relació amb este tipus de reclamacions enfront de les Administracions Públiques, a manera de resum, alhora que a partir d’ara gran nombre de supòsits de quantia limitada no seran sotmesos a dictamen.

La present anàlisi deixarà al marge cert tipus de reclamacions per danys que, tot i tenir lloc en vies, espais o recintes públiques, presenten especials singularitats que les fan dignes d’un tractament més específic, com són per exemple les reclamacions per responsabilitat patrimonial en l’àmbit sanitari, educatiu, d’execució d’obres públiques, d’espectacles i festes populars, per danys originats per animals salvatges, o per l’execució de contractes del sector públic.

Amb caràcter preliminar convé fer algunes matisacions respecte de la legitimació passiva i la càrrega de la prova en este tipus de reclamacions.

a) La legitimació passiva correspondrà, com a regla general, a l’Administració pública titular de la via, espai o recinte públic en què es produïska el dany, en la mesura que resulta responsable de la seua correcta gestió, estos són, el seu adequat manteniment, conservació, vigilància, neteja, senyalització o, si és el cas, il·luminació. Però no cal descartar la legitimació passiva d’altres Administracions Públiques si estes causaren materialment el dany o concorregueren a la seua producció (per exemple caiguda en una via pública municipal per material abocat o depositat per l’Administració estatal o autonòmica; accident de circulació provocat per un vehicle oficial pertanyent a una altra Administració diferent de la titular de la via).

Pel que es referix a les carreteres, la Constitució atribueix a l’Estat la competència exclusiva quant a “obres públiques d’interés general o la realització de la qual afecte més d’una Comunitat Autònoma” (article 149.124a CE), permetent que les comunitats autònomes puguen assu-

mir competències respecte de les “carreteres l’itinerari de les quals es desenvolupe íntegrament en el territori de la Comunitat Autònoma...” (article 148.15a CE), havent assumit la Generalitat la competència exclusiva sobre “obres públiques que no tinguen la qualificació legal d’interés general de l’Estat o la realització de la qual no afecte una altra Comunitat Autònoma” i respecte de “carreteres i camins l’itinerari dels quals transcórrega íntegrament dins del territori de la Comunitat Valenciana” (article 49.13a i 14a de l’Estatut d’Autonomia de la Comunitat Valenciana).

Quant a les carreteres estatals, la Llei 25/1988, de 29 de juliol, de carreteres de l’Estat, les classifica en autopistes, autovies, vies ràpides i carreteres convencionals (article 2.2). A este efecte considera carreteres estatals les integrades en un itinerari d’interés general o la funció de les quals en el sistema de transport afecte més d’una Comunitat Autònoma (article 4.1), i establix que “l’explotació de la carretera comprén les operacions de conservació i manteniment, les actuacions encaminades a la defensa de la via i al seu millor ús, incloent les referents a senyalització, ordenació d’accessos i ús de les zones de domini públic, de servitud i d’afecció.” (article 15).

Com és sabut, per al Diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola de la Llengua el “manteniment” comprén el “conjunt d’operacions i cures necessàries perquè instal·lacions, edificis, indústries, etc., puguen continuar funcionant adequadament.”

Respecte al sistema viari de la Comunitat Valenciana, la Llei 6/1991, de 27 de març, de carreteres de la nostra Comunitat disposa que està compost per les següents classes de vies: a) carreteres, considerant com a tal les vies de domini i ús públic projectades i construïdes fonamentalment per a la circulació de vehicles automòbils, sense menyscabament de la deguda consideració que en cada cas requeriran altres modes de transport, com el de vianants, i b) Camins de domini públic de qualsevol classe aptes, almenys, per al trànsit rodat. No obstant això, advertix que “no formen part del sistema viari les vies urbanes, sempre que estes vies no tinguen la condició legal de travessia ni formen part d’una xarxa urbana o metropolitana d’acord amb el catàleg del sistema viari.”

A més, la Llei autonòmica assenyala que el sistema viari de la Comunitat Valenciana està integrat per les xarxes següents: a) Xarxa de carreteres de l’Estat, compost per les vies que tinguen la dita qualificació legal; b) Xarxa Bàsica de la Comunitat Valenciana, destinada a unir

entre si els nuclis bàsics del sistema d'assentament, connectar amb la Xarxa de carreteres de l'Estat i proporcionar accés a les grans infraestructures del sistema de transports; c) Xarxa Local de la Comunitat Valenciana, en la qual s'integren les carreteres arreplegades en el catàleg del sistema viari i no incloses en la Xarxa Bàsica de la Comunitat; i d) Xarxa de Camins de Domini Públic de la Comunitat Valenciana, composta per totes les vies de titularitat pública no incloses en els apartats anteriors, susceptibles de trànsit rodat (article 4).

Igualment indica que "l'Administració titular d'una via haurà de mantenir, en tot moment, en perfectes condicions d'ús", afegint que "a fi de garantir la seguretat vial, podrà retirar de les vies qualssevol objectes que menyscaben la mateixa, sense perjudici, si és el cas, de comunicar-ho a les autoritats competents" (article 28.2, en relació amb els articles 11.3, 12.2, 13 i 14 d'esta Llei).

Quant a l'Administració municipal, de la lectura de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local (en avant LBRL) es dedueix amb total claredat la seua responsabilitat quant a l'adequada conservació, el manteniment, vigilància i neteja de les seues vies, espais o recintes públics.

En efecte, l'article 25.2 apartats a), b), d), g), j), l) i m) de la LBRL destaca que "el Municipi exercirà en tot cas, competències en els termes de la legislació de l'Estat i de les comunitats autònomes, en les matèries següents:

- a) Seguretat en llocs públic.
- b) Ordenació del trànsit de vehicles i persones en les vies urbanes.
- d) Ordenació, gestió, execució i disciplina urbanística; promoció i gestió de vivendes; parcs i jardins, pavimentació de vies públiques i conservació de camins i vies rurals.
- g) Abastiments, escorxadors, fires, mercats...
- j) Cementeris i servicis funeraris.
- l) Subministrament d'aigua i enllumenat públic; servicis de neteja viària, d'arreplegada i tractament de residus, clavegueram i tractament d'aigües residuals.

m) Activitats o instal·lacions culturals o esportives...”.

A més, l'article 26.1.a) LBRL arreplega el deure dels municipis, per si o associats, de “prestar els servicis següents: a) En tots els municipis: enllumenat públic, cementeri, arreplegada de residus, neteja viària, abastiment domiciliari d'aigua potable, clavegueram, accés als nuclis de població, pavimentació de les vies públiques...”.

Així mateix, l'article 3.1 del Reglament de Béns de les entitats locals, aprovat pel Reial Decret 1372/1986, de 13 de juny, qualifica com béns d'ús públic local “els camins, places, carrers, passejos, parcs, aigües de fonts i estanys, ponts i la resta d'obres públiques d'aprofitament o utilització generals la conservació i policia dels quals siguen de la competència de l'entitat local.”

b) La càrrega de la prova. Correspon a l'interessat la càrrega de provar la producció del sinistre en la via, recinte o espai de titularitat pública, així com la forma de producció de l'esdeveniment lesiu, l'efectivitat del dany indemnitzable i l'acreditació del quantum indemnitzatori, no servint la mera manifestació del perjudicat que el dany es va produir en un lloc de titularitat pública o que arriba a un determinat muntant, llevat que vaja acompanyada d'elements probatoris suficients (article 217.2 LEC³).

En este sentit, el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana (en avant CJCCV) en el seu dictamen 739/2011, de 15 de juny, desestima una reclamació d'indemnització per danys sofrits per una suposada caiguda en la via pública perquè “amb la documentació que obra en l'expedient no ha quedat acreditada la realitat dels fets al·legats per la interessada, ja que únicament aporta fotografies del lloc de l'accident i documentació mèdica relativa a les lesions ocasionades però no presenta cap document de què es desprenga que la caiguda es va produir en les circumstàncies indicades en la seua reclamació inicial i els policies davant els quals va prestar declaració no van ser testimonis presencials dels fets”. El dictamen recorda la doctrina (continguda entre altres en el dictamen CJCCV 178/2011 i en la STS de 13/7/2000) en la qual es declara que “és al reclamant a qui incumbix la

---

³ Art. 217.2 LEC: “Correspon a l'actor i al demandat reconvinent la càrrega de provar la certesa dels fets dels que ordinàriament es desprenga, segons les normes jurídiques a ells aplicables, l'efecte jurídic corresponent a les pretensions de la demanda i de la reconvenció”.

prova contrària que pugua permetre acreditar l'existència dels requisits necessaris per a declarar la responsabilitat de l'Administració", perquè "en matèria de nexa causal i fora de perill d'hipòtesis excepcionals... la càrrega de la prova de la seua existència, (relació de causalitat entre la conducta activa o passiva del subjecte alié i el resultat danyós produït), li incumbix a què afirma i pretén la indemnització pecuniària".

També el nostre dictamen 896/2011, en un cas de caiguda en un carrer en obres en què els taulers d'una passarel·la estaven correctament instal·lats i es complien totes les mesures de seguretat, desestimació la reclamació atès que la reclamant no prova les deficiències de les passarel·les o de la seua instal·lació.

Però en certs supòsits es consideren provats els fets a partir d'indicis versemblants de certesa d'allò que s'ha al·legat pel reclamant. Així per exemple, en una caiguda en la via pública d'una persona la jurisprudència l'ha tingut per provada quan 2 veïns de la zona veuen el viantant immediatament abans de la caiguda i poc després estés en el sòl (STSJ Múrcia 707/2007, de 23/7).

Al contrari, correspondrà a l'Administració l'acreditació de les circumstàncies que l'exoneren de Responsabilitat (existència de força major, intervenció d'un tercer en la producció del dany, respecte a l'estàndard mitjà de rendiment del servei en la realització de les tasques de conservació, manteniment, vigilància, neteja o senyalització de les vies públiques...) (article 217.3 LEC)⁴.

En este sentit, el nostre dictamen 379/2008, de 15 de maig, relatiu a una reclamació plantejada per la caiguda d'un motorista com a conseqüència de la introducció de la roda davantera del ciclomotor que conduïa en un forat o clot i en el que l'instructor del procediment qüestionava la titularitat pública o privada de la via, s'aclarix que "este plantejament no resulta acceptable, ja que el propi Òrgan instructor hauria d'haver realitzat els actes d'instrucció necessaris per a determinar si la via pública en què es trobava el clot era de titularitat pública o privada, ja que a això l'obligava el principi de facilitat probatòria i el propi coneixement del seu domini públic."

---

⁴ Article 217.3 LEC: "Incumbix al demandat i a l'actor amonestat la càrrega de provar els fets que, conforme a les normes que els siguen aplicables, impedisquen, extingisquen o enerven l'eficàcia jurídica dels fets a què es referix l'apartat anterior"

Igualment, la STSJ d'Astúries 1411/2006, de 17 de juliol, en un supòsit de lesions produïdes com a conseqüència d'una caiguda d'una persona quan patinava per una pista causada per la presència d'una corda lligada d'un costat a un altre de la senda, estima la reclamació perquè "correspon a l'Administració titular del servici la prova sobre la incidència, com a causa eficient, de l'acció de tercers, llevat que es tracte de fets notoris, i en el cas de ser controvertit l'acreditació de les circumstàncies de fet que definisquen l'estàndard de rendiment oferit pel servici públic per a evitar les situacions de risc de lesió patrimonial als usuaris del servici derivades de l'acció de tercers i per a reparar els efectes danyosos, en el cas que s'actuen estes situacions de risc", declarant que "és responsable l'Administració demandada perquè la presència d'una corda lligada de banda a banda de la senda constituïx un element de risc per a qui per ella transita corresponent a l'adm... demandada exarticle 25.2, a) i d) de la Llei de Bases de Règim Local les labors de vigilància i control per a permetre les degudes condicions de seguretat per a evitar situacions de risc per als que transiten per les vies públiques".

També el dictamen CJCCV 165/2004, de 24 de març, a l'analitzar una reclamació de responsabilitat patrimonial pels danys ocasionats a un vehicle que va xocar amb una pedra de grans mides ubicada en la rotonda d'una urbanització declara que, davant de l'existència de la contradicció, "és clar que correspon a l'Administració titular del servici la prova sobre la incidència, com a causa eficient, de l'acció de tercers, i excepte en el supòsit de fet notori li correspon també a l'Administració acreditar aquelles circumstàncies de fet que definixen l'estàndard de rendiment oferit pel servici públic per a evitar les situacions de risc de lesió patrimonial als usuaris del servici derivades de l'acció de tercers i per a reparar els efectes danyosos produïts per estos, sense que conste tan sols que la funció de manteniment de la carretera s'ha realitzat, en la zona en què es va produir l'accident, en la forma habitual i correcta, prova la càrrega de la qual no pot traslladar-se al recurrent, sent així que en el present cas ha d'aplicar-se el principi de facilitat probatòria i, en definitiva, a l'Administració el produït i, en definitiva, procedir a la neteja de la via pública o a la col·locació de senyals que indicaran la perillositat del paviment".

A pesar de la declaració legal de la responsabilitat patrimonial extracontractual de l'Administració com a objectiva, en la mesura que esta ha de respondre tant pel funcionament normal com anormal dels servicis públics (article 139.1 de la Llei 30/1992), es ve observant en els últims anys tant en la doctrina com en la jurisprudència una tendèn-

cia a la subjectivació d'esta responsabilitat en àmbits com ara el sanitari, o pels danys causats en les vies, espais o recintes públics, exigint per a la procedència del seu reconeixement que el perjudicat acredite un “mal” o un “defectuós” funcionament de l'Administració prenent com a regla de mesura l'estàndard mitjà de rendiment del servici exigible a aquella (exemple en l'esfera sanitària s'atén sobretot al respecte a la *lex artis*; en les reclamacions per caigudes o accidents de trànsit s'atén al compliment dels deures de manteniment, de neteja, de senyalització, d'il·luminació, de vigilància, d'ordenació del trànsit....).

Es partix de la idea que la responsabilitat objectiva no pot suposar convertir l'Administració en una asseguradora universal de tots els riscos o danys sofrits pels ciutadans en béns o espais públics o amb ocasió de la prestació de servicis públics, perquè això resulta desenraonat i és contrari al principi de responsabilitat patrimonial.

Així, indica la jurisprudència que “la prestació per l'Administració d'un determinat servici públic i la titularitat per part d'aquella de la infraestructura material per a la seua prestació no implica que el vigent sistema de responsabilitat patrimonial objectiva de les Administracions Públiques convertisca a estes en asseguradores universals de tots els riscos a fi de previndre qualsevol eventualitat desfavorable o danyosa per als administrats que pugua produir-se amb independència de l'actuar administratiu, perquè en cas contrari,... es transformaria aquell en un sistema providencialista no previst en el nostre ordenament jurídic” (SSTS 5/6/1998 i 13/9/2002, entre altres).

Seguint esta línia jurisprudencial són reiterats els dictàmens del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana que ressalten que “suposaria una interpretació desmesurada de l'institut de la responsabilitat patrimonial mantindre sense més que qualsevol dany produït en locals o instal·lacions de l'Administració ha de donar lloc necessàriament a la seua reparació o indemnització per esta...”, perquè “la titularitat del bé o servici per part de l'Administració no la convertix en una asseguradora universal responsable de qualsevol element danyós que pugua produir-se...” (entre altres, dictàmens Consell Jurídic 129/2008, 605/2008, 71/2009 i 141/2011).

Supòsits connectats amb la vigilància i neteja

Fonamentalment, a l'hora d'abordar l'eventual responsabilitat patrimonial de l'Administració pels danys produïts a persones o vehicles en

les vies, espais o llocs públics la primera cosa que ha d'analitzar-se és si l'Administració ha complert adequadament amb els seus deures de manteniment i conservació, de vigilància, de neteja o de senyalització o, si és el cas, d'ordenació del trànsit o d'il·luminació; però també hi ha altres factors que han de ser sospesats, com serien l'observança pel viant de la diligència mínima exigible al deambular, el compliment pels conductors de les normes de circulació, la idoneïtat per a la deambulació de les persones o per a la circulació de vehicles del lloc en què es produïx el sinistre, si el vehicle sinistrat reuneix condicions tècniques òptimes per a circular per la via pública, la incidència de l'acció o omisió d'un tercer o d'un animal en la producció del fet lesiu, la força major, etc.

Concretament, pel que es referix als deures de VIGILÀNCIA I NETEJA de les vies o recintes públics el Consell d'Estat i este CJCCV, així com la jurisprudència, han matisat reiteradament (entre altres, dictamen del Consell d'Estat 991/2008, dictamen CJCCV 46/2010 o STS 9/12/1993)) que “a l'Administració no se li pot exigir una vigilància tan intensa que, sense mediar espai de temps no instantani o immediat, cuide que el trànsit de la calçada siga lliure i expedit”.

Igualment, la STSJ CV 2/10/2007 recorda que “el servici de neteja viària comprén la neteja ordinària dels carrers, però no és sostenible -perquè suposaria consagrar una autèntica responsabilitat automàtica -l'exigència que els carrers estiguen en perfecte estat, de forma continuada i al llarg de tots els moments del dia, perquè això suposa desconèixer que són transitades per multitud de ciutadans, per la qual cosa ocasionalment poden existir sobre les voreres i calçades abocaments, objectes, obstacles, etc., que generen un transitori risc fins que la seua presència és advertida i comunicada als funcionaris municipals”, per la qual cosa és “inviàble i excedix del raonablement exigible, pretendre de l'Administració... responga en estos supòsits, perquè el servici públic de neteja, no pot arribar a l'extrem d'una prestació continuada i en tots els racons de la població, ja que això suposaria un col·lapse”. En conseqüència, conclou que el reconeixement de la Responsabilitat patrimonial només procedirà si s'acredita que “el servici de neteja no ha actuat adequadament, no ha portat la neteja en els períodes assenyalats, és manifestament insuficient, o els abocaments portaven molt de temps sense que els servicis de neteja els hagueren detectat i eliminat per la desatenció o tardança a atendre els avisos rebuts, és a dir, que hi ha un nexa causal entre el factor de risc i l'actuació exigible als servicis municipals”.

No pot exigir-se a l'Administració que assumisca a càrrec del seu patrimoni els danys derivats de la presència d'objectes, animals o elements estranys en la via o en altres llocs públics depositats per tercers, ja siga involuntària o accidentalment (per exemple substàncies lliscants com a oli, gasoil, o brutícia, o acumulacions d'aigua...), siga de forma intencionada (per exemple abandó d'animals, o de restes de menjar o de jardineria...), sempre que aquella haguera complit amb els seus deures amb la qualitat i periodicitat inherent a l'estàndard de rendiment mitjà del servici. En esta línia, trobem múltiples exemples d'exclusió de responsabilitat patrimonial de l'Administració quant a:

- Accidents o caigudes en la via pública per l'existència de substàncies lliscants: la STS 1/7/1993 destaca que “el simple fet de l'existència d'una taca d'oli en la calçada no implica... l'existència de responsabilitat patrimonial, i més quan no s'ha determinat, ni el temps que portava la taca d'oli en la calçada ni qui va produir realment tal circumstància, com per a determinar la responsabilitat de l'Administració per este motiu, bé respecte a la seua obligació de vigilància del trànsit o bé respecte al servici de neteja de la via...”. També la STS 11/2/1987 sobre accident de vehicle produït per una taca d'oli existent en una revolta d'una carretera, exclou la responsabilitat perquè es desconeix si el vessament o pèrdua “va ocórrer hores o minuts abans que es produïra l'accident” i “la possibilitat que s'haguera produït poc abans d'ocasionar-se aquell, fa que per molt estricte que concepte que es tinga d'eixa funció de vigilància, no càpia imputar l'Administració... incompliment d'aquella o compliment defectuós d'esta, per no eliminar peremptòriament i amb tota urgència una taca d'oli, que en un moment determinat es pot produir de forma tan sobtada com impensable...”. De la mateixa manera, el dictamen CJCCV 1138/2011 exclou la responsabilitat patrimonial de l'Administració per un accident de motocicleta ocasionat per una taca de gasoil en la calçada, perquè no se sap quant de temps portava allí ni el causant del seu abocament.

- Caigudes en mercats públics per substàncies lliscants o altres objectes als espais públics: el dictamen CJCCV 1362/2011 exclou la responsabilitat patrimonial de l'Administració per l'existència de gel en el sòl que s'havia escampat des d'una pescateria de titularitat d'un comerciant, perquè no pot exigir-se en tot moment una neteja completa de les instal·lacions per l'Administració municipal; el dictamen CJCCV 1322/2011 exonera de responsabilitat per la caiguda d'una senyora en un mercat per esvarar al xafar un full d'enciam; el dictamen CJCCV 1202/2011, considera que no procedix indemnitzar una senyo-

ra pels danys produïts pel despreniment, per la gran força del vent, d'un tauler d'un lloc d'un mercat ambulant municipal, ja que es va advertir els compradors de la inconveniència d'entrar i perquè els llocs i el tauler que va ocasionar els danys són de titularitat privada, i el dictamen CJCCV 825/2011, exclou la responsabilitat per una caiguda en un mercat municipal per l'existència d'una peça de fruita i verdura en el sòl, quan l'Ajuntament neteja diàriament les instal·lacions després del tancament del mercat, perquè no pot exigir-se a l'Ajuntament vigilància tan intensa i immediata de qualsevol peça de fruita que caiga a terra.

- Caigudes en les voreres o en altres llocs d'accés públic a l'es-
rarar amb algun excrement o un altre element estrany: els dictàmens CJCCV 924/2011 i 522/2010 i la STS 9/12/1993 van excloure la responsabilitat perquè la neteja de les voreres es va realitzar amb una periodicitat adequada i "el deure de vigilància inherent al servici públic de neteja viària no pot excedir el raonablement exigible, la qual cosa per descomptat no pot ser-ho una vigilància tan intensa i puntual que sense mediar pràcticament espai de temps apreciable cuide de l'eliminació de qualsevol brutícia o excrement, en este cas de les voreres".

- Caigudes per l'existència de fems o altres objectes depositats fora dels contenidors públics habilitats a este efecte: el dictamen CJCCV 982/2010 exonera de responsabilitat a l'Ajuntament per la caiguda al sòl d'una senyora quan va baixar de la vorera al xafar un calaix de fusta d'un bany o de cuina que estava desconjuntat o desmuntat fora del lloc habilitat per al pas de vianants, perquè l'arreplega de residus es va ajustar a l'estàndard habitual de tal servici que es concreta, en general, en la neteja viària i arreplegada de fem "tots els dies, en horari nocturn", sent que "almenys una vegada a la setmana hi ha servici de retirada de trastos i efectes", i a més "hi ha rètols on s'indica la periodicitat, i s'anuncia igualment en la ràdio...", i la gent ha de depositar-los en els dies i hores que s'indica" i el depòsit va ser deguda a una conducta inadequada i incívica dels usuaris, no imputable a un mal funcionament dels servicis d'arreplega de fem; i el dictamen 533/2010, també exclou la responsabilitat patrimonial per una caiguda d'una senyora l'endemà de la festivitat de reis a l'entropessar amb unes bosses de fem que estaven situades en la vorera i fora del corresponent contenidor, perquè es va produir quan els veïns ja havien tret el fem i restes d'embalatges per a la seua arreplegada diària però abans que haguera passat el servici d'arreplega, sent perfectament visible i evitable l'existència de bosses i cartons en la vorera, per ser l'espai suficient per a sobre-

passar-los sense realitzar maniobres penoses, i sense que conste acreditat un incompliment dels deures d'arreglada de residus municipal.

- Accidents o caigudes provocats per la irrupció sobtada d'animals en la via pública: els dictàmens del Consell d'Estat 1867/1994 i 4250/1996, aclariquen que “la presència fortuïta d'un animal en la carretera comporta la intervenció o actuació inadequada d'un tercer agent, alié a les exigències de seguretat, que enerva un eventual nexa de causalitat entre l'efecte lesiu i el funcionament del servici”, perquè “la irrupció fortuïta d'un animal - en este cas un gos - en la calçada de la carretera constituïx un factor alié a les exigències de la seguretat viària”.

- Caigudes per esvarar amb fulls caigudes dels arbres: el dictamen CJCCV 1069/2011 exclou la responsabilitat patrimonial per ser aquelles perfectament visibles en la vorera.

A una altra situació jurídica s'arriba quan, encara que el dany derive de la presència d'una substància, objecte o animal en la via pública, l'Administració no ha complit correctament amb els seus deures de conservació o manteniment, neteja o retirada de la via pública, o, si és el cas, il·luminació o ordenació del trànsit. A este efecte, podem citar entre altres els assumptes següents:

- Dictamen CJCCV 736/2011: en un cas d'un accident de circulació pel despreniment d'una roca procedent d'un talús, estima que donada la configuració de la carretera (pròxima a un talús en què ja s'havien produït altres despreniments), esta circumstància no pot considerar-se aliena a les previsions del servici públic de conservació i manteniment de les carreteres, sobretot quan el despreniment de roques és fàcilment evitable per mitjà de la col·locació de malles o tanques o qualsevol altre mecanisme de contenció i, no obstant això, res consta en l'expedient sobre la impossibilitat d'adoptar estes mesures. L'eventual immediatesa del succés resulta irrellevant, atés que el dany s'hauria pogut evitar si el servici públic haguera funcionat adequadament.

- Dictamen CJCCV 732/2011: considera que existix responsabilitat patrimonial en un supòsit d'un accident patit per una dona que circulava amb el seu ciclomotor per una avinguda d'un municipi i que a l'arribar a una revolta va perdre el control i va caure a terra a causa de l'existència de fang i xicotetes pedres que existien en tal punt com a conseqüència del continu “trasbals de vehicles” en l'esmentada zona a l'existir un descampat pròxim en què aparcaven els vehicles, perquè es

va produir com a conseqüència de l'omissió de l'Administració del seu deure de mantindre netes les vies públiques, ja que segons els informes que consten en l'expedient, l'acumulació de pedres i fang en la calçada obeeix a l'existència d'un descampat, que probablement serviria d'improvisat aparcament a vehicles, circumstància que havia de ser coneguda per l'Ajuntament i que va haver de motivar alguna actuació, com obligar la tanca de tal espai o, si no n'hi ha, realitzar-ho a costa del propietari.

Quant a la SENYALITZACIÓ de les vies públiques ha d'advertir-se que no tot element ha de ser necessàriament senyalitzat, perquè com indica el dictamen del CJCCV 1021/2011 “en els carrers de les nostres ciutats hi ha elements del mobiliari urbà com són els fanals, cartells indicatius, quioscos, senyals de circulació, semàfors, bol lards, arbres, papereres, rastells, diferents nivells en la calçada o en la distribució d'espais en la via pública, que formen part de la imatge urbana... i que no cal reputar que siguin elements perillosos, sinó que són coneguts i observats pels ciutadans, sense que requereisca una senyalització específica, al ser evident la seua col·locació i perfectament salvables pels vianants i els vianants que caminen amb un poc més d'atenció, açò és, amb la diligència exigible a un ciutadà o a una persona normal”. En esta línia hi ha diferents exemples d'exempció de responsabilitat patrimonial de l'Administració per tindre el dany el seu origen en un element del mobiliari urbà que no precisa senyalització:

- Dictamen CJCCV 1021/2011: referent als danys sofrits per una persona com a conseqüència d'entropessar amb un bol lard trencat en la via pública, perquè “no es considera per si només rellevant per a entendre existent l'exigida relació de causalitat per a ocasionar la caiguda que es va produir, atenent factors d'adequació per a la producció del resultat lesiu... i l'estàndard d'eficàcia que és exigible als servicis públics municipals de conservació, ja que, en qualsevol altre cas, s'arribaria a l'exigència d'un estàndard d'eficàcia que excediria dels que comunament es reputen obligatoris hui en dia i convertiríem les Administracions Públiques en asseguradores universals...”.

- STS 17/5/2001: Danys sofrits per un vianant que entropessa amb una de les boles metàl·liques col·locades en la vorera perquè no aparquen els vehicles, perquè sent completament visible, regular de grandària, coneguda per la reclamant, havent-se produït el dany per una distracció de la vianant “la falta d'atenció de la qual haguera pogut determinar que es colpejara contra qualsevol altre element de mobilia-

ri urbà: bancs, papereres, contenidors, etc., o amb els arbres i arbustos que voregen les vies públiques...”.

No obstant això, davant de l'aparició de riscos especials existiria l'obligació de senyalitzar els elements perillosos, de tal manera que la inexistència o insuficiència de senyalització podria donar lloc a la responsabilitat patrimonial de l'Administració si el conductor o vianant han actuat amb la diligència deguda, o, per almenys, podria apreciar-se coresponsabilitat si aquells no hagueren actuat diligentment, com així es desprén d'estos pronunciaments:

- Dictamen CJCCV 1040/2011: reconeix que procedix indemnitzar per una caiguda d'una persona a l'entropessar amb les arrugues d'una estora d'una escala d'un castell de titularitat pública, perquè el defecte que era conegut pels responsables del recinte que en el moment de la caiguda es trobaven arreglant-la, si bé considera que cal temperar la indemnització perquè si el perjudicat es disposava a baixar per les escales havia d'haver extremat les precaucions.

- STS 29/11/2011: en un supòsit d'un accident de motorista al trobar-se després d'una revolta d'un camí forestal amb un pas tallat per una tanca de malla ramadera, amb el que va col·lidir, aprecia responsabilitat patrimonial perquè “el camí forestal pel qual circulava la motocicleta mancava, quan va ocórrer l'accident..., de senyalització que prohibira el pas, limitara la velocitat o advertira de l'existència de la tanca”, sense que conste que la motocicleta circulara a una velocitat inadequada.

- STS 2/10/2003: afirma que “el fet que amb posterioritat al sinistre es procedisca a senyalitzar l'encreuament i a establir mesures de protecció en la vora de la via pública confrontant amb la séquia a què cau el perjudicat, demostra que la pròpia Administració admet la necessitat d'estes mesures per a la seguretat del trànsit i que l'omissió de les mateixes implica la creació d'una situació de risc les conseqüències de la qual ha de suportar.”

- STS 27/12/2000: declara l'existència de responsabilitat patrimonial de l'Administració per la mort d'un motorista que circulava correctament, però que va caure del seu vehicle per l'existència de graveta en la calçada sense existir senyalització alguna de tal risc.

Ara bé, la defectuosa senyalització o il·luminació de la via no tindrà rellevància a efectes de la responsabilitat patrimonial de l'Administra-

ció si no incidix causalment en el fet danyós, i tampoc hi ha altres factors d'imputabilitat a aquella, com així ho acredita:

- STS 21/7/2011: eximix de responsabilitat patrimonial de l'Administració en un supòsit d'abast del vehicle precedent perquè, encara quan en la via un fanal s'apagava intermitentment, "la via ja comptava amb senyalització vertical de limitació a 40 quilòmetres per hora i una altra que advertix de la possible presència de xiquets per existir una zona escolar en la proximitat, tot açò en un tram recte, amb calçada neta, seca i en bones condicions de rodatge i visibilitat", i l'accident "es va deure al fet que el recurrent no guardara la distància de seguretat amb el vehicle que el precedia en la marxa, i també que transportava en la motocicleta una sèrie d'objectes que li generaven dificultat afegida per a mantindre l'equilibri, sent estes circumstàncies" l'origen de l'accident.

- Dictamen CJCCV 780/2011: eximix de responsabilitat l'Ajuntament per una caiguda en un pas de vianants en què les línies transversals estaven pintades amb color diferent del blanc, perquè "el fet de pintar el pas de vianants en línies, alternatives a les blanques, de distint color, no comporta especials circumstàncies de risc, sempre que s'empren materials adequats", de manera que "no resulta de l'expedient, ni sobre això s'ha proposat o desenvolupat cap prova per la qual es mostre que el fet d'utilitzar pintura roja, en franges alternatives amb les pintades de blanc, suposara cap risc per als vianants, per resultar esvaroses o per qualsevol altra circumstància", i a més "ni tan sols el reclamant diu que caiguera al xafar les franges pintades de roig...".

Danys produïts amb motiu de la circulació de vehicles

En els danys produïts als vehicles té importància distingir segons es materialitzen quan estos circulen o romanen en vies o llocs públics aptes legalment per a la seua circulació, parada o estacionament, o, si pel contrari, els llocs no són aptes per a això, siga per estar prohibit en general, siga per permetre's exclusivament a certs subjectes (per exemple la circulació i l'estacionament autoritzat als veïns d'una zona urbana).

a) Danys a vehicles produïts en llocs públics no aptes per a la seua circulació, estacionament o parada.

Si els danys al vehicle es produïxen en un lloc no apte per a la seua circulació, estacionament o parada, en principi haurà d'excloure's la responsabilitat patrimonial de l'Administració. Per exemple:

- SAN de 18/5/2006: proclama la inexistència de responsabilitat patrimonial de l'Administració perquè "la conducta del difunt, circulant per un camí on estava prohibida la circulació de vehicles aliens a la pròpia via de servici, permet entendre trencat el necessari nexes causal entre l'activitat administrativa i el resultat produït", de manera que el fet que "el camí en què va ocórrer l'accident és transitat sovint per les persones de les poblacions pròximes no pot servir per a obviar dos qüestions transcendents com són que ni el camí era una carretera i que tenia expressament prohibida la circulació pel mateix", perquè "si el camí no era apte per a la circulació com si d'una carretera es tractara, resulta obligat entendre que aquell que circule per tal camí (el que havia de ser extraordinàriament freqüent entre agricultors de la zona) assumia personalment el risc que poguera derivar-se de la dita forma de conducció".

- STS 21/3/1995: desestimació de la reclamació de responsabilitat patrimonial perquè "la via o camí per on anava la víctima en ciclomotor tenia una prohibició de circulació reiteradament senyalitzada i notòriament coneguda, en particular pels veïns dels termes municipals per on discorria el canal (la pròpia recurrent reconeix que a vegades se sancionava per circular contrariant tal prohibició), no estant acreditat que el camí que tenia visibilitat total, estiguera en l'estat de deteriorament que s'indica en la demanda..., i sent això així, resulta evident la manifesta improcedència de la pretensió indemnitzatòria deduïda", ja que "com observa amb encert el Consell d'Estat; 'la condició de carretera prohibida eximix d'establir mesures especials protectores i no està provat que en el lloc es donen condicions específiques que generen un especial perill...".

- STSJ de la Comunitat Valenciana 16/2003, de 7 de gener: estima que no existix responsabilitat patrimonial de l'Ajuntament pels danys produïts per l'extensió del foc d'un contenidor a diversos vehicles estacionats en lloc prohibit, perquè els danys "no es produïxen només per l'incendi dels contenidors, sinó també per la negligència i descuit de la recurrent que va aparcar el seu vehicle en un tram de vorera prohibit (pintat de groc), sinó, a més, en un punt molt pròxim als esmentats contenidors", conducta que "pràcticament, anul·la i declara inexistent el requisit de causalitat".

- STSJ de Castella i Lleó, Valladolid, 1541/2000, de 15 de setembre, en un supòsit d'un accident d'un vehicle que circulava per una pista asfaltada que discorria des d'una carretera fins a un telesquí

a l'incrustar-se el vehicle en un cable que tallava la dita pista, desestimació de la reclamació de responsabilitat patrimonial perquè *“es tractava d'una via no oberta al trànsit que es trobava correctament senyalitzada amb senyal de prohibició de circular per la mateixa, prohibició que intencionada o negligentment va ser ignorada pel reclamant”, “el cable es trobava subjecte per dos grans pals igual que el cable pintats en roig i blanc..., que també delataven la seua presència”* i, a més, *“conduïa en una condicions precàries, perquè la mera prudència exigix detindre el vehicle, mentre no es tinga una visió correcta de la carretera...”*.

- STSJ de Castella i Lleó, Valladolid, 2197/2000, de 4 de desembre: desestimació de la responsabilitat patrimonial de l'Administració pels danys ocasionats a un ciclista per la caiguda de la seua bicicleta quan circulava en un dia nuvolós per una pista de circulació prohibida al trànsit, al xocar contra un cable de color roig i blanc que tallava completament el trànsit, perquè *“la conducta observada per l'actor determina la ruptura del nexa causal entre el dany patit i el funcionament del servici públic”*.

- Dictamen CJCCV 652/2003: declara que no procedix reconèixer la responsabilitat patrimonial pels danys sofrits per un ciclista que va caure de la seua bicicleta quan circulava per una zona reservada per a vianants.

Ara bé, si a més de la inidoneïtat de la via per a la circulació, l'estacionament o parada, l'acció o omissió de l'Administració contribueix a la producció del dany s'apreciarà una concurrència de causes i, consegüentment, haurà de valorar-se la incidència de cada una d'elles a l'hora de fixar la indemnització. Així, per exemple:

- La STSJ de la Comunitat Valenciana 360/2005, de 30 de març, declara que *“encara tractant-se d'una via de vianants degudament senyalitzada i no existint cap ordenança municipal relativa a la permissió de la circulació de vehicles als efectes de càrrega i descàrrega, no obstant havent-se provat que estes operacions eren habituals i tolerades per l'Administració, i la real existència d'un ancoratge de fanal, totalment desprotegit, ...És evident la seua responsabilitat (de l'Administració) en la causació del dany concurrent amb el propi conductor del vehicle a l'accedir amb este a una zona de vianants de circulació prohibida i buscant, amb este fi, un carrer concloent amb este, per això, i no havent-se provat, tampoc, la possibilitat de realitzar la descàrrega en zona de circulació permesa, procedix reduir a la seua mitat la*

indemnització reclamada ja que en la causació del dany van confluïr, amb la mateixa intensitat i incidència, l'anormal funcionament del servei al mantindre, en la situació en què es trobava, l'esmentat ancoratge, i la conducta negligent del conductor de vehicle a l'introduir el mateix en una zona prohibida a la circulació coneixent tal prohibició".

- STSJ Galícia 377/2000, de 2 de març: en un cas de danys a una motorista que circulava amb excés de velocitat per una carretera en direcció prohibida, però en la que hi havia uns troncs travessats en la calçada, estima la responsabilitat patrimonial de l'Administració perquè *"la via no estava en condicions de garantir la seguretat de les persones que circularen per ella"*, però atés que el perjudicat *"circulava a una velocitat que no li va permetre detindre's dins del camp il·luminat pel far del ciclomotor"* i que *"si bé el fet de fer-ho en direcció prohibida... no va tindre incidència directa en l'esdeveniment, perquè el mateix hauria succeït fent-ho en sentit invers, sí que era un factor que obligava a extremar les precaucions en la conducció"*, estima que ha d'operar com *"un element corrector a la baixa de la indemnització que haurà de fixar-se"*.

- STSJ Catalunya 372/2000, de 27 d'abril, en un supòsit d'un accident d'un camió al xocar una nit plujosa amb un pilar no il·luminat però situat en un carrer de circulació prohibida, assenyala que *"1) en la producció de l'accident es detecta una participació culpable tant del conductor del camió com de l'Ajuntament demandant i 2) que eixa quota de responsabilitat és superior per al primer que per al segon, tot això en virtut d'estes raons: a) el conductor circulava amb el seu vehicle per un lloc (que li era conegut) i que, segons la senyalització existent, li estava prohibit fer-ho: i, encara que era de nit i plovia, existia l'adequat enllumenat públic i el lloc del sinistre tenia bona visibilitat, a pesar de la qual cosa va anar a col·lidir amb un dels dos pilars, situats en el Centre de la calçada...; b) no obstant això, és igualment cert, que eixe pilar no tenia qualsevol tipus d'il·luminació, la qual cosa, òbviament, va contribuir a eixa falta d'advertència no sent decisiu que eixa il·luminació fóra o no legalment obligatòria al ser una circumstància exigida per la simple i normal prudència, com succeïa amb l'altre pilar"*, per la qual cosa fixa les següents quotes de participació en els danys als efectes de fixar la indemnització: 70% el conductor i 30% l'Ajuntament.

Una situació singular es dona quan, encara que el vehicle inicialment està estacionat en un lloc prohibit, el dany es materialitza en un moment posterior quan aquell queda davall la custòdia i vigilància de

l'Administració, i en este cas poguera existir responsabilitat patrimonial d'esta (exemple vehicle retirat de la via pública i traslladat a instal·lacions municipals per al depòsit de vehicles). En este sentit, el dictamen CJCCV 837/2009 en un supòsit d'un vehicle aparcat en un lloc prohibit, que és retirat i traslladat per la Policia Local a unes dependències municipals, sense que l'Administració comunicara al moment oportú al propietari el depòsit del vehicle i que a més patix desperfectes durant la seua estada en les dependències per actes vandàlics, estima procedent la declaració de responsabilitat patrimonial de l'Administració perquè resulta acreditat *“un funcionament anormal per part de la Policia Local... en l'actuació de retirada del vehicle de la via pública i el seu depòsit en les dependències municipal, sense anotar la dita incidència en el Llibre Registre, la qual cosa va impedir informar l'interessat del lloc en què realment es trobava el seu vehicle...”*, i, en conseqüència, estima que s'han d'indemnitzar no sols els gastos ocasionats per la contractació d'empresa per a la localització de vehicles robats i els gastos per un nou vehicle per a substituir l'anterior, sinó també els gastos per a cobrir els desperfectes del vehicle.

b) Danys a vehicles en una via pública o en un altre lloc públic apte per a la seua circulació, parada o estacionament.

Si el dany es produïx en una via pública o en un altre lloc públic apte per a la circulació, parada o estacionament i l'Administració no complix, o no ho fa adequadament, amb la seua obligació de conservació o manteniment, vigilància, neteja i senyalització, caldria atendre a diversos factors per a pronunciar-se sobre l'existència de responsabilitat patrimonial: en primer lloc, a la gravetat o levitat en el defecte o irregularitat en la construcció, conservació, manteniment, vigilància o senyalització de la via pública quant a la seua capacitat per a produir l'esdeveniment danyós; en segon lloc, al respecte o vulneració pel conductor que patix els danys de les normes de trànsit i circulació de vehicles; i, en tercer lloc, a l'anàlisi de si l'origen del dany està en l'acció d'un tercer o en la irrupció sobtada d'un animal en la via pública.

Cal tindre en compte que el Text Articulat de la Llei sobre Trànsit, Circulació de Vehicles de Motor i Circulació Vial, aprovat pel Reial Decret Legislatiu 339/1990, de 2 de març (en avant, Llei de Trànsit) i el Reglament General de Circulació, aprovat pel Reial Decret 1428/2003, de 21 de novembre (en acrònim, RGC), estableixen uns concrets deures tant per al titular de la via, com per als conductors i per als titulars o arrendataris de vehicles, tenint l'incompliment d'estos deures clares conse-

qüències respecte de la Responsabilitat patrimonial pels danys produïts a estos vehicles.

Correspon al titular de la via *“la Responsabilitat del manteniment de la mateixa en les millors condicions possibles de seguretat per a la circulació i la instal·lació i conservació en ella dels adequats senyals i marques vials”* (article 57.1 Llei de Trànsit), excepte en cas d'emergència en què *“els agents de l'autoritat podran instal·lar senyals circumstancials sense autorització prèvia”*, i també se li imposa el compliment de determinades obligacions (de visibilitat i llegibilitat, etc.) respecte a la utilització i col·locació de senyals i marques vials (article 139, 134 i concordants RGC). Igualment, es preveu que *“el titular de la via o, si és el cas, l'autoritat encarregada de la regulació del trànsit ordenarà la immediata retirada i, si és el cas, la substitució per les que siguen adequades dels senyals antireglamentàriament instal·lats, de les que hagen perdut el seu objecte i de les que no ho complisquen per causa del seu deteriorament”* (article 142.1 RGC) i *“es prohibix modificar el contingut dels senyals o col·locar sobre elles o en els seus voltants plaques, cartells, marques o altres objectes que puguen induir a confusió, reduir la seua visibilitat o la seua eficàcia, enlluernar els usuaris de la via o distraure la seua atenció, sense perjudi de les competències dels titulars de les vies”* (article 142.3 RGC). En definitiva, com assenyala el Consell d'Estat en el seu dictamen 613/2007, de 26 d'abril, l'Administració titular de la via *“té el deure ineludible de mantindre les carreteres obertes a la circulació pública en condicions tals que la seguretat de qui les utilitzen estiga normalment garantida”*.

Però com a contrapartida també hi ha uns especials deures de diligència o atenció dels conductors que *“han d'utilitzar el vehicle amb la diligència, precaució i no distracció necessàries per a evitar tot dany, propi o alié, cuidant de no posar en perill, tant a si mateixos com als altres ocupants del vehicle i a la resta d'usuaris de la via”* (article 10.2 Llei de Trànsit) i que han de *“respectar els límits de la velocitat establits i a tindre en compte, a més, les seues pròpies condicions físiques i psíquiques, les característiques i l'estat de la via, del vehicle, i de la seua càrrega, les condicions meteorològiques, ambientals i de circulació, i, en general, totes les circumstàncies que concórreguen en cada moment, a fi d'adequar la velocitat del seu vehicle a elles, de manera que sempre pugua detindre-ho dins dels límits del seu camp de visió davant de qual-sevol obstacle que pugua presentar-se”* (article 19.1). Deures que, a més, es concreten en obligacions específiques (per exemple no conduir davall els efectes de begudes alcohòliques, substàncies psicotròpiques o estu-

pefaents (article 20 i disposició final quarta del RGC, i la resta de preceptes concordants), o l'obligatorietat d'utilitzar jupetins reflectors d'alta visibilitat en determinats supòsits (article 118 RGC) o de circular a velocitat moderada i, si fóra necessari, detindre el vehicle quan les circumstàncies ho exigisquen, i especialment en certs casos com quan hi haja vianants o animals en la part de la via que s'estiga utilitzant o puga preveure's racionalment la seua irrupció en ella, o al circular per paviment lliscant o quan puga esguitar-se o projectar-se aigua, grava o altres matèries als altres usuaris de la via, o en els casos de boira densa, pluja intensa, nevades o núvols de pols o fum (article 46.1 RGC). A més, s'imposa als titulars i, si és el cas, als arrendataris dels vehicles *“el deure d'actuar amb la màxima diligència per a evitar els riscos que comporta la seua utilització, mantenint en les condicions legal i reglamentàriament establides, sotmetent-los als reconeixements i inspeccions que corresponguen i impedingut que siguen conduïts pels que mai hagueren obtingut el permís o la llicència de conducció corresponent”* (article 10.3 Llei de Trànsit).

I per una altra part, se subjecta a autorització administrativa *“la realització d'obres, instal·lacions, col·locació de contenidors, mobiliari urbà o qualsevol altre element o objecte de forma permanent o provisional en les vies”*, prohibint *“tirar, depositar o abandonar sobre la via objectes o matèries que puguen entorpir la lliure circulació, parada o estacionament, fer-los perillosos o deteriorar aquella o les seues instal·lacions, o produir en la mateixa o en els seus voltants efectes que modifiquen les condicions apropiades per a circular, parar o estacionar”*, *“tirar a la via o en els seus voltants qualsevol objecte que puga donar lloc a la producció d'incendis o, en general, posar en perill la seguretat vial”*, i advertint que *“els que hagueren creat sobre la via algun obstacle o perill, hauran de fer-ho desaparèixer com més prompte millor, adoptant mentrestant les mesures necessàries perquè puga ser advertit pels altres usuaris i perquè no es dificulte la circulació”* (article 10 Llei de Trànsit).

Atenent el joc combinat de tots estos factors ens trobem que no hi hauria responsabilitat patrimonial de l'Administració si no existira defec-te o irregularitat en la via pública, o si estos no tingueren entitat suficient per a la producció del dany, o si este es produïra per xocs amb elements que formaren part del mobiliari normal per a la senyalització o protecció dels vehicles i els seus ocupants i estos elements compliren les condicions mínimes de seguretat per als usuaris, perquè en este cas l'esdeveniment lesiu obeeiria bé a l'acció o omissió del propi conductor,

d'altres conductors, de terceres persones o a la concurrència de força major.

Trobem exemples de ruptura del vincle de causalitat per la conducta del propi conductor del vehicle, entre altres, en els casos següents:

- Dictàmens 1275/2011, 31/2006 i 285/2005: exclouen la responsabilitat de l'Administració en els danys patits per ciclistes per entropessos amb elements correctament instal·lats per a la protecció de les rutes per a bicicletes, perquè és *“conegut per qualsevol ciclista que haja circulat per vies d'ús exclusiu per a bicicletes, o bicis - viants, de la Comunitat Valenciana, l'existència d'elements de característiques semblants als de la ruta en qüestió en tots els encreuaments amb carreteres o camins transitats per vehicles de motor, precisament per a evitar l'entrada d'estos en les dites vies”*, per la qual cosa, *“no pot parlar-se de responsabilitat patrimonial de l'Administració de la Generalitat Valenciana per l'existència dels esmentats pilars,... sinó que pel contrari estos elements són necessaris per a salvaguardar la seguretat dels ciclistes que circulen per la via, a l'evitar l'entrada de vehicles de motor en ella.”*

- Dictamen CJCCV 885/2011: no aprecia l'existència de la responsabilitat patrimonial per la caiguda d'un motorista en una carretera en obres perfectament senyalitzada i delimitada per cons visibles.

- Dictàmens CJCCV 570/2008 i 992/2010: consideren que no existix responsabilitat patrimonial pels danys ocasionats a un vehicle per un bol·lard automàtic perquè este va funcionar adequadament i el dany es va produir per l'acció de la conductora del vehicle que va intentar aprofitar l'accés immediatament anterior d'un altre vehicle per a sobrepassar el bol·lard, la qual cosa va determinar que s'accionara el mecanisme de pujada del pilar, quan podia haver utilitzat la targeta d'accés de què disposava.

- Dictàmens 108/2011, 1277/2011 i 1286/2011 CJCCV: exone- ren de responsabilitat patrimonial a un Ajuntament pels danys produïts als vehicles que s'introdueixen en un gual inundable perquè el dany va ser a causa del propi comportament dels respectius conductors que no van respectar la corresponent senyal vertical de perill.

- Dictamen CJCCV 1073/2011: considera no indemnitzables els danys provocats a un vehicle que es va inundar d'aigua perquè el con-

ductor no va respectar els senyals provisionals que advertien de risc d'inundació per fortes pluges, produint-se la inundació del vehicle.

- Dictamen CJCCV 1272/2011: exclou la responsabilitat patrimonial de l'Administració perquè el conductor d'una moto va superar el límit màxim de velocitat permès a l'entrar en una rotonda el que va ser causa de la seua caiguda, i no l'existència d'alguna resta de graveta, ja que si haguera circulat a una velocitat adequada el dany no s'haguera produït.

- Dictamen CJCCV 802/2011: proposa la desestimació d'una reclamació de responsabilitat patrimonial perquè el lliscament de la moto sobre la capa de gel de la calçada es va produir a causa de les baixes temperatures, a primeres hores del matí, recordant la STSJ de Navarra de 10/10/2002 segons la qual *"l'estàndard de seguretat no pot elevar-se al punt d'exigir a l'Administració que dissolga les plaques de gel que es formen en la via qualsevol dia d'hivern a primera hora del matí, per previsible que siga eixe risc i per important que siga per a la circulació de vehicles."*

Quant a la ruptura de nexes de causalitat per derivar el dany exclusivament de l'acció d'un altre conductor podem citar com a exemple la STS de 3/11/2004, que en un supòsit d'atropellament de dos sentinelles d'un quarter militar per una maniobra irregular del conductor d'un vehicle privat, sent un dels sentinelles enrotllat al tractar d'evitar que el seu company fora atropellat, indica que la "mera prestació del servei per part del recurrent dins de les seues obligacions com a soldat de reemplaçament no permet apreciar l'existència d'una responsabilitat de l'Administració partint del seu caràcter objectiu quan el nexes causal com en este cas no està vinculat pròpiament a la prestació del servei, sinó que es deriva d'una actuació d'un tercer, concurrent amb la del propi perjudicat, per més que la d'este es produïra amb la finalitat d'evitar danys a un company.

A vegades els danys sofrits pels vehicles en la via pública tenen la seua causa exclusiva en la conducta d'un tercer, bé perquè aquell irromp o deambula inadecuadament per aquella, bé perquè realitza obres, tira objectes, deposita materials en la via, etc.

En este sentit, són molts els casos en què l'acció o omissió d'un tercer poden trencar la relació causa-efecte, i, consegüentment, determinar la inexistència de responsabilitat administrativa, com per exemple:

- Dictamen CJCCV 19/2010: no aprecia responsabilitat patrimonial d'un ajuntament per la calcinació d'un automòbil com a conseqüència de la propagació d'un incendi produït en uns contenidors pròxims a on estava estacionat el vehicle danyat, perquè *"l'incendi es produiria sobtadament per tercer(s), desconeguts i alié(s) al servici públic amb actitud vandàlica, la qual cosa exclou la Responsabilitat de l'Administració respecte a què no s'ha demostrat una falta d'atenció o vigilància, dins de l'estàndard normal."*

- Dictamen CJCCV 19/2007: declara que no existix responsabilitat patrimonial en un cas de ruptura d'una lluna d'un vehicle estacionat en el pàrquing d'un Institut Públic d'Educació Secundària perquè *"es va produir per l'acció d'un tercer, que va llançar una pedra des de l'exterior del recinte educatiu, sense que conste la identitat de l'autor de l'acció."*

- STSJ de Madrid 638/2004, de 27 de juliol: exclou la responsabilitat patrimonial de l'Administració pels danys ocasionats a un vehicle per un matalaf que va aparéixer rodant en una via pública, perquè *"aplicant les elementals regles de la lògica humana, es pot pensar que algun vehicle de transport el va perdre mentres circulava, en el moment immediatament anterior que passara la recurrent, trencant-se amb l'acció de tal tercer, tota relació entre el deure de manteniment de les vies públiques i els danys sofrits pels que circulen per ells ja que no es pot exigir que l'Ajuntament circule amb cada un dels vehicles per a resoldre en mil lèsimes de segon, les incidències que estos puguen provocar per a alterar la seguretat dels altres conductors"*.

- STSJ del País Basc 592/2000, de 22 de juny: en un supòsit de xoc d'un vehicle perquè el conductor es va trobar sobtadament amb un contenidor de fems al mig del seu carril de circulació, sense que existira senyalització prèvia que advertira de la seua presència, aprecia que no procedix reconèixer la responsabilitat patrimonial de l'Administració, en síntesi, perquè *"no van ser els empleats del servici d'arplega de fems els que van situar el contenidor al mig de la calçada"* i perquè no s'han oferit *"elements probatoris per a apreciar que transcorreguera un temps suficient com per a establir que el sinistre haguera pogut evitar-se per mitjà d'una actuació administrativa desenvolupada dins del nivell d'eficiència en el rendiment del servici de carreteres exigible de l'Administració demandada."*

- SAN de 12/7/2000: considera que no procedix reconèixer la responsabilitat patrimonial de l'Administració pels danys ocasionats al

conductor i passatgera com a conseqüència del xoc del seu vehicle amb un vianant-usuari, perquè les lesions *“van tindre exclusivament el seu origen en la sobtada aparició d'un vianant..., que com a conseqüència de l'impacte que va rebre, va resultar mort”*, tal vianant *“es trobava en l'autopista, amb el vehicle detingut, a l'estar avariat i va irrompre de forma imprevisible en la calçada”*, de manera que *“haguera hagut d'anar per la vorera d'emergència corresponent, sense irrompre com ho va fer en la via de circulació, actuació esta seua que en cap cas pot imputar-se a l'Administració...”*.

Factors atmosfèrics i climàtics

Entre els supòsits de força major que exoneren de responsabilitat patrimonial a l'Administració es trobarien els derivats d'esdeveniments atmosfèrics o climatològics quan constitueixen la causa desencadenant del dany (per exemple pluges torrencials, vents huracanats, etc.). En este sentit, encara que en principi l'Administració ha de respondre pels danys ocasionats per l'afonament total o parcial, d'arbres, infraestructures o elements de mobiliari, de titularitat pública, sobre vehicles, béns o persones (dictàmens CJCCV 1498/2011, 1251/2011, 1120/2011 o 696/2011), no obstant quedarà exempta de responsabilitat si la caiguda obeeix exclusivament a força major i l'Administració ha complert correctament amb les seues obligacions de conservació, manteniment, vigilància i senyalització (dictàmens CJCCV 979/2011 o 953/2009...).

La qüestió es torna més complexa quan la irregularitat o defecte són greus, supòsit este que haurà d'analitzar-se a més si el conductor ha respectat les normes de circulació de vehicles.

Si hi ha defectes greus en la construcció, manteniment, conservació, vigilància, neteja o senyalització de les vies públiques, i el conductor ha complert amb les normes de circulació, l'Administració haurà de ser declarada responsable i indemnitzar els danys i perjudicats ocasionats. Així, per exemple, entre altres molts podríem citar els dictàmens següents:

-Dictamen del CJCCV 822/2011: estima que existix responsabilitat patrimonial de l'Administració pels danys ocasionats als baixos d'un vehicle per una tapa d'abelló oberta i alçada com a conseqüència de les pluges, perquè es considera que han d'estar col·locades de tal manera que suporten el pas i pressió de l'aigua sense suposar risc per als vehicles.

- Dictamen CJCCV 878/2011: aprecia la responsabilitat patrimonial de l'Administració pel mal funcionament d'un bol lard automàtic que colpeja els baixos d'un vehicle d'un veí del carrer amb dret a circular per ella.

- La STSJ d'Andalusia -Sevilla, de 31 de maig de 2006- declara la responsabilitat patrimonial de l'Administració per entendre acreditada *“la relació de causalitat entre el dany i el funcionament del servici de carreteres, per tal com els danys del vehicle es van produir com a conseqüència d'un clot en la calçada d'una via ràpida que no havia sigut reparat, però que a més no tenia cap senyalització que advertira de la seua existència..., màximament quan no hi ha cap indicati de l'excés de velocitat que la part demandada al·lega com a causa d'exoneració”,* aclarint que *“la simple concurrència de pluges caigudes el dia anterior no suposa que estes configuren un supòsit de força major”,* ja que a més si les pluges van originar els clots en la carretera *“llavors es tracta d'un funcionament anormal del servici públic no ja en la conservació sinó en la construcció de la carretera”.*

- La STSJ d'Astúries 888/2001, de 22 d'octubre, considera que existix responsabilitat patrimonial de l'Administració pels danys ocasionats a un vehicle que circulava per una carretera a causa del desprendiment de gran quantitat de terra i pedres d'un talús que va vindre a ocupar la major part de la calçada, per la *“passivitat desenvolupada per l'Administració demandada obviant protegir el talús d'una via pública que havia passat a gestionar com a carrer del nucli urbà”,* sent que *“la possibilitat de desprendiments de terres era evident, sense que a més cap tipus de senyal advertira del perill.”*

La concurrència de causes

No obstant això, si el conductor del vehicle no complix les normes de circulació (per exemple excés de velocitat, realització de maniobres imprudents, circulació en direcció contrària a la permesa...), l'Administració haurà de quedar exonerada de responsabilitat o, almenys, haurà de temperar-se la indemnització per la concurrència de causes en la producció del dany, en funció de la gravetat de la infracció de les normes de circulació i de la seua incidència en la producció de l'accident.

D'esta manera, si a pesar del defectuós manteniment o conservació, vigilància o neteja de la via pública el dany s'haguera produït amb idèntica o pareguda intensitat no procedirà declarar la responsabilitat

patrimonial de l'Administració, a l'obeir en exclusiva a la conducta del conductor. En este sentit, entre altres podem citar estesa sentència del Tribunal Suprem:

- La STS 30/6/2004 que exonera de responsabilitat a l'Administració perquè considera que l'excés de velocitat del conductor que va entrar en 4a velocitat en una revolta de 90° va ser la causa exclusiva de l'accident, a pesar de l'existència d'un peralt en la calçada.

- La STS 17/2/2003 que exclou la responsabilitat de l'Administració per un accident produït segons el reclamant per l'existència d'aigua en la calçada, afirmant l'òrgan judicial que no s'haguera produït si el conductor haguera realitzat l'avançament amb temps i espai suficients.

Però si el dany s'ha vist agreujat com a conseqüència del mal o defec-tuosa construcció, manteniment, conservació, vigilància, senyalització o neteja de la via existirà una concurrència de culpes, procedint ponderar la indemnització en proporció a la incidència d'aquells en la producció del dany. Així, per exemple, podem citar entre altres:

- El dictamen CJCCV 1360/2011 declara la concurrència de causes en un supòsit en què un conductor de motocicleta patix un acci-dent en un carrer, perquè estima que obeïx tant a l'excés de velocitat al prendre la revolta com a l'existència d'un xicotet clot no reparat per l'Ajuntament.

- Dictamen CJCCV 104/2011: considera que hi ha una concurrència de causes perquè, si bé l'encreuament en què es va produir l'accident del vehicle no estava degudament senyalitzat, si el vehicle haguera circulat amb una velocitat adequada no s'haguera produït l'ac-cident com el patit per l'interessat.

- El dictamen CJCCV 324/2009 aprecia concurrència de causes en un accident de trànsit d'un vehicle en una rotonda en obres, després d'un canvi de rasant, perquè no existia senyalització adequada, però també el vehicle circulava amb excés de velocitat.

- Dictamen CJCCV 416/2008: en un supòsit d'un accident de circulació per l'existència d'uns cons col·locats en mitat de la calçada sense cap tipus d'advertència lluminosa o de qualsevol altra indicació oportuna, ja que era de nit, aprecia una concurrència de causes perquè la maniobra d'avançament és una de les més perilloses i per això han

d'adoptar-se les màximes precaucions, la qual cosa haguera exigit en este cas l'advertència pel conductor de l'existència de l'obstacle en la mitjana de la via.

- El dictamen CJCCV 119/2006: declara la concurrència de causes en la producció d'un accident, perquè va obeir tant a l'existència d'un ressalt en la calçada no senyalitzat com a una conducció inadequada del reclamant.

Danys produïts a persones

Respecte dels danys produïts a les persones també cal distingir segons es materialitzen quan estes es troben en vies o llocs públics aptes legalment per a la seua estada o deambulació, o, si pel contrari, els llocs no són aptes per a això.

a) Danys a persones produïts en llocs públics no aptes per a la seua estada o deambulació.

Quan els danys es produïsquen als vianants o a altres persones que romanguen o deambulen per la calçada o per altres llocs no idonis per al trànsit o estada de persones (sinó de vehicles, cavallerisses o restringits a certes persones), en principi estos danys han de ser suportats per estos, perquè quan existint passos o llocs habilitats (voreres o, excepcionalment, passos de vianants) s'abandonen voluntàriament ha d'extremar-se la precaució, com així han assenyalat entre molts altres els dictàmens CJCCV 1092/2011 i 821/2011.

Cal recordar que el Reglament General de Circulació, aprovat pel Reial Decret 1428/2003, de 21 de novembre, assenjala que *“els vianants estan obligats a transitar per la zona de vianants, excepte quan esta no existisca o no siga practicable; en este cas, podran fer-ho per la vorera d'emergència, o si no n'hi ha, per la calçada, d'acord amb les normes que es determinen en este capítol”* (article 121) i afig que *“en zones on hi ha passos per a vianants, els que es disposen a travessar la calçada hauran de fer-ho precisament per ells, sense que puguen efectuar-ho per les proximitats”*, de tal manera que si creuen la calçada fora d'un pas de vianants *“hauran de cerciorar-se que poden fer-ho sense risc ni entorpiment indegut”* (article 124).

Paradigmàtic resulta el dictamen CJCCV 1248/2011 que, davant d'una caiguda d'una senyora en la calçada per l'existència d'un xicotet clot

nega la responsabilitat patrimonial de l'Ajuntament perquè *“en el present cas existien dos passos de vianants a 15 i 20 metres respectivament del lloc on es va produir la caiguda”*, per la qual cosa *“si l'ara reclamant va abandonar la vorera per un lloc no habilitat per a travessar-la com eren estos passos de vianants, i va decidir transitar per la calçada hauria d'haver extremat la diligència al caminar per este, tenint en compte el seu disseny per a la circulació de vehicles”*.

També en altres dictàmens s'exclou la responsabilitat patrimonial de l'Administració per creuar un vianant per lloc diferent del pas de vianants (dictàmens CJCCV 1140/2010 i 234/2009); o deambular per un escocell d'escassa profunditat (dictamen CJCCV 945/2011) o no situat en el centre de la vorera, sinó *“pròxim a l'encintat del rastell quedant lliure de pas des de l'extrem de l'escocell a la fatxada de l'edificació almenys 2.4 m”* (dictamen CJCCV 779/2011); o per circular per un solar municipal per atallar, en compte de per la vorera que el circumda (dictamen CJCCV 801/2011); o per la caiguda d'una senyora en un centre públic per no caminar per la vorera habilitada per a les persones i creuar per la zona de terra per a jocs dels xiquets (dictamen CJCCV 1376/2011).

b) Danys a persones produïts en llocs públics aptes legalment per a la seua estada o deambulació.

Si el dany es produïx en la vorera, en un pas de vianants o en un altre lloc públic apte per al trànsit o estada de les persones (per exemple parc públic, jardí, plaça de vianants...) i l'Administració incomplix o complix defectuosament les seues obligacions de conservació o manteniment, vigilància, neteja i senyalització, caldria atendre diversos factors amb vista a pronunciar-se sobre l'existència de responsabilitat patrimonial: en primer lloc, la gravetat o levitat en el defecte o irregularitat quant a la seua capacitat per a produir l'esdeveniment danyós; i, en segon lloc, l'observança o inobservança pel vianant o la persona física que patix els danys de les elementals regles per a la deambulació per les vies o espais públics.

Pel que es referix al deure de diligència en la deambulació és singularment aclaridor el dictamen del CJCCV 1146/2011 que manifesta que *“tota persona que camine per via pública ha de prestar atenció per a no assumir més riscos dels necessaris i raonables”*, insistint en el fet que *“la dita atenció ha d'incrementar-se, i és exigible que així siga, quan existisquen situacions que augmenten el risc, siga per causa de la prò-*

pia persona (edat, discapacitat, calçat inapropiat), siga per circumstàncies atmosfèriques (pluja, neu) o siga per l'orografia irregular del mateix municipi...”.

També és exigible una major diligència i precaució al deambular per zones provisionalment autoritzades per a això, però que puguen presentar riscos addicionals per no estar destinades habitualment al trànsit de persones, com seria el cas d'utilització dels calçats o carrers tallats al trànsit rodat amb motiu de festes o festejos tradicionals (per carnestoltes, desfilades, cavalcades o un altre tipus d'esdeveniment lúdics. En este sentit, trobem diversos exemples:

- STSJCIV de 7/7/2004 (postura assumida per CJCCV en dictamen 894/2011): declara que “encara que ens trobem davant d'un esdeveniment festiu que per la seua pròpia naturalesa fa imprescindible que els vianants ocupen no sols les voreres, sinó també les calçades, d'això no deriva l'exigència que la corporació local, davant d'un ús esporàdic o ocasional, per part d'aquells, de les calçades destinades a l'ús de vehicles, dota estes de les condicions que serien predicables de les voreres, sinó que, en tot cas, el vianant, haurà de ser conscient que transita per una calçada, i que hi ha rastells, trapes, senyals de circulació, embornals, etc., la ubicació natural dels quals és la pròpia calçada, i als quals haurà de prestar la necessària atenció”, perquè, en l'assumpte analitzat per la sentència l'embornal es trobava correctament instal·lat i “*el fet que mantinga un lleuger desnivell respecte de l'asfalt que el rodeja -dos o tres dits, segons el propi testimoni de l'actor-obeïx a exigències funcionals, atés que la seua comesa no és un altre que arregar i conduir les aigües pluvials*”, conclouent que el dany va derivar de la falta d'atenció del propi lesionat no procedint declarar la responsabilitat patrimonial de l'Administració.

- Dictamen CJCCV 1092/2011: exclou la responsabilitat patrimonial per una caiguda en una zona pintada de roig en la calçada, perquè a més de no ser lloc idoni per al trànsit de persones, els fets van ocórrer en les festes de “*Les Fogueres*”, on era manifesta la presència d'abundant aigua per la intervenció dels bombers, sent exigible una especial diligència en la deambulació.

- Dictamen CJCCV 1071/2011: exonera la responsabilitat patrimonial de l'Administració, per la caiguda d'una persona que participava en una romeria a l'entropessar amb unes tanques metàl·liques situades sobre un illot fonamentat d'exclusió al trànsit i tombades junt

amb un tanca conclou que *“l’entropessó del reclamant es va deure a una falta d’atenció en la seua deambulació, màximament un dia de romeria en què l’afluència de gent és massiva”*.

Igualment s’exigix una especial diligència al deambular per les voreres o espais públics durant i en els moments immediatament posteriors a la celebració de festejos en què puguen aparéixer riscos addicionals (per exemple plaça en què s’ha celebrat un espectacle pirotècnic després del qual és previsible l’existència de restes de carcasses o de brutícia en les voreres...). Ara bé, si l’Administració no haguera adoptat les mesures de neteja i manteniment exigides per l’estàndard de rendiment mitjà del servici després de la celebració de l’esdeveniment festiu i, especialment, si haguera transcorregut un espai de temps suficient perquè l’Administració haguera dut a terme la neteja i manteniment de la via pública podria procedir la responsabilitat patrimonial, com assenyala el dictamen CJCCV 1116/2011 al declarar la responsabilitat patrimonial de l’Administració per una caiguda que té el seu origen en la vorera d’una processó celebrada el dia anterior.

D’altra banda, si el punt de la vorera en què es produïx una caiguda presenta una greu irregularitat, en principi resulta irrellevant a efectes de la responsabilitat patrimonial siga quina siga la seua concreta ubicació (en el centre, en un extrem, junt amb un escocell...), perquè assenyala el dictamen CJCCV 1379/2011 que no li és *“exigible als vianants que circulen per uns llocs de la vorera o altres, ja que es deduïx que tota ella és idònia per a caminar”*. En este sentit és freqüent el reconeixement de responsabilitat patrimonial per caigudes de vianants en voreres en mal estat pel creixement de les arrels d’arbres plantats en els carrers o altres llocs públics (dictamen CJCCV 1492/2011, i SSTSJ de Múrcia de 16/7/2004, de la Comunitat Valenciana de 19/7/2004, i d’Andalusia de 18/2/2008).

Atesos els factors abans descrits es pot afirmar que l’Administració no té el deure de respondre si no hi ha defecte o irregularitat en les voreres o en els altres llocs públics en què es produïxen les caigudes, o si les deficiències no tenen entitat suficient per a produir el dany, perquè en este cas el dany derivarà, bé de la falta de diligència al deambular (de la distracció del vianant o caminant), bé de l’acció o omissió d’altres vianants o de terceres persones.

Com assenyalen, entre altres, els dictàmens CJCCV 1255/2011, 905/2011, 953/2011 i 989/2011, *“la doctrina jurisprudencial considera*

que no procedix la declaració de responsabilitat patrimonial en els supòsits de caigudes degudes a desperfectes del paviment o entropessos amb objectes d'escassa entitat o de tan xicoteta rellevància que haurien pogut ser fàcilment advertits pel vianant amb una atenció normal a l'espai pel qual es caminava, havent d'admetre's com a riscos socialment admesos propis de la vida en comú l'existència de xicotets ressalts, esquerdes, clots o desperfectes del ferm dels paviments o dels taulells, sempre que es troben dins de paràmetres lògics de raonabilitat" o de "els xicotets forats, desnivells o clavills de l'asfalt o de la vorera... precisament per la necessària diligència i atenció que és exigible en el transitar per la via pública als vianants, i a l'estàndard d'eficàcia que és exigible als servicis municipals", per ser "humanament impossible evitar la seua existència..., sobretot a causa del seu ús quotidià; per la qual cosa només quan aquells siguen de certa entitat... podrà considerar-se si ha pogut fallar o no el servici públic de manteniment i conservació de les vies públiques"

Així, podem citar com a exemples d'exempció de responsabilitat patrimonial per falta de diligència de qui patix els danys, estos dictàmens:

- Dictamen CJCCV 1029/2011: no aprecia responsabilitat de l'Administració per la caiguda d'una usuària en un mercat municipal per un entropessó fortuït amb una estora antilliscant que s'havia canviat feia poc de temps.

- Dictamen CJCCV 991/2011: exclou la responsabilitat patrimonial per la caiguda en un dia de pluja en una escala de pedra d'accés a un edifici públic, perquè els escalons presentaven el desgast normal pel seu ús, sense desperfecte ni cap ruptura.

- Dictamen CJCCV 831/2011: considera que no ha de declarar-se la responsabilitat patrimonial per una caiguda en la vorera per la presència d'una tapa de registre que presentava un lleuger afonament respecte als taulells circumdants, perquè *"una mínima atenció per part de la interessada podria haver evitat la seua caiguda en la vorera amb tan xicotets desperfectes, si haguera observat estàndard de diligència i de normalitat mitjà exigible als ciutadans per a caminar per les vies públiques, la qual cosa no exclou que s'haguera pogut enganxar amb el tacó del calçat, com van manifestar els testimonis, al caminar per la vorera despreocupadament."*

- Dictamen CJCCV 806/2011: no estima que existisca responsabilitat de l'Ajuntament per una caiguda en la vorera per l'absència d'un

taulell el buit del qual havia sigut omplit amb ciment quedant al mateix nivell que la resta de taulells, no suposant el canvi de material perill per als vianants.

- Dictamen CJCCV 787/2011: exonera de responsabilitat a l'Administració per una caiguda per un entropessó amb una planxa metàl·lica d'escassa grossària que tapava una zona en obres, perquè haguera pogut evitar-se amb una mínima diligència al deambular.

- Dictamen CJCCV 779/2011: no aprecia responsabilitat patrimonial d'un ajuntament per la caiguda d'una persona a l'entropessar amb una llosa situada a un costat d'un escocell que presenta 6 cm de desnivell amb la vorera, però que no està trencada ni té desperfectes, perquè no és obstacle perillós al ser perfectament visible i apreciable.

- Dictamen CJCCV 778/2011: exonera de responsabilitat a un ajuntament davant d'una caiguda d'una persona a l'abaixar del vehicle a la vorera, que presentava un xicotet desperfecte.

- Dictamen CJCCV 645/2011: no considera que existisca responsabilitat patrimonial per una caiguda en la vorera junt amb un escocell amb el seu corresponent arbre perquè *“el fet de sobrepassar la pletina metàl·lica l'escocell farcit de terra entre 2 o 3 mm no suposa un risc o dificultat per al trànsit de vianants, observant una diligència i atenció elemental en el deambular”*.

- Dictamen CJCCV 749/2011: eximix a l'Ajuntament de responsabilitat per un accident d'un vianant en una vorera a l'entropessar amb un taulell que presentava un desnivell inferior a 1,6 cm respecte a una altra.

- Dictamen CJCCV 741/2011: no aprecia responsabilitat patrimonial de l'Ajuntament per una caiguda en un pas de zebra que estava mullat per la pluja, perquè considera que ha d'extremar-se la precaució al deambular per la seua part pintada en un dia de pluja.

Si els danys deriven que la construcció, el manteniment, la conservació, la vigilància, la neteja o la senyalització de la via pública, o la regulació del trànsit, són defectuoses o incorrectes, greus i imputables a l'Administració, haurà de reconèixer-se la responsabilitat patrimonial de l'Administració, tal com es desprén, entre altres, dels supòsits següents:

- Dictamen CJCCV 1374/2011: per les lesions derivades de la caiguda d'una senyora a l'entrada del bany del Palau de la Música, com a conseqüència d'un producte oliós caigut a terra al polvoritzar les plantes un jardiner de l'empresa contractada per l'organisme autònom municipal.

- Dictamen CJCCV 1246/2011: per la caiguda d'una senyora en un recorregut especialment habilitat com a pas de vianants mentre es realitzaven unes obres municipals, perquè existia una depressió de 2 a 4 cm realitzada en el ferm de la calçada com a tast d'aquelles obres.

- Dictamen CJCCV 1341/2011: per la caiguda d'un bol·lard sobre el peu d'un vianant.

- Dictamen CJCCV 1337/2011: pels danys produïts a una persona per una caiguda a l'entropessar amb un defectuós taulell de la vorera en zona de pas habitual i inadvertible per trobar-se en zona deficientment il·luminada.

- Dictamen CJCCV 1120/2011: pels danys derivats de la caiguda d'un arbre en mal estat sobre uns vehicles de la via pública.

- Dictàmens CJCCV 1116/2011, 373/2011 i 442/2009, així com SSTSJ Andalusia 206/2010, de 25 de gener, i 12 de novembre del 2007: sobre caigudes en la via pública com a conseqüència de restes de vorera després del pas de processons religioses, per la no adopció de mesures adequades de seguretat pels responsables del manteniment de la via pública per a garantir el pas dels transeünts o vehicles.

- Dictamen CJCCV 1065/2011: en un supòsit de caiguda en la via pública a l'entropessar amb un ferro que sobreeixia uns 20 cm d'una trapa del registre de les instal·lacions de regulació del trànsit.

- Dictamen CJCCV 887/2011: per caiguda en rampa de minувàlids d'accés a edifici que estava esvarosa per ser de material inadequat o que tenia un pendent superior a la permesa i estava mullada.

- Dictamen CJCCV 804/2011: per la inexistència d'una tapa d'albelló en la vorera que provoca una caiguda quan s'havia donat avis diverses vegades perquè fóra reposada.

- Dictamen CJCCV 784/2011: per una caiguda produïda a l'entropessar amb uns taulers trencats que protegien una rasa en unes obres sense senyalitzar de la via pública.

- Dictamen CJCCV 775/2011: per la caiguda d'un menor en un parc per introduir el seu peu involuntàriament en un albelló de desaiçue a què faltaven 4 reixes.

- Dictamen CJCCV 740/2011: pels danys produïts a una xiqueta per introduir esta el peu en el forat que havia quedat després d'haver-se arrancat un arbre d'un escocell, sense que el forat haguera sigut senyalitzat.

- STS 16/12/2002: en un cas d'una caiguda en un pas de vianants per una taca d'oli declara la responsabilitat patrimonial de l'Ajuntament, ja que *"no es van adoptar totes les precaucions fins que desapareguera el risc per mitjà de la regulació del trànsit de vianants, perquè... la policia local...coneixia la dita situació"*, que va deure, no sols avisar al Servei de Bombers, com així va fer, sinó que el seu *"deure, mentres aquell acudia a netejar la taca d'oli, era regular oportuna i diligentment el trànsit rodat i de vianants, de manera que, al no fer-ho, la seua inactivitat va ser determinant del resultat lesiu produït..."*.

III

RESPONSABILITAT PATRIMONIAL EXTRA-CONTRACTUAL DE L'ADMINISTRACIÓ PELS DANYS DERIVATS DE L'ORGANIZACIÓ, PROGRAMACIÓ, AUTORITZACIÓ O TOLERÀNCIA DE FESTES, ESPECTACLES O ACTIVITATS D'OCI EN LA VIA PÚBLICA O EN RECINTES PÚBLICS

Sense caure en tòpics, pot afirmar-se que el caràcter alegre, extravertit i espontani dels ciutadans del sud d'Europa i, en particular, dels espanyols, constituïx un típic senyal d'identitat que provoca que estos no sols compartisquen l'afició universal d'assistir passivament com a espectadors a la celebració d'esdeveniments (cinematogràfics, teatrals, circenses, etc.), sinó que específicament s'intensifiquen en ells la seua vocació per la celebració i participació activa en esdeveniments lúdics o recreatius. A Espanya no hi ha ciutat, districte, barri, pedania, poble o aldea, per xicoteta que siga, que no celebre amb entusiasme les seues festes patronals o un altre tipus de festejos populars.

Com la realització de les dites activitats pressuposa la utilització de la via pública o d'altres espais públics, este fet afecta a la seguretat de les persones, o a la circulació de les persones i vehicles, etc. Les Administracions Públiques han de concedir les oportunes autoritzacions demanials o d'activitat per a la seua celebració, així com adoptar les corresponents mesures de vigilància i de seguretat per a l'evitació o minoració de danys als festers, espectadors o, inclús, a tercers aliens a l'activitat lúdica desenvolupada. No obstant això, en innumerables ocasions es produïxen danys en el moment de celebració de les festes o espectacles públics o, inclús, en els seus prolegòmens (per exemple durant el muntatge i instal·lació de les atraccions, casetes, barraques, o monuments de la festa o espectacle, o en la fitació i senyalització de les zones habilitades per a això), o immediatament després a la seua celebració (per exemple explosió posterior d'artefacte pirotècnic que no va explotar durant la celebració de l'espectacle pirotècnic), per la qual cosa resulta necessari dilucidar jurídicament qui ha de respondre per ells, analitzant l'eventual responsabilitat patrimonial extracontractual de les Administracions Públiques per les singularitats que presenta.

Com afirma Blanquer Criado, l'organització de festes populars suposa *“la ruptura de la normalitat quotidiana, la potenciació del tradicional enfront del racional, l'exaltació de la vida enfront de la mort”*⁵, la qual cosa fa que la responsabilitat patrimonial de l'Administració en este terreny presenta matisos propis.

Convé, en primer lloc, diferenciar dos conceptes que s'utilitzen en la pràctica com a sinònims, però que en puritat tenen un significat distint: festa i espectacle.

Per al Diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola una de les accepcions de la paraula “festa” és la de *“reunió de gent per a celebrar algun succés, o simplement per a divertir-se”*, la qual cosa implica congregació de persones per a participar en la celebració d'un esdeveniment.

No obstant això, es considera “espectacle” la *“funció o diversió pública celebrada en un teatre, en un circ o en qualsevol altre edifici o lloc en què es congrega la gent per a presenciar-la”*, o la *“cosa que s'ofereix a la vista o a la contemplació intel·lectual i és capaç d'atraure l'atenció i moure l'ànim infontent-li delit, sorpresa, dolor o altres afectes més o menys vius o nobles”*

Igualment, l'article 1 de la Llei de la Generalitat 14/2010, de 3 de desembre, d'Espectacles, Activitats Recreatives i Establiments Públics (en avant LEAREP), estableix una distinció entre “Espectacles Públics” -*“esdeveniments que congreguen un públic que acudix amb l'objecte de presenciar una representació, actuació, exhibició o projecció que li és oferida per una empresa, artistes o executants que intervinguen per compte d'èsta”*- i “Activitats recreatives”, de les que assenyala que *“congreguen un públic que acudix amb l'objecte principal de participar en l'activitat o rebre els servicis que els són oferits per l'empresa amb fins d'oci, entreteniment i diversió”*.

---

5 BLANQUER CRIADO, David, en “Responsabilitat patrimonial de l'Administració per danys patits en festes populars i espectacles”, de l'obra “La responsabilitat patrimonial de l'Administració Pública: Estudi General i àmbits sectorials”, tom II (ps 1502 i 1506).

Este autor es planteja “fins on arriba la responsabilitat dels ciutadans que lliurement i espontàniament participen en la festa?; on comença la responsabilitat municipal de protegir els veïns i visitants?; com protegir-los sense restringir desproporcionadament la seua llibertat?” (p 1505, obra esmentada).

Concretament, l'annex de la LEAREP distingix dins els espectacles entre els que són cinematogràfics (en cines, cines d'estiu, autocines), els teatrals o musicals (en teatres, amfiteatres, auditoris, sales multifuncionals, cafés teatre, cafés concert i cafés cantant) i els celebrats en places de bous (fixes o permanents, no permanents, portàtils, espectacles circenses...).

També la LEAREP inclou dins dels festejos i celebracions populars els *bous al carrer* (festejos taurins tradicionals consistents, en general, en la solta en establiments tancats o en la via pública de caps per a foment o recreació de l'afició sense que comporten el seu toreig), als *recintes taurins* (instal·lació tancada de caràcter preferentment eventual, amb l'adequada solidesa i seguretat, destinada de manera exclusiva a la realització de festejos taurins tradicionals) i a les *festes populars* (activitats que se celebren, generalment, a l'aire lliure, amb motiu de les festes patronals o celebracions populars, amb actuacions musicals, balls, parades, focs artificials, hoteleria i restauració).

En suma, com assenyala Carlos Alvar, *“la festa és un esdeveniment que arriba a tots els membres d'una col·lectivitat i tots ells participen activament, d'una manera o d'una altra, en l'esdeveniment; no ocorre el mateix amb l'espectacle, diversió en què prenen part de forma passiva els que no han contribuït a la seua creació”*.⁶

El principi de garantia patrimonial, inherent a un Estat Social de Dret (també conegut com a Estat del Benestar o Estat Providència) implica que els ciutadans tenen, entre altres drets públics subjectius, el dret a mantindre la integritat del valor econòmic del seu patrimoni enfront de privacions singulars que puguen ser objecte per les Administracions Públiques, tant en els supòsits d'expropiació forçosa dels seus béns (article 33.3 CE), com en els de Responsabilitat patrimonial extracontractual de les Administracions Públiques (106.2 CE).

Però l'activitat prestacional que en un Estat Social de Dret despleguen els poders públics per a garantir els drets públics subjectius dels ciutadans, té com a contrapartida determinats deures i obligacions amb els ciutadans.

Per tant, l'anomenat Estat del Benestar no pot ser entés en sentit unidireccional (els ciutadans són únicament subjectes actius, titulars de

---

⁶ En obra col·lectiva “Història dels espectacles a Espanya”, Editorial Castalia, Madrid 1999, pàgina 177.

drets, excloent els seus deures o obligacions), sinó que resulta exigible una bidireccionalitat (els ciutadans també tenen deures o obligacions enfront dels poders públics, i han d'assumir les seues pròpies responsabilitats). Entre altres, Pascal Bruckner critica esta exacerbació de l'Estat del Benestar en què els ciutadans *"ho volem tot i el seu contrari: que esta societat ens protegisca sense prohibir-nos res, que ens albergue sense obligacions, que ens assistisca sense prohibir-nos res, que ens deixe tranquils però ens embolique en les denses xarxes d'una relació afectuosa; resumint, que estiga ací per a nosaltres sense que nosaltres estiguem ací per a ella..."*⁷

En esta línia, la jurisprudència i la doctrina consideren inacceptable l'assimilació entre responsabilitat patrimonial de l'Administració i sistema d'assegurament col·lectiu i universal enfront de qualsevol dany o accident pel simple fet que este es produísca en un bé de titularitat de l'Administració o en el marc de la prestació d'un servici públic o d'una activitat d'interés general de la competència d'una Administració, perquè caldrà valorar també altres circumstàncies com són el comportament de la víctima o de tercers, la previsibilitat o imprevisibilitat del dany, la seua inevitabilitat, etc. És a dir, les Administracions Públiques no poden ser asseguradors universals que cobrisquen qualsevol classe de dany que patisca el ciutadà, perquè també estos han d'assumir el risc derivat de l'exercici de la seua pròpia llibertat. Este simple axioma té especial rellevància en general respecte a la responsabilitat patrimonial extracontractual de l'Administració i, especialment, quant a la derivada de l'organització, programació, celebració, autorització o tolerància de festes, espectacles o activitats lúdiques, perquè no és infreqüent que el dany derive de la situació en què voluntàriament es col·loca el subjecte que ho patix, que no pot traslladar sense més la responsabilitat a l'Administració amb competències sobre estes matèries. A manera d'exemple, la STS 27/7/2002 declara que *"l'Administració no és responsable de qualsevol resultat lesiu o danyós que s'origina durant el transcurs de l'activitat d'un servici públic sinó només d'aquells que siguen conseqüència del funcionament, normal o anormal, de tal servici"*, considerant que *"la conseqüència derivada d'una interpretació laxa... fins a l'extrem de convertir a les AAPP en asseguradores de tots els riscos socials, donada l'amplitud dels servicis que presten i de les competències que ostenten, és la més pertorbadora per a una correcta realització i progressiva ampliació d'estos servicis públics, perquè el*

---

⁷ Editorial Anagrama, Barcelona, 1999, pàg. 109 i 110.

principi de solidaritat de riscos, que batega en el sistema de responsabilitat patrimonial de l'Administració, a fi d'aconseguir un millor repartiment dels beneficis i càrregues socials, pot veure's frustrat amb interpretacions extensives del requisit del nexa causal, encara que siga per raons tan atenedibles jurídicament com és la d'evitar el desemparament d'una persona que ha patit un greu crebant en la seua salut, per al que, no obstant això, no està concebut l'institut de la responsabilitat patrimonial de les AAPP si no concorren els requisits per a declarar-la i que ha de tindre empara per altres vies no menys eficaços, i, en tot cas, més justes per a pal·liar un problema sempre que no concórreguen tots els requisits legalment establits perquè nasca la dita responsabilitat patrimonial per més que esta siga objectiva o de resultat...".

També la STS 6/3/1998 declara que "no cal considerar que el vigent sistema de responsabilitat patrimonial objectiva de les AAPP convertisca estes en asseguradores universals de tots els riscos a fi de previndre qualsevol eventualitat desfavorable o danyosa per als administrats, derivada de l'activitat d'estos, pel fet que exercisquen competències en l'ordenació d'un determinat sector o siga necessària la seua autorització, perquè, en cas contrari, es transformaria aquell en un sistema providencialista no previst en el nostre ordenament jurídic".

Però si concorren els requisits legalment exigits per al reconeixement de la responsabilitat patrimonial, la qual cosa no cap és que l'Administració pugua excloure unilateralment la seua responsabilitat. Així, el dictamen del Consell Jurídic 469/2011, en un cas de reclamació de danys i perjudis en una fatxada d'un edifici per la utilització de pólvora i articles pirotècnics, afirma que, a pesar que els petards van ser disparats per particulars que van acudir a l'esdeveniment i que l'Ajuntament expressament en un Acord va indicar que no atendria peticions d'indemnització o reparació derivades d'accidents, ni de danys que puguen causar-se als béns propietat dels ciutadans, inclús en el cas que foren conseqüència de la participació en estes manifestacions festives populars dins del lloc i hores especificats, esta clàusula no pot ser admesa ja que la responsabilitat patrimonial de l'Administració ve establida per Llei i per tant no pot ser exonerada mitjançant un acord d'un ajuntament.

Els festejos i els espectacles: Responsabilitat patrimonial de l'Administració

Segons la jurisprudència del Tribunal Suprem (entre altres, SSTS 25/5/1995, 18/12/1995, 25/10/1996, 15/12/1997, 4/5/1998, 19/6/1998 i

12/7/2004) a efectes de la responsabilitat patrimonial de les Administracions Públiques pels danys causats pel funcionament dels servicis públics s'entenen compresos dins del concepte de servicis públics les festes populars organitzades pels ajuntaments o patrocinades per estos, tant que estos hagueren assumit i contractat els actes festius directament com quan la gestió dels actes programats s'haguera realitzat per mitjà d'empreses privades, comissions, grups de persones sense personalitat jurídica i, inclús, per entitats amb personalitat jurídica independent incardinades en l'organització municipal (així es recorda el dictamen CJCCV 1253/2011).

Per tant, ha d'advertir-se que és requisit imprescindible per a l'existència de responsabilitat patrimonial de l'Administració que el festeig o espectacle siga organitzat, programat o autoritzat per l'Administració, de manera que caldrà excloure la seua responsabilitat quan la celebració és realitzada per tercers i l'Administració ho ha prohibit, a pesar d'això és duta a terme (per exemple llançament de coets prohibit per l'Ajuntament⁸), llevat que l'Administració tinga coneixement d'això i incórrega en *culpa in vigilando*; i també quan l'Administració no té formal coneixement de l'organització i celebració, no podent per tant impedir-ho, ni tampoc evitar les seues eventuais conseqüències danyoses. Exemple d'estos supòsits va ser el cas dictaminat per este Consell, consistent en uns danys ocasionats a una xiqueta per l'explosió d'un petard llançat per un 3r, quan esta es trobava amb els seus pares observant un monument faller, en el qual es va apreciar que no era procedent la responsabilitat patrimonial perquè no constava que la lesió ocorreguera durant la celebració d'un festeig faller programat, i a més perquè el petard va ser llançat per un 3r alié al servici públic, no havent-se demostrat una falta de vigilància o atenció per l'Administració que excedisca de l'estàndard normal⁹.

Si el festeig o espectacle és organitzat, programat, contractat, autoritzat o tolerat per l'Administració l'eventual responsabilitat exigix tindre en compte, al menys, els aspectes següents:

- A) La intensitat del *risc generat per l'Administració per als participants, espectadors o per a tercers* i l'*adequació i proporcionalitat de les mesures de seguretat* adoptades per a evitar-ho o reduir-ho.

---

⁸ STSJ Castella-La Manxa de 02.04.2004.

⁹ Dictamen CJCCV 988/2011.

- B) Distinció segons es tracte de danys *a immobles o a persones*.
- C) Quant als danys a persones, per a valorar si existix o no el deure jurídic de suportar la lesió és absolutament rellevant distingir segons el dany ha sigut patit per *un participant* en el festeig, per un *simple espectador passiu* d'un espectacle, o per un *tercer alié* a la festa o espectacle.
- D) Discernir segons el dany derive de la deficient celebració del festeig o espectacle o si, havent-se adoptat les mesures necessàries i oportunes per a eliminar o reduir els riscos, el dany es produïx per *l'acció d'un tercer alié* a l'Administració, amb independència del subjecte que ho patisca.
- E) Diferenciar si el festeig o espectacle és organitzat i *gestionat directament* per l'Administració, o si es gestiona *indirectament* (es contracta la seua prestació amb una empresa, o si s'autoritza la seua realització, o simplement es *tolera* una festa o activitat recreativa sense mediar la corresponent autorització).

A continuació passem a analitzar estos aspectes a la llum dels pronunciaments de la jurisprudència i d'este Consell:

A) Quant al risc generat per l'administració, evidentment, les mesures de seguretat exigibles seran més intenses quant major siga el risc que genera el festeig, espectacle o activitat recreativa. Així, la STS de 25/10/1996 en un supòsit en què després de la realització d'un cervaviles amb utilització de focs d'artifici es va originar un incendi, remarca que eixa activitat *"comporta un risc que raonablement desborde els límits formals de la seua autorització i que obliga a l'Ajuntament a adoptar mesures per a garantir la seguretat dels participants i veïns més enllà del que pot suposar una exquisida, disciplinada i correctíssima actuació de tots els intervinents..."*.

A efectes de la declaració de responsabilitat patrimonial de l'Administració no basta amb què el dany es produïska *"amb ocasió"* de la celebració de l'espectacle o festeig, sinó que és imprescindible que es produïska *"com a conseqüència"* d'aquell. Dit d'una altra manera, la simple coincidència fàctica entre l'esdeveniment lúdic i el dany no comporta automàticament el deure d'indemnitzar si no hi ha una relació de causalitat adequada, perquè l'Administració quedarà exonerada de responsabilitat quan haja adoptat totes les mesures preventives de

vigilància i seguretat que resulten exigibles i adequades, i a pesar d'això el resultat lesiu s'haja produït.

Per exemple, en les SSTS 13/9/1991 i 17/11/1998 es conclou que no pertoca a la responsabilitat de l'Administració Municipal pels danys produïts per ser una activitat festiva en què es van adoptar les mesures preventives a este efecte.

Igualment, el dictamen del Consell Jurídic Consultiu 580/2011 advertix que *“la competència municipal en l'organització i supervisió del desenvolupament de les festivitats locals és innegable, però no tot dany que es produïx amb ocasió dels festejos se situa en l'òrbita de la responsabilitat administrativa”*, quedant exclosa la responsabilitat pels danys derivats del tir de focs d'artifici quan l'Ajuntament haja assegurat el compliment de tots els requisits legalment exigibles per a la seua realització. En concret, el cas analitzat venia referit als danys sofrits en la fatxada d'un immoble de titularitat privada causats com a conseqüència de la “Crema” de la Falla del barri, sent que durant el desenvolupament de la “Crema” va estar present el Servei de Bombers, i que la Junta Central Fallera tenia subscrit contracte d'assegurança de responsabilitat civil per a cobrir este tipus d'incidències. Doncs bé, el Consell Jurídic aconsella desestimar la reclamació de responsabilitat patrimonial presentada perquè es van complir els requisits legalment exigibles per a l'exercici de l'activitat, entre altres, la contractació de l'assegurança de responsabilitat civil per part de l'entitat organitzadora o festers que participen en la festa.

Amb caràcter general cal afirmar que la responsabilitat patrimonial de l'Administració es podrà ocasionar perquè no es van adoptar les mesures preventives relacionades amb l'organització i realització del festeig o espectacle, o per a evitar o pal·liar els seus efectes lesius. Exemple d'este supòsit va ser l'analitzat en el dictamen del Consell Jurídic Consultiu 476/2009, emés en relació amb un assumpte relatiu al tir de coets en el carrer durant la celebració d'uns festejos autoritzats per l'Ajuntament, participant en estos actes diverses associacions que van rebre ajuda municipal per a la realització de tal activitat, en el qual es van produir danys a un immoble. En el dictamen es declara la responsabilitat patrimonial de l'Administració municipal perquè la concessió d'una ajuda a una associació per a la realització d'un festeig suposa una mesura de foment d'una activitat d'interés públic en què l'Ajuntament ha d'assegurar el compliment de tots els requisits legalment exigibles per a la seua realització, entre els quals es troba la concertació

d'una assegurança de responsabilitat civil per part de l'entitat organitzadora per a garantir la reparació dels danys al públic assistent i a tercers (com així estableix la legislació d'espectacles públics i activitats recreatives), requisit que en este cas no es va complir.

També pot succeir que les mesures adoptades per l'Administració siguen insuficients, i en este cas també respondrà per eixes carències en la seguretat del festeig organitzat, contractat o autoritzat.

Hi ha múltiples exemples de responsabilitat patrimonial per danys derivats de la insuficiència de les mesures preventives exigides, com serien, entre altres:

- Danys produïts a persones que contempen una mascletà per una carcassa que explota fora del recinte tancat per a les explosions (dictamen CJCCV 1152/2011).

- Danys produïts a una persona per la caiguda de les llums nadalenques que havien sigut mal instal·lades en la via pública pel contractista de l'Administració (dictamen CJCCV 1289/2011).

- Danys produïts en una baixada durant la celebració de les carreres d'"autos-bojos", que col·lidixen contra les bales de palla, sobrepasant-les i colpejant els espectadors (dictamen CJCCV 756/2011).

- Danys produïts a vehicles estacionats en el carrer per vaquetes, per desconeixement dels espectadors de la solta de vaquetes, al no haver senyalitzat l'Ajuntament la realització de l'espectacle (SAP Valladolid 28/6/1996).

- Danys produïts a un menor d'edat l'endemà de la celebració d'un castell de focs artificials inclòs dins del programa de festejos d'un ajuntament, a l'explosionar un artefacte explosiu que havia manipulat el menor i que havia sigut arreplegat per este en el lloc dels fets. En este cas, es considera que la conducta del menor no trenca el nexa de causalitat i que existix responsabilitat patrimonial municipal, perquè hi ha una *"activitat causalment rellevant de l'Ajuntament al no arreplegar les restes del castell de focs artificials que oferien una potencial perillositat mentre romangueren en el lloc transitat per menors que podien anar precisament a la recerca d'estes restes"*, i assenyala que *"l'omissió dels servicis municipals al no adoptar tan elementals mesures de cautela apareix com a esdeveniment causal sense el qual és inconcebible"*

que s'haguera produït l'explosió i ha de ser considerada com fet idoni per a produir este resultat segons les circumstàncies apreciades de previsible concurrència de menors interessats precisament a fer-se amb restes dels artificis pirotècnics sense consciència de la seua perillositat” (STS 17/11/1998).

Una tercera situació seria aquella en què les mesures adoptades van funcionar de manera insatisfactòria. Així, per exemple, un ajuntament ha de respondre pels danys ocasionats en l'ull d'una persona com a conseqüència de les espurnes que produïa l'equip elèctric utilitzat per un grup musical en un festeig, perquè tant l'emplaçament com la verificació d'aquell equip corresponia a l'Ajuntament (STSJ Castella i Lleó 10/10/2003).

El problema pràctic és el de determinar en cada cas concret quina és la diligència exigible a l'Administració que organitza, programa autoritza, o tolera el festeig o espectacle, per a tractar d'evitar o minorar els danys previsibles. En principi, és el legislador el que determina les mesures de seguretat i vigilància exigibles per a la celebració de festes o espectacles, però l'adopció pels ens públics de les mesures previstes normativament no exclou automàticament la seua responsabilitat, pareixent que els resulta exigible un deure d'especial diligència amb vista a adoptar totes aquelles mesures, que inclús no estant previstes específicament, siguen necessàries per a salvaguardar d'una manera òptima la salut de les persones i la seguretat d'estes i dels béns. En últim terme correspon als òrgans judicials realitzar un test sobre la idoneïtat, suficiència i raonabilitat de les mesures adoptades en relació amb el fi pretés (salut, seguretat...), com a paràmetre per a determinar la responsabilitat de l'Administració si considera que no existixen, són suficients o inadequades.

Per exemple, la STS 13/9/1991, en un cas de danys derivats de l'incendi d'una caseta de la Fira de Sevilla pel caràcter inflamable dels tendals, va condemnar l'Ajuntament a pesar que els materials usats per a la caseta no eren contraris als previstos en la corresponent ordenança municipal. En este sentit, aclareix que *“no correspon a este Tribunal determinar qual ha de ser l'organització idònia de les mesures de seguretat contra incendis en espectacles tradicionals com la Fira de Sevilla”*, a pesar d'això resalta que *“la manifesta tolerància que l'Administració ha mostrat –i diu continuar mostrant- amb l'ús de tendals de fàcil combustibilitat constituïx una mesura de manifesta i objectiva deficiència que, a més, contrasta amb les mesures que el propi ajuntament preveu*

per a un altre tipus d'espectacles i que podrien consistir purament i simplement en l'ús de tendals de substàncies ignífugues, que no pareixen de cap manera incompatibles amb el respecte de cap tipus de decoració”.

B) La distinció entre danys produïts en festejos o espectacles a immobles o a persones té la seua importància perquè els primers no poden eludir les conseqüències derivades de la celebració de l'espectacle o festeig, en la mesura que per definició no poden transportar-se materialment d'un punt a un altre o patixen menyscabament de dur-se a terme el seu trasllat (articles 334 i 335 CC), mentres que les persones poden amb la seua actuació evitar la situació del risc, o assumir-lo com a participants actius o espectadors imprudents.

Així, la STS 17/9/2008 manifesta que els danys produïts per la realització d'espectacles pirotècnics han de tindre un tractament distint segons es produïsquen a edificis o a persones, perquè *“els edificis pròxims a un festeig no poden, per definició, escapar a les vicissituds d'aquell, un poc que sí que han pogut fer els que participen en ell”*, per la qual cosa *“la situació de forçosa passivitat del propietari de l'edifici no té res a veure amb la involucració activa en el festeig....”*.

C) Respecte al deure jurídic del perjudicat de suportar la lesió, normalment la situació serà distinta segons es tracte d'un participant, d'un mer espectador, o d'un tercer alié a la festa, per la qual cosa resulta rellevant determinar prèviament si el danyat ho ha sigut en una condició o una altra, distinció que no sempre resulta fàcil. Per exemple, en el dictamen del Consell Jurídic Consultiu 380 2011, en un supòsit en què un regidor va patir uns danys per ser envestit per un cap solt durant la celebració dels festejos taurins de la localitat, va declarar que el regidor reclamant no tenia ni la condició de participant ni d'espectador, per tal com la seua presència en la via pública va ser deguda a la seua condició de Regidor de Festes, expressament delegat per a controlar la regularitat del desenvolupament de tal esdeveniment festiu, no sent per tant voluntària la seua presència en el lloc en què va succeir l'accident.

D) Resulta necessari discernir segons que el dany derive de la deficient celebració del festeig o espectacle, o si havent-se adoptat les mesures necessàries i oportunes per a eliminar o reduir els riscos, el dany es produïx per l'acció d'un o diversos tercers aliens a l'Administració.

Així per exemple:

- La STS 4/5/1998 indica que perquè la responsabilitat patrimonial existisca ha d'observar-se *“el principi de causalitat, inclús en forma mediata, indirecta o concurrent, de manera que, perquè existisca aquella, és imprescindible la concurrència del nexa causal entre l'actuació de l'Administració i el resultat lesiu o danyós produït”*, per la qual cosa exclou la responsabilitat de l'Administració pels danys ocasionats a una menor per l'explosió d'un petard llançat per un tercer en una plaça de la localitat, perquè *“no pot apreciar-se per tal com ni estem davant d'un espectacle pirotècnic organitzat per l'Ajuntament ni està acreditat que el petard llançat per persona desconeguda es trobe entre els materials prohibits..., ni tampoc que en el municipi es vengueren estos articles explosius ni... en establiments no autoritzats...”*.

- S'exclou la responsabilitat patrimonial d'un ajuntament perquè si bé el dany a una persona es va produir per una explosió en els prolegòmens de la celebració d'un castell de focs artificials, les lesions van derivar no d'una incorrecta organització del festeig, sinó de l'explosió d'un petard-borratxo, llançat per un tercer desconegut (dictamen CJCCV 13611/2011).

- S'exclou la indemnització a un jove per les lesions patides al caure des d'una terrassa, com a conseqüència d'una baralla que va portar al desplaçament massiu de les persones assistents a un concert autoritzat per l'Ajuntament, perquè la caiguda es va produir perquè va ser espentat o desplaçat pels altres assistents, a pesar de comptar la terrassa amb protecció d'un mur de maçoneria de més d'1 metre d'alt (dictamen CJCCV 1253/2011).

E) Diferenciar si el festeig o espectacle és organitzat i *gestionat directament* per l'Administració, o si es gestiona *indirectament* (es contracta la seua prestació amb una empresa, o si s'autoritza la seua realització, o simplement es *tolera* una festa o activitat recreativa sense mediar la corresponent autorització).

No ha de descartar-se la responsabilitat patrimonial de l'Administració quan el dany es produïx en el marc d'un espectacle contractat o autoritzat a un tercer, o, simplement tolerat.

El dictamen CJCCV 476/2009 destaca que la responsabilitat patrimonial de l'Administració no desapareix pel simple fet que la gestió dels festejos es realitze per empreses privades, comissions o inclús per enti-

tats amb personalitat jurídica independent, incardinades en l'organització municipal.

Està fora de tot dubte que si el dany als participants, espectadors o tercers *deriva d'una orde directa i immediata de l'Administració* al contractista del festeig espectacle, o a un *vici del projecte* elaborat per l'Administració per al desenvolupament del festeig o espectacle, existirà responsabilitat patrimonial de l'Administració (articles 214 i 280.c) TRLCSP).

Però no sols en este cas l'Administració haurà de respondre, també haurà de fer-ho quan la producció del dany estiga causalment vinculat amb la *“culpa in eligendo”* (a l'haver seleccionat a un contractista que no té la formació i qualificació exigible per a la realització de l'espectacle, com per exemple a un pirotènic), o amb la *“culpa in vigilando”* (per no haver complert amb el seu deure de vigilar que la festa o espectacle té un emplaçament adequat o que es desenvolupa en les condicions contractades, autoritzades, o exigides normativament per a previndre o minorar els riscos), i amb nivell de diligència major si és possible a l'Administració en el cas que es desenvolupe la festa o l'espectacle en la via pública, perquè el municipi té entre les seues competències la relativa a la *“seguretat en llocs públics”* i la *“ordenació del trànsit de vehicles i persones en les vies urbanes”* (article 25.2 apartats a) i b) de la Llei 7/1985, reguladora de les Bases del Règim Local).

Així, per exemple, en el dictamen 798/2009 de la nostra Institució, en un supòsit de producció de danys al públic assistent a un espectacle organitzat per l'Ajuntament amb motiu de les festes patronals al ser llançat material pirotènic pel propi personal de l'orquestra contractada indiquem que a l'haver-se acreditat que els danys es van produir durant el desenvolupament d'un dels actes musicals programats en les festes patronals, organitzades i contractades pel propi Ajuntament i que l'actuació del grup musical es va desenvolupar en un recinte o en terrenys de domini públic, els fets són completament subsumibles en els articles 139 i següents de la Llei 30/1992, per la qual cosa procedix declarar la responsabilitat patrimonial de l'Administració.

Per tant, si les mesures de seguretat no s'han adoptat, són insuficients o funcionen mal ha de respondre l'Administració matriu amb competències per a l'organització del festeig, amb independència que la

seua efectiva organització s'haguera encarregat a una altra entitat del seu sector públic (amb forma pública o privada de personificació), o que en la resposta donada per a pal·liar o minorar els danys s'haja acudit a la cooperació amb altres Administracions Públiques, o que s'haja celebrat per particulars autoritzats per a això o l'activitat de la qual s'ha consentit tàcitament.

Per exemple:

- La STS 25/10/1996 així ho considera en un supòsit de danys per foc en un immoble produïts fora de l'horari i del recorregut autoritzat per un Ajuntament per a la celebració d'un cercaviles amb focs d'artifici, i organitzat pel Patronat Municipal de Festes. La sentència afirma que *"l'instrument en què consistix la personificació jurídica pot resultar adequat com a mètode d'organització per a facilitar l'eficàcia en l'actuació de les Administracions Públiques, però no permet a estes exonerar-se de les seues respectives responsabilitats enfront dels particulars quan les persones jurídiques creades per a atendre a un sector de l'activitat administrativa corresponent a l'administració matriu estan en relació amb esta o amb les seues competències, depenen d'ella o s'integren en la seua òrbita d'actuació"*. Igualment declara que *"el fet que el servici d'extinció d'incendis fóra prestat d'acord amb fórmules de cooperació amb altres administracions es mou... en el pla instrumental propi de l'organització, i no eximix a l'Ajuntament de la seua posició de responsabilitat en relació amb l'organització d'un servici que d'ell depèn des del punt de vista de l'assignació de competències per l'ordenament jurídic local, enfront del fet objectiu que la seua actuació va resultar ineficaç"*.

- La STSJ de la Rioja de 5/3/1999 considera que existix responsabilitat concurrent de la pena que va organitzar el festeig amb la responsabilitat de l'Administració *"per culpa in eligendo de la municipalitat que va tolerar i va consentir que els coets foren encesos en l'interior de la plaça de bous (la qual cosa estava prohibit) i per un membre de la pena sense experiència en eixos menesters"*.

Ara bé, la responsabilitat per *"culpa in vigilando"* no hauria de ser exigible a l'Administració si està ha actuat conforme a *l'estàndard mitjà de funcionament del servici*, perquè no pot convertir-se a l'Administració en una asseguradora universal de qualsevol risc que pugua materialitzar-se durant un festeig o espectacle.

La Responsabilitat de l'Administració atenent el subjecte de l'incident

Donada la rellevància que té la naturalesa de la implicació dels distints subjectes en el desenvolupament dels espectacles i festejos, a continuació intentarem sistematitzar la casuística que este Consell ve observant. Bàsicament són quatre les situacions: danys produïts a participants; danys produïts a mers espectadors; perjudis produïts a tercers aliens, i, finalment, supòsits en què és irrellevant la condició de tercer, participant o espectador.

Quants als danys produïts als PARTICIPANTS ha de partir-se de la idea que qui s'exposa lliurement a una situació arriscada ja ha degut calibrar prèviament la seua habilitat, destresa, rapidesa o reflexos per a evitar la materialització d'uns riscos previsibles, per la qual cosa si *assumix lliurement aquells riscos derivats de la seua participació* també ha d'assumir *les eventuais conseqüències danyoses que se li puguén produir* (per exemple assumix lliurement un risc qui es posa davant d'una vaqueta o d'un bou embolat, o descendix en una carrera d'autos-bojos, o agafa amb la mà material explosiu o pirotècnic, o participa en una "cordà", o en un combat de judo, o descendix per una paret d'un rocòdrom, etc.), no podent pretendre's, com ja s'ha indicat, una postura paternalista de les Administracions Públiques com a asseguradores universals enfront de qualsevol risc lliurement assumit pels ciutadans.

Com assenyala la STSJ de la Comunitat Valenciana de 18/5/2003, *"posar-se davant d'un bou té com a risc que la persona que es posa davant del mateix patisca un cas' que inclús li coste la vida"*, havent de distingir-se *"segons es dega a resolució d'organització o simplement a agafada ordinària de bou"*, perquè *"al participar en el festeig taurí corrent els caps assumix voluntàriament el risc o perill que representa el ser agafat per la cap, la qual cosa haguera evitat observant l'espectacle darrere de la tanca de tancament..."*, advertint a este efecte que *"la persona que no vullga ser agafada ha de 'veure els bous des de la barrera'"*. Per tant, el que una Administració autoritze o consenta la realització d'una activitat festiva o lúdica de risc no produïx automàticament la seua responsabilitat patrimonial si en el desenvolupament d'aquella es produïx un dany als participants i l'Administració ha adoptat les mesures de seguretat i vigilància exigibles, perquè el nexxe de causalitat entre el funcionament del servici públic i el dany patit es pot trencar, almenys, en els casos següents:

1r) Quan la celebració del festeig comporta un *risc implícit*, conegut o reconegible i previsible per un ciutadà que es comporte en el seu actuar amb una diligència i intel·ligència mínima, i que ha de ser suportat per qui, a pesar de ser conscient d'aquell risc, voluntàriament decidix participar. Així, per exemple:

- Danys produïts per la caiguda practicant escalada en un rocòdrom, sent que els matalafets estaven ben instal·lats i es van adoptar les mesures de seguretat exigibles (dictamen CJCCV 1079/2011).

- Danys derivats de l'agafada per un bou durant la participació d'un festeig taurí, perquè "*hi ha assumptió del risc creat i concorre la circumstància de «culpa exclusiva», entesa tècnicament com a causa única del resultat lesiu produït*" (STS de 10/2/2006).

- Danys sofrits per un genet com a conseqüència de la caiguda del cavall que muntava durant la celebració d'un festeig, perquè "*l'equitació no té un caràcter mecànic i de control garantit perquè suposa la posada en joc... per part del genet, dels recursos precisos per aconseguir el complet domini de l'animal*", de tal manera que "*esta activitat, inclús en les més òptimes condicions de domadura, temperament i caràcter de l'animal, conté en si mateixa, un grau de risc inevitable i no eliminable mai, que es crea i sorgix pel fet mateix de practicar-se, agreujant-se en grau superlatiu quan es realitza en les condicions perfectament descrites (amb un cavall que botava)...*" (SAP de Balears de 19/9/1995).

2n) Quan el participant *incrementa el risc previsible* de la festa¹⁰, com podria ocórrer si incomplix les mínimes mesures de seguretat que li són exigibles. Per exemple:

- Danys sofrits per imprudència del participant que no guarda una distància prudencial respecte d'un animal perillós o el provoca o incita a enverinar.

3r) Quan el participant es comporte *negligentment* en la celebració de l'esdeveniment. Com per exemple:

- Danys patits per un senyor durant la celebració de les festes de *Bous a la Mar* al botar a l'arena amb la finalitat de torear una

---

¹⁰ BLANQUER CRIADO obra citada, pàg. 1517

vaqueta, sent envestit per esta en un moment de descuit (dictamen del Consell Jurídic Consultiu 1212/2011).

- La STSJ de la Comunitat Valenciana de 9/3/2006 advertix que *“quan ens trobem davant d’un acte públic o festeig que comporta determinats riscos –solta de vaquetes, llançament de coets, etc.- qui participa voluntàriament en el mateix, introduint-se en el recinte degudament tancat per a la seua celebració, assumix lliurement els riscos que derivan de la seua conducta”*, per la qual cosa en el cas analitzat denega la responsabilitat patrimonial de l’Administració perquè *“per a accedir a la zona de foc... s’havien de travessar tanques delimitadores que tenien fins a 3 metres d’altura, enreixats o cartells indicadors que advertien del perill, i indicaven que es tractava d’una zona de focs i de l’horari programat... pel que només a la culpa exclusiva de la víctima cal atribuir el resultat lesiu patit...”*.

- Danys produïts a qui manipula material explosiu o pirotènic durant la celebració d’un festeig (STSJ de la Comunitat Valenciana de 24/7/1998).

En tot cas, no pareix que a l’Administració se li puga exigir la vigilància permanent de qui participen voluntàriament en una activitat de risc, sobretot si esta és de caràcter multitudinari, perquè escapa de les seues possibilitats d’actuació. Així, la STSJ Múrcia 13/6/2001 declara que *“l’Administració declina la seua responsabilitat amb l’adopció de les mesures necessàries per a evitar la producció del risc que l’activitat comporta, sense que estiga obligada a la vigilància permanent de l’actuació dels intervinents que es troben en condicions normals participant en el festeig”*.

Ara bé, encara que la mera participació voluntària d’una persona en un festeig normalment no determina la responsabilitat patrimonial de l’Administració, tampoc l’exclou si el participant es veu obligat a assumir riscos que resulten inesperats perquè l’Administració no els ha anunciat o comunicat als participants, o no ha adoptat les mesures de seguretat adequades davant de riscos certs o, almenys, previsibles, la qual cosa fa que este tema siga enormement casuístic.

En conclusió, si l’Administració de forma inesperada agreuja els riscos o les circumstàncies normals del festeig o espectacle, sense advertència i informació prèvia als participants, estos no tindran el deure jurídic de suportar els danys derivats d’estos riscos desconeguts, perquè no els

hauran assumit voluntàriament i l'Administració hauria de respondre dels danys ocasionats per derivar d'un mal funcionament en l'organització o celebració de les activitats lúdiques.

Així per exemple l'Administració hauria de respondre:

- Pels danys provocats per l'esclat d'una carcassa en l'espai destinat als espectadors, si obeïx a la falta de mesures de protecció adequades, o a haver-se autoritzat la celebració de l'esdeveniment a pesar de trobar-se la carcassa mullada, o existir un fort vent que podria alterar la trajectòria normal dels focs artificials.

- Per la ruptura del timpà d'un ciutadà que contempla una "masclètà" quan l'Administració no ha col·locat tanques o instal·lacions separadores per a preservar als espectadors, o quan encara havent-les fixat no haja guardat una distància mínima de protecció per a evitar danys en l'audició.

- Pels danys produïts per un bou, quan el festeig programat i anunciat era de solta de vaquetes (STSJ Castella i Lleó 12/7/2007, o SAP València 4/3/1998).

No obstant això, respecte als danys produïts als MERS ESPECTADORS, normalment l'Administració només tindrà el deure d'indemnitzar si hi ha hagut un mal o defectuós funcionament del servici públic, ja que, a diferència dels participants, estos subjectes no s'haurien col·locat voluntàriament en la situació de risc que genera participar en el festeig o espectacle.

El mer espectador es limita a la contemplació o audició de l'espectacle i, per tant, no assumix cap risc per la seua presència en aquell, i l'Administració ha de respondre pels danys que li ocasione derivats de la no adopció o la insuficiència de les mesures de seguretat exigibles.

Per a la doctrina i per a la jurisprudència és digna de protecció la confiança de l'espectador en què l'espectacle o activitat recreativa es desenvolupe adequadament dins del respecte a les mesures i normes de seguretat i vigilància exigibles, per la qual cosa si estes s'incomplixen i se li produïxen no tindrà el deure jurídic de suportar la lesió.

Així, per exemple, l'Administració haurà d'indemnitzar:

- Els danys ocasionats a un veí per un bou que s'escapa del recinte del festeig per estar deficientment tanca (STSJ Castella i Lleó 16/4/2008).

- Els danys produïts als espectadors d'una carrera d'autos-bojos com a conseqüència de l'eixida del circuit urbà d'un dels bòlids participants, motivada pel derrapatge de les rodes sobre la pintura del pas de vianants, perdent el conductor el control de l'"autoboig", perquè l'Ajuntament que va haver de complir amb les mesures de seguretat exigibles i, en tot cas, eliminar qualsevol element natural o artificial que augmentara el risc inherent de per si a este tipus d'activitats dictamen CJCCV 1413/2011, de 14/12).

- Danys produïts per una vaqueta a un espectador al cedir la tanca o ser insuficient per a contindre, i això a pesar que la perjudicada va cridar l'atenció de la vaqueta (amb cops o moviments d'un jersei), perquè *"no s'advertix... cap imprudència, es tracta d'una cosa substancial a la festa"*, perquè la perjudicada no va assumir el risc *"a diferència de què bota a l'arena o corre davant del cap de bestiar"*, i *"en la seguretat de la instal·lació no sols és natural que confie qualsevol espectador, sinó que és una qüestió normada reglamentàriament..., sense que conste que s'adoptara en este cas mesura alguna de les preceptives per a este tipus d'espectacles populars"* (SAP Biscaia 5/5/1997).

No obstant això, si l'espectador es convertix en un *quasi participant*, perquè per pròpia voluntat, per a viure emocions més intenses i sentir la proximitat del risc, encara no arribant a participar activament en la festa o espectacle, actua de forma *imprudent* ubicant-se en zones que no compten amb les condicions necessàries de seguretat per a contemplar l'espectacle (per exemple, la jurisprudència considera imprudent que els espectadors de festejos taurins abandonen els seus seients per a situar-se en el recinte tancat per al cap de bestiar o en el carreró de la plaça de bous) ha d'assumir els riscos generats per la seua negligència.

Així, a títol merament enunciatiu podríem citar com a exemples els següents supòsits d'exoneració de responsabilitat patrimonial per la negligència de l'espectador que trenca el nexa de causalitat:

- Danys físics produïts a un espectador habitual de partits de pilota valenciana d'"escala i corda", que durant un cas d'un partit d'este tipus organitzat per un Club Pilotari en un Trinquet cedit per l'Ajuntament, va rebre l'impacte d'un pilotada al trobar-se assentat en un

lloc accessible a la pilota (en la primera cadira del “palquet de baix”). El CJCCV declina la responsabilitat patrimonial de l'Administració perquè en la producció del dany *“va influir la conducta del propi reclamant a l'assentar-se en lloc accessible a la pilota, sent coneixedor de l'esport autòcton valencià i les seues eventualitats, tenint en compte que acudia habitualment ocupant la mateixa localitat, havent rebut amb anterioritat alguna pilotada”*, i assenyala que *“el propi reclamant, posant-se materialment “a tir” en lloc molt pròxim al joc, va ser qui va assumir el risc de rebre l'impacte de la pilota, la qual cosa enerva el nexa causal i impediex atribuir la responsabilitat patrimonial a l'Ajuntament...”* (dictamen del CJCCV 1469/2011, de 22 de desembre).

- Danys ocasionats per una vaqueta a una persona que es trobava en el carreró d'un plaça de bous, sent merament anecdòtic que haguera entrat per davall dels seients o que en ell haguera romàs com a espectador, perquè *“el realment important és que el recurrent, podent assentar-se en les grades destinades als espectadors, com així ho van fer altres persones que l'acompanyaven, va optar per romandre en el carreró, i ja ho fóra amb la intenció de participar directament en el festeig, ja amb el simple desig de veure més de prop als participants, va assumir un risc que impediex apreciar la relació de causalitat exigible i per això la responsabilitat patrimonial de l'Administració”* (STS 2/10/2009).

- Danys produïts a qui corre un tancament a les 8 hores del matí, quan el lesionat pel cansament, per la ingesta de begudes alcohòliques durant la nit i per la falta de descans, no es trobava en possessió de les mínimes exigències psicofísiques per a afrontar aquell esdeveniment, la qual cosa va ser causa determinant de la seua agafada, per la qual cosa s'exonera de responsabilitat patrimonial a l'Ajuntament, considerant el Tribunal que la qualificació professional del director del toreig no tenia rellevància en la producció del sinistre, que va ser la caiguda per un objecte que no va advertir en el sòl o per l'aparició sobtada del bou quan anava corrent en el trajecte pròxim a la porta de la plaça de bous (STS d'1/2/2006).

- Danys produïts per un cap de bestiar a un espectador d'un tancament en la pròpia plaça en què es trobava l'animal i per la qual va decidir abandonar l'espectacle, la qual cosa exonera de responsabilitat a l'Administració perquè l'accident *“es va deure a la conducta del propi recurrent que, desitjant abandonar el recinte on se celebrava el tancament, ho va fer de forma inadequada per l'interior de la plaça, cre-*

ant una situació d'evident risc per a la seua integritat física i la de la seua família, la qual cosa haurà de suposar l'assumpció des d'eixe moment de les conseqüències de la seua pròpia conducta, de manera que resulta improcedent realitzar una activitat voluntària, al marge del funcionament d'algun servei públic municipal, per a més tard prendre fer recaure els efectes del seu comportament, lliurement acceptat, en l'Ajuntament..." (STSJ Comunitat Valenciana de 12/2/2003).

Cal tindre en compte que, a vegades, la normativa reguladora dels espectacles o activitats recreatives a fi de la seguretat inclús imposa certes obligacions als participants o espectadors, l'incompliment de la qual està tipificat com a infracció administrativa mereixedora de la corresponent sanció, i inclús els imposa l'obligació d'indemnitzar els danys i perjudicis que es deriven de l'incompliment d'estes obligacions.

En este sentit, la Llei 14/2010, de 3/12, d'Espectacles, Activitats Recreatives i Establiments Públics de Comunitat Valenciana (en avant LEAREP) arreplega en l'article 32.1, entre les obligacions dels destinataris dels espectacles, les següents:

- "a) Ocupar les seues localitats o romandre en les zones que s'assenyalen en cada cas per al públic, clients o usuaris, sense invadir les àrees destinades a altres fins".*
- "e) Abstindre's d'accedir a l'escenari o lloc d'actuació d'executants o artistes, llevat que este previst en el desenvolupament del propi espectacle".*
- "f) Complir les instruccions i normes particulars establides per l'empresa per al desenvolupament de l'espectacle o activitat"*
- "i) No participar en els festejos taurins tradicionals (bous al carrer) quan no s'estiga en les degudes condicions físiques o psíquiques. Quedarà inclòs en este supòsit la manifesta falta o disminució de la capacitat física o psíquica ocasionada per la ingestió d'alcohol o d'un altre tipus de substàncies tòxiques".*

L'article 51 LEAREP considera com a infracció greu, entre altres, *"l'accés del públic a l'escenari o lloc d'actuació durant la celebració de l'espectacle, llevat que estiga previst en la realització del mateix, quan això suppose un risc per a la seguretat de les persones i béns"*, o, *"la participació en festejos taurins tradicionals (bous al carrer) de persones que mostren*

falta de condicions físiques o psíquiques”, matisant que “s’inclourà en este supòsit la manifesta falta o disminució de les referides condicions provocada per motiu d’ingestió d’alcohol o de substàncies tòxiques”.

D'altra banda, la disposició addicional quarta de la LEAREP preveu que *“les persones que participen en els festejos taurins tradicionals (bous al carrer) sense les condicions físiques o psíquiques exigides, d'acord amb el que establix esta llei i normativa de desplegament, assumiran el cost econòmic dels danys i perjuís que del seu comportament es derivara respecte de si mateix, altres participants, públic, terceres persones i béns”,* advertint, així mateix, que esta responsabilitat per danys és exigible *“sense perjuí de la incoació de l'oportú expedient administratiu sancionador al referit participant com a responsable de la infracció”.* No obstant això, advertix que *“esta assumptió de costos econòmics del participant s'entendrà en el marc del compliment pels organitzadors de les seues corresponents obligacions...”,* perquè estos poden també haver contribuït amb el seu incompliment a la producció o agreujament del resultat lesiu.

Esta exigència de responsabilitat patrimonial extracontractual, no a l'Administració, sinó al causant dels danys està en concordança amb la previsió general de l'article 1901 CC (*“el que per acció o omissió causa dany a un altre, intervenint culpa o negligència, està obligat a reparar el dany causat”*), i la seua compatibilitat no sols amb la responsabilitat sancionadora sinó amb l'exigència a l'infractor de reposar la situació alterada per aquell al seu estat originari està reconeguda expressament, amb caràcter bàsic, per l'article 130.2 de la Llei 30/1992, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, en el que es contempla que *“les responsabilitats administratives que es deriven del procediment sancionador seran compatibles amb l'exigència a l'infractor de la reposició de la situació alterada pel mateix al seu estat originari, així com amb la indemnització pels danys i perjuís causats que podran ser determinats per l'òrgan competent, en este cas, s'ha de comunicar a l'infractor per a la seua satisfacció en el termini que a este efecte es determine, i quedant, de no fer-se així, expedita la via judicial corresponent”.*

Segons la nostra opinió, en els supòsits de danys i perjuís produïts per un participant o espectador com a conseqüència de l'incompliment de les obligacions a què ve obligat per la LEAREP, caldria diferenciar 3 situacions segons els danys o perjuís en la persona o en els béns els haja patit:

1a) El propi participant o espectador incumplidor.

En este cas, el comportament de la víctima trencaria el nexa de causalitat, per la qual cosa no tindrà dret a ser indemnitzat per l'Administració organitzadora del festeig, no podent traslladar la seua pròpia responsabilitat a l'Administració que autoritza, programa, organitza o tolera el festeig o espectacle.

2a) altres participants, espectadors o tercers aliens a l'incomplidor.

En este supòsit, el participant o espectador incomplidor haurà d'indemnitzar directament els danys i perjuís ocasionats a aquells subjectes (article 1901 CC).

No obstant això, a l'Administració, com a responsable de la correcta organització i desenvolupament del festeig, podria exigir-se-li responsabilitat patrimonial si concorreguera "*culpa in vigilando*" respecte del subjecte productor del dany (per exemple perquè resultara acreditat que la policia local tinguera coneixement que determinat senyor es trobava greument afectat pels efectes de drogues o alcohol, i no obstant això, podent fer-ho, no impedira la seua participació en el festeig, produint el subjecte danys a tercers), sense perjuí de l'acció de tornada enfront del subjecte a què resulta directament imputable la producció del dany.

3a) L'Administració.

L'incomplidor haurà de respondre civilment dels danys i perjuís ocasionats a l'Administració amb el seu comportament (article 1901 CC).

Respecte als danys produïts als tercers aliens a la festa, igual que allò que s'ha indicat respecte als produïts als espectadors, l'Administració tindrà el deure d'indemnitzar per un mal o defectuós funcionament del servici públic (exemple danys ocasionats a un veí per un bou que s'escapa del recinte del festeig per estar deficientment tanca -STSJ Castella i Lleó 16/4/2008-), quan no s'haja observat l'estàndard exigible en la prestació del servici, ja que estos subjectes no es col·loquen voluntàriament en la situació de risc que genera participar en el festeig o espectacle.

Finalment, existixen danys produïts en l'àmbit de festes o espectacles en què resulta irrellevant la condició del subjecte que el patix (partici-

pant, espectador, o tercer), a efectes del reconeixement de la responsabilitat patrimonial de l'Administració.

Cal advertir que poden donar-se supòsits de danys relacionats amb la celebració de festejos o espectacles en què, a efectes del reconeixement de la responsabilitat patrimonial i de la quantia de la indemnització, resulte irrellevant que el perjudicat siga un participant, un espectador o un tercer alié a la festa o espectacle.

Així ocorre, per exemple, quan l'ocupació de la via pública per les instal·lacions autoritzades per a la celebració de festejos o per les persones que participen en ells impedeix o obstaculitza de forma desproporcionada l'accés a servicis públics bàsics per a tota la població, com serien els supòsits de necessitat assistència sanitària davant de situacions d'urgència vital, amb independència que el perjudicat fóra un participant, un espectador o un tercer.

En este sentit resulta significatiu el dictamen del Consell Jurídic Consultiu núm. 180/2009, relatiu a una reclamació de responsabilitat patrimonial extracontractual formulat per una senyora contra l'Ajuntament de València, a què li imputa la defunció del seu espòs per la falta d'accés ràpid a l'hospital públic més pròxim al seu domicili, com a conseqüència de trobar-se tallat el trànsit de manera generalitzada per la instal·lació dels monuments fallers i els corresponents casals de festes.

Els fets sobre els quals es va pronunciar el dictamen van consistir, en síntesi, que al març del 2007, davant d'un principi d'infart de l'afectat, el seu fillastre i la seua esposa van intentar traslladar-lo en el seu vehicle a un hospital molt pròxim al seu domicili, però intentat un primer recorregut es van trobar que, amb motiu de la setmana de festes locals (les Falles), hi havia una carpa muntada de banda a banda del carrer que impedia la circulació, per la qual cosa va haver de tornar per a entrar per un altre carrer que també estava tallat pel fet que hi havia una grua muntant un monument per a la festa. Després de fer marxa enrere aclarint els vehicles que s'havien ficat darrere d'ell per la mateixa ruta, va iniciar un tercer recorregut trobant-se igualment amb un altre carrer tallat i amb gran trànsit perquè s'havia autoritzat la instal·lació d'una altra carpa. Intentant un nou recorregut el traslladat va patir l'infart dins del vehicle pel que va haver de dirigir-se al Centre de Salut on va ser atés i va morir. Per a l'esposa del difunt el seu espòs s'haguera salvat de no haver trobat tants obstacles en el seu camí que van impedir la seua prompta arribada a l'hospital.

En l'assumpte analitzat estima el Consell Jurídic que procedix declarar la responsabilitat patrimonial de l'Administració en concepte de dany moral per la pèrdua d'oportunitat de rebre tractament mèdic adequat, perquè encara que l'Ajuntament pot autoritzar la col·locació de carpes o un altre tipus d'instal·lacions, o el muntatge de monuments festius en les vies públiques, les dites autoritzacions han de concedir-se de manera que no s'obstaculitze el total accés a una determinada zona, especialment davant d'una situació d'urgència que pugui produir-se, corresponent a l'Ajuntament garantir l'adequat compliment dels condicionaments a què se subjecten les autoritzacions d'ocupació de la via pública especialment en tant que afecta la necessitat de permetre, en tot cas, l'accés a les propietats així com als vehicles d'emergència, tenint en compte l'obligació de l'Ajuntament de garantir la seguretat i manteniment de les vies públiques (article 25 de la Llei de Bases de Règim Local).

Per al Consell Jurídic no era exigible a qui conduïa el vehicle una major diligència que la desplegada, ja que la situació del trànsit rodat resultava imprevisible, sense que tampoc pugui imputar-se als interessats el fet que no optaren per traslladar el pacient en una ambulància en compte de traslladar-lo en el seu vehicle, perquè l'hospital es trobava pròxim al domicili, i perquè, de no haver-se estimat el mitjà més convenient i ràpid, el propi difunt, metge de professió, així ho haguera indicat, perquè estava conscient i podia valorar l'abast de les decisions que es van prendre.

IV

RESPONSABILITAT PATRIMONIAL DE L'ADMINISTRACIÓ PER “MOBBING LABORAL”

En els últims anys este Consell Jurídic Consultiu ha tingut ocasió d'emetre dictamen sobre determinades reclamacions de responsabilitat patrimonial formulades davant de l'Administració com a conseqüència de preteses conductes d'acaçament laboral (“mobbing laboral”).

Les Directrius de la Unió Europea 43/2001, de 29 de juny, i la 78/2001, de 27 de novembre, consideren l'acaçament moral com una conducta d'índole discriminatòria que atempta contra la dignitat de la persona i crea un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant i ofensiu.

La Sala del Social del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, en la seua Sentència núm. 3244/2010, de 24 de novembre, definix l'assetjament laboral (mobbing) com *“aquella conducta abusiva o de violència psicològica a què se sotmet de forma sistemàtica a una persona en l'àmbit laboral, manifestada especialment a través de reiterats comportaments, paraules o actituds que lesionen la dignitat o integritat psíquica del treballador i que posen en perill o degraden les seues condicions de treball”,* i que *“conduïxen a l'aïllament de l'interessat en el marc laboral, produint-li ansietat, estrès, pèrdua d'autoestima i alteracions psicossomàtiques, i determinant a vegades l'abandó de la seua ocupació per resultar-li insostenible la pressió a què es troba sotmés”*.

La jurisprudència considera que la doctrina del “mobbing” laboral és perfectament transportable a l'àmbit del Dret Administratiu, perquè el caràcter estatutari i no laboral de la relació que unix el funcionari amb l'Administració Pública no pot impedir la persecució de les conductes assetjadores (SSTSJ d'Andalusia 9/6/2005 i de Castella i Lleó 2491/2011).

En este sentit mereix destacar-se el dictamen d'este Consell número 251/2012, de 8 de març, que, arreplegant anteriors pronunciaments, fixa la nostra doctrina en esta matèria a l'analitzar diverses qüestions de gran interès, com serien la naturalesa jurídica d'estes reclamacions de responsabilitat, la via procedimental a seguir per a la seua instruc-

ció i resolució, els requisits necessaris per al reconeixement de l'assetjament laboral, els tipus de “mobbing” laboral o la seua diferència amb altres figures semblants.

Referent a la naturalesa de l'acció, és doctrina del Consell Jurídic (dictàmens del CJCCV 251/2011 i 554/2010, entre altres) que en els supòsits de “mobbing” en els quals els danys al·legats s'hagueren produït en el si d'una relació especial de subjecció amb l'Administració –funcionarial o laboral- ens trobaríem davant de l'exercici d'una acció de rescabament de danys i perjuís per part d'un empleat al servici de l'Administració, i no davant de l'exercici de l'acció de responsabilitat patrimonial.

Este tipus de reclamacions tenen el seu fonament indemnitzatori actualment en l'article 14 d) de la Llei 7/2007 de 12 d'abril, de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic, ja que es tracta de danys sofrits pel personal al servici de l'Administració Pública durant l'exercici de les seues funcions. Al no existir via procedimental específic per a canalitzar-les resulten d'aplicació les prescripcions que amb caràcter general es contenen en el títol VI de la Llei 30/1992, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, i no les previstes en el seu títol X i el seu Reglament de desenvolupament, relatiu a la responsabilitat patrimonial de l'Administració.

Determinar el règim regulador té gran importància pel distint termini de prescripció per a l'exercici de l'acció, perquè en el cas de la responsabilitat patrimonial extracontractual és d'1 any, mentres que el termini per a la reclamació de quantitat d'un funcionari respecte de l'Administració és de 4 anys. La dita diferència va quedar constatada en el dictamen CJCCV 554/2010, en el qual es va afirmar que el diferent règim jurídic *“és rellevant en el present procediment perquè d'entendre que ens trobem davant d'un procediment de responsabilitat patrimonial, l'acció estaria prescrita quan es va exercir: ...Es va formular transcorregut més d'un any des que es van produir els fets i fixat l'abast de la lesió el rescabament dels quals s'interessa (article 142.5 de la Llei 30 / 1992, de 26 de novembre, citada)”*, però *“al tractar-se d'una reclamació de quantitat d'un funcionari respecte de l'Administració a què està sotmés a una relació de subjecció especial aquell termini és el general de quatre anys.”*

Quant a la viabilitat de la utilització aïllada pel perjudicat de la sol·licitud d'indemnització de danys i perjuís sense la prèvia declaració administrativa de la situació d'assetjament, destaca el Consell Jurídic

en el seu dictamen 251/2011 les dos postures antagòniques mantingudes fins al moment.

El Consell d'Estat, així com esta Institució en algun cas aïllat, han sostingut que l'acció de responsabilitat patrimonial no és un instrument adequat per a constatar i declarar de forma autònoma l'existència d'un il·lícit administratiu constitutiu de l'assetjament laboral, perquè per a això caldria acudir prèviament a *“procediments disciplinaris en què s'analitze l'eventual actuació assetjadora de càrrecs o funcionaris públics”* o a *“procediments d'impugnació d'actes o decisions que s'entenguen acreditadors i reveladors d'una situació d'assetjament”*, perquè no es pot pretendre *“sense les degudes garanties dels afectats, un juí inquisitiu sobre les conductes o actuacions desenvolupades en el si de les Administracions públiques”* (dictamen del Consell d'Estat 359/2009).

No obstant això, creiem que s'ha imposat la més flexible tesi jurisprudencial que declara que han d'admetre's, sense objecció, les reclamacions per responsabilitat patrimonial de l'Administració, per omissió, en els supòsits d'assetjament laboral o psicològic (“mobbing”), sense necessitat de cap expedient disciplinari previ (SSAN de 15/10/2008 i 26/2/2010, STSJ de Castella-La Manxa núm. 160/2008 i núm. 131/2011; STSJ de la Comunitat Valenciana núm. 842/2010; STS de 16/2/2011 entre altres), perquè *“lesionaria el dret a la tutela judicial efectiva exigir a l'actor que esgote un procediment disciplinari previ contra el presumpte responsable, amb totes les possibles instàncies per les quals pot passar, perquè tal exigència és desproporcionada amb el fi pretés”*.

Conforme a la jurisprudència, així com a la doctrina d'este Consell Jurídic, els requisits necessaris perquè pugua reconèixer-se la responsabilitat patrimonial de l'Administració per omissió davant de situacions de mobbing laboral patit pels seus empleats públics (funcionaris o laborals) podrien esquematitzar-se en els següents:

a) Subjectius:

El subjecte actiu del “mobbing” (el superior o company que l'exercix) ha d'actuar amb intencionalitat i maliciositat, excloent-se els fets casuals o imprudents (SSTSJ de la Comunitat Valenciana 3244/2010, de 24 de novembre, de Castella i Lleó, núm. 2491/2011, o de Madrid de 27/11/2006 i 12/6/2007).

El subjecte que el patix ha de tindre caràcter individualitzat, no col·lectiu (STS 16/2/2011).

L'Administració Pública ha d'haver consentit que un funcionari o agent seu haja assetjat un altre, la qual cosa exigix que tinga coneixement de la situació d'assetjament laboral i que no haja actuat per a evitar la conducta assetjadora (SAN 18/5/2011)

b) Objectiu:

Ha d'existir una persecució o fustigació, reiterat, sistemàtic i planificat i injustificat d'un subjecte actiu (company, superior o subordinat) en el marc d'una relació laboral o funcionarial (SSTSJ de València 21/11/2006, de Madrid 27/11/2006 i 12/6/2007, o de Castella i Lleó núm. 2491/2011).

Encara que els fets siguen lleus aïlladament considerats, adquirixen gravetat amb la reiteració.

c) Temporal:

Les conductes descrites han de ser habituals i reiterades durant un temps prolongat (SAN 1/6/2011, o SSTSJ del País Basc 20/4/2012, de Galícia 8/4/2003 o de Canàries/Las Palmas 28/4/2003, entre altres), amb independència que els fets siguen lleus, perquè la reiteració els convertix en greus. S'exclouen els fets esporàdics (STSJ de Castella i Lleó núm. 2491/2011).

Alguna jurisprudència arriba inclús a concretar la intencionalitat i sistemàtica reiteració de la pressió *“en una vegada per setmana durant almenys sis mesos”* (STS 16/2/2011 i SSTSJ Castella i Lleó núm. 2491/2011 i de la Comunitat Valenciana 3244/2010, de 24 de novembre).

d) Teleològic:

Ha de perseguir-se pel subjecte actiu l'aïllament de la víctima en l'àmbit laboral (destruir les seues xarxes de comunicació), destruir la seua reputació o produir la seua humiliació, pertorbar l'exercici de les seues labors generant-li ansietat, estrés, pèrdua d'autoestima i alteracions psicossomàtiques, per a tractar d'aconseguir finalment el seu abandó del treball (STS 16/2/2001, SAN 1/6/2001, STSJ Castella i Lleó núm. 2491/2011).

Eixe element finalista ha servit per a diferenciar el “mobbing” laboral de l'exercici desmesurat de les facultats empresarials. Així, la STSJ de la Comunitat Valenciana 3244/2010, de 24 de novembre, apunta que cal *“distingir entre la que pròpiament és fustigació psicològica i el que resulta defectuós exercici –abusiu o arbitrari- de les facultats empresarials, perquè en el primer s'agredixen drets fonamentals de la persona –bàsicament la seua dignitat i integritat moral-, per tal com el segon es limita a comprometre estrictes drets laborals; diferència que inclús pot predicar-se de la motivació, atés que en la fustigació s'aprecia intenció de perjudicar el treballador i en l'exercici indegut de l'activitat directiva prima l'interés –mal entès- empresarial”*.

Igualment ha de diferenciar-se d'altres figures afins com *“la síndrome del cremat’ (burn-out, o estrés laboral avançat que es caracteritza per símptomes de cansament emocional i sentiment d'inadequació o frustració professional); o el mobbing subjectiu o fals, en els quals les percepcions personals del treballador no es corresponen amb les dades –objectius i subjectius- que estan presents en el desenvolupament de la seua activitat laboral...”* (STSJ de la Comunitat Valenciana 3244/2010, de 24 de novembre).

Siga com siga, per a l'existència de “mobbing” laboral no cal que es produísca dany a la salut mental del treballador, sinó només a la seua integritat moral (STSJ Castella i Lleó núm. 2491/2011).

El “mobbing” laboral admet diverses classificacions. Des del punt de vista del subjecte passiu es parla de “mobbing” vertical descendent o “bossing”, perquè la víctima ocupa una posició d'inferioritat, ja siga jeràrquica o de fet respecte de l'agressor, i que és sobretot utilitzat com una política de l'empresa per a perseguir o assetjar determinats treballadors per motius de reorganització, de reducció de personal, etc., o simplement per a eliminar treballadors incòmodes; “mobbing” horitzontal entre companys de treball; i de “mobbing” vertical ascendent, quan la víctima ocupa una posició de superioritat (SAN 1/6/2011 o SSTSJ de la Comunitat Valenciana 3244/2010, de 24/11 o de 21/11/2006). Quant a la seua virulència, pot anar “des de les actituds més grosseres o violentes (bullying) a les tècniques de major subtileza (mesures organitzatives del treball que resulten peyoratives per a l'affectat, actituds d'aïllament en el si de l'empresa, crítiques, rumors o subestimacions...” (STSJ de la Comunitat Valenciana 3244/2010, de 24/11).

L'assetjament laboral en els dictàmens d'este Consell

Entre els dictàmens del Consell Jurídic en què es reconeix l'existència de “mobbing” laboral podrien citar-se els següents:

- El dictamen 670/2010 considera que procedix estimar una determinada reclamació de rescabament plantejada enfront d'un ajuntament per un funcionari de la Policia Local que al·legava haver sigut víctima de “mobbing” laboral que li va suposar ansietat depressiva, perquè la corporació municipal no va adoptar cap mesura de prevenció de l'indicat risc laboral a pesar de ser sol·licitada en múltiples ocasions pel perjudicat, sent que constava una prèvia Resolució de la Direcció Provincial de l'INSS que assenyalava que la baixa mèdica produïda al funcionari *“té el seu origen: ACCIDENT DE TREBALL basant-se en: Investigat per la Inspecció de Treball, que informa... que hi ha situació d'assetjament laboral i fustigació identificant l'assetjador”*. Per l'existència de tal Resolució de l'autoritat laboral de declaració de “mobbing”, de caràcter ferm, encara que el reclamant no acreditara ni proposara cap prova d'eixa actuació passiva de l'Ajuntament, este Consell Jurídic va considerar que la corporació local havia d'indemnitzar atés que va acceptar la declaració d'accident de treball i va donar audiència per a al·legacions a l'assetjador que era en aquelles dates el superior jeràrquic del reclamant, sense perjuí de la facultat de repetició contra el causant del dany.

- El dictamen 77/2006 estima la procedència d'indemnitzar els danys morals a una funcionària d'una universitat pública que al formular la seua reclamació de responsabilitat patrimonial va al·legar “mobbing” laboral que considerava derivat de la imposició de 4 sancions disciplinàries de suspensió de funcions de 3 mesos cada una que se li havien imposat i que van ser anul·lades per sentència judicial ferma per ser nul·les de ple Dret. Encara que el dictamen no entra a valorar si es va produir “mobbing” laboral, si que considera que ha d'indemnitzar-se el dany moral pel descrèdit que va suposar l'atribució de la comissió de faltes greus en l'exercici de l'activitat professional de la interessada, a l'haver quedat acreditats els danys psicològics patits.

Al contrari, entre els dictàmens d'este Òrgan Consultiu desestimatoris del “mobbing” laboral podem citar els següents:

- El dictamen 251/2012 recaigut respecte d'una reclamació plantejada enfront del seu Ajuntament per un delegat sindical, fun-

cionari de policia local, al·legant que se li haurien realitzat canvis en el seu torn de treball (del torn de nit al de vesprada) per les seues diferències amb un superior, la qual cosa li hauria ocasionat una *“reacció d’adaptació amb humor d’ansietat”* o un *“trastorn adaptatiu mixt”*. En este cas assenyala este Òrgan Consultiu que del relat dels fets efectuats per l’interessat, i a la vista de l’informe de l’Intendent Cap de la Policia Local, no procedix declarar la responsabilitat patrimonial de l’Ajuntament, en síntesi, per les raons següents: perquè va concedir audiència, en el marc d’un expedient d’esbrinament de fets, als dos possibles afectats -després de la petició del primer de no patricular amb el segon- i això a fi que es poguera esbrinar o resoldre una eventual desavinença que poguera existir entre ells, sense que el propi afectat contestara a la dita petició, manifestant l’altre policia que no existia enemistat manifesta; perquè davant de l’escrit presentat pel perjudicat es *“va adoptar la mesura provisional de canvi de torn d’este funcionari al torn de vesprada”*; i perquè el fet que se li tornara a adscriure al torn de vesprada no denota una actuació intencionada i persistent de perjudicar el reclamant, sinó que va obeir a raons organitzatives al trobar-se de baixa l’afectat.

- El dictamen 554/2010 se referix a una reclamació plantejada un Intendent Cap de la Policia Local per un supòsit d’acaçament laboral o “mobbing” que es va prolongar des de l’any 2004 fins a finals de novembre del 2006, dates en què va iniciar una baixa laboral per ansietat i depressió simultàniament a la finalització de la comissió de servicis per la qual se’l nomena Cap i el nomenament d’una altra persona per a exercir tal lloc de treball des de l’1 de desembre del 2006. El reclamant centrava la seua reclamació en 3 aspectes: en primer lloc, en els comentaris despectius que hauria fet el Regidor de Personal; en segon, en les *“coaccions i pressions”* que hauria rebut del referit Regidor i de l’alcalde per a *“que fera callar les veus dels sindicalistes”* que havien denunciat en els mitjans de comunicació la falta de mitjans personals i materials de la Policia Local, i, en tercer lloc, en la pròpia extinció de la seua comissió de servicis i el nomenament d’una altra persona per a exercir el lloc d’Intendent Cap de la Policia Local.

No obstant això, per a este Consell la reclamació hauria de desestimar-se perquè no es va acreditar que els danys al·legats pel reclamant tingueren la seua causa eficient en l’actuació de l’Ajuntament, perquè de la instrucció practicada es deduïa que durant els tres anys que el reclamant referix haver patit assetjament laboral no va interessar la incoació de cap d’expedient disciplinari ni va formular tan sols queixa

escrita en la qual significara tal assetjament, ni tampoc va interposar recurs administratiu contra els distints actes administratius de l'Ajuntament a què l'interessat atribueix una finalitat persecutòria o que pretén perjudicar-li. A este efecte, s'advertix en el dictamen que *“l'anàlisi que li correspon realitzar a este Consell és estrictament jurídica i no ètica o d'una altra índole, havent de pronunciar-se sobre el nexa causal entre l'actuar dels servicis municipals i els danys al·legats per l'interessat en concepte d'assetjament laboral o mobbing.”*

- El dictamen 349/2010 analitza una reclamació plantejada per una persona que va ser cessada d'un lloc per al que havia sigut nomenada provisionalment, sent que ja la jurisdicció contenciosa administrativa va declarar ajustada a Dret l'esmentada resolució de cessament del nomenament provisional. El Consell Jurídic proposa desestimar la reclamació perquè no s'havia provat que el reclamant patira un dany o lesió que haguera de ser considerat com indemnitzable, atés que el cessament de l'interessat es justifica que només era titular d'una relació laboral o estatutària de caràcter temporal, per substitució d'un treballador que mantenia reservat el mateix lloc de treball, per la qual cosa la tornada del titular del lloc comportava el cessament de l'empleat públic temporal o interí, i perquè si bé l'interessat presentava un trastorn ansiós - depressiu, i un trastorn paranoia de personalitat, no podia concloure's que el seu origen siga haver patit un assetjament en el treball, que no s'ha acreditat.

- El dictamen 445/2009 proposa desestimar una reclamació per assetjament moral plantejada per una empleada pública que va exercir funcions d'excavació arqueològica en determinats edificis públics del patrimoni cultural valencià, reclamació que se sustentava en l'aïllament en què va haver de realitzar les seues funcions per l'abandó continu dels altres companys del Centre laboral, tolerada segons la seua opinió per un superior, així com per les burles i insults que va arribar a rebre, i per la denegació d'un canvi de lloc de treball. Per a l'Òrgan Consultiu, per mitjà de la documentació que consta en l'expedient no es van acreditar els caràcters de la figura de l'assetjament laboral, constitutiva d'accions il·legítimes, intencionals, reiterades de pressió psicològica extrema i amb la finalitat de pertorbar l'exercici de les seues funcions i que la persona abandone el seu treball; i el fet que pogueren existir discrepàncies entre la interessada i altres companys podria derivar tant de les fets relatats per la interessada com pel seu propi caràcter o conducta, podent afectar estes discrepàncies tant a la reclamant com als altres companys immersos en la dita situació, com a

part i efecte de l'activitat laboral, sense que quede acreditat en l'expedient que els servicis de l'Administració Pública no adoptaren les mesures oportunes respecte del seu personal, o propiciaren o toleraren una situació d'assetjament laboral.

- El dictamen 284/2009 considera que havia de desestimar-se una reclamació per “mobbing” laboral plantejada per una representant sindical que, al seu parer, va patir un assetjament laboral i psicològic per part de quatre superiors jeràrquics, provocant-li la baixa laboral per trastorn adaptatiu ansiós. La jurisdicció contenciosa administrativa va reconèixer el dret de la interessada a la incoació de procediment disciplinari per a l'esbrinament de l'existència o no dels fets denunciats, i en compliment d'esta sentència es va iniciar expedient disciplinari contra un funcionari públic que va concloure amb el sobreseïment de les actuacions, al no haver-se provat que l'expedientat haguera assetjat a la interessada. Per a este Òrgan Consultiu no es van demostrar els fets constitutius i determinants que acreditaren que la interessada haguera patit en la seua persona una situació d'assetjament laboral o psicològic.

- El dictamen 599/2008 se referix a una reclamació plantejada per un empleat públic que va passar a formar part de l'equip directiu d'un col·legi públic a petició de la directora del citat centre, però que posteriorment, en opinió del reclamant, va ser objecte d'assetjament laboral pel que es va veure forçat a dimitir del seu càrrec de secretari i encarregat de menjador i, finalment, a sol·licitar la baixa laboral per motius de depressió i *estrés*. S'assenyala en el dictamen que dels informes que cosnten en l'expedient no pot deduir-se l'existència de “mobbing”, sinó que més aviat es tracta d'un “desencontre” entre el hui reclamant i la directora.

- El dictamen 0466/2008 va analitzar el supòsit d'una professora d'un col·legi públic que va formular sol·licitud d'indemnització de danys morals i patrimonials sofrits a conseqüència del funcionament del servici públic, perquè considerava que en l'exercici del seu treball va patir assetjament (“mobbing”) per part de l'equip directiu del col·legi, havent sigut objecte d'humiliacions, discriminacions i, inclús de robatoris d'efectes personals i material escolar que es trobaven en la seua taquilla, la qual cosa va determinar que se li donara la baixa per estat ansiós depressiu. Per a este Consell Jurídic no procedia declarar la responsabilitat patrimonial de la Generalitat perquè res va provar la reclamant de les suposades pressions i assetjaments laborals de què va ser objecte al llarg del temps, i com es dedueix del conjunt dels

informes incorporats a l'expedient els presumptes danys sofrits per la reclamant deriven de la seua situació personal i afectació psíquica.

- El dictamen 250/2008 analitza un cas d'una empleada pública alliberada sindical que al·lega “mobbing” laboral en el seu lloc de treball en una universitat pública, derivat, al seu entendre, del rebuig de la impartició de determinats cursos de formació ocupacional que li van ser oferits, moment a partir del qual es va enrarir la relació amb el seu cap de taller i els seus companys. Segons la interessada, entre altres circumstàncies, el seu cap no va informar favorablement la realització d'un curs que havia sol·licitat (a diferència d'altres cursos sol·licitats per altres companys), la va advertir de la possibilitat de ser sotmesa a un expedient disciplinari per les queixes realitzades pels seus altres companys, li va prohibir anar al bany en horari lectiu, la va acusar de fumar excessius cigarrets o d'incomplir el seu horari de treball.

El Consell Jurídic es va mostrar partidari de la desestimació perquè la interessada deia patir assetjament laboral des de l'any 2001 sense que fins a la interposició de la reclamació a l'octubre del 2007 haguera interessat cap actuació dels òrgans universitaris com l'obertura d'un expedient disciplinari o, almenys, informatiu contra aquelles persones en què concretava l'assetjament laboral, sent que durant aquell temps es va limitar a remetre la Vicerectora una carta confidencial. En definitiva, es va considerar que la reclamant va interpretar subjectivament com vexatoris determinats actes i silencis dels seus caps del Taller d'Audiovisuals, sense que s'aprecie nexes causal eficient entre els danys al·legats i el funcionament dels servicis universitaris.

- El dictamen 136/2008 se va pronunciar sobre una reclamació formulada per diverses professores titulars d'una universitat pública per “mobbing” laboral dels directores del departament en què prestaven els seus servicis que, segons la seua opinió, durant un llarg període de temps, de forma contínua i deliberada les van maltractar verbalment i metòdicament, com a conseqüència de tot això van estar de baixa durant diversos mesos. Contra les esmentades professores es va tramitar un procediment disciplinari per una falta lleu, sent arxivat l'expedient per la prescripció de la infracció.

Per a este Òrgan Consultiu el fet que les reclamants patiren trastorns psicològics no és prou per a declarar la responsabilitat patrimonial de la universitat, perquè les reclamants afirmen un comportament d'assetjament laboral respecte de la Direcció del Departament durant anys

sense que hagueren tan sols interessat l'obertura d'expedient informatiu o disciplinari respecte d'aquelles persones de què afirmen que rebien un tracte inadequat, com tampoc consta que interessaren de les autoritats universitàries la cessació de tal comportament a través de cap via. Comprén el Consell Jurídic que les reclamants, subjectivament, hagen interpretat i patit com vexatoris determinats actes i silencis dels seus directors de departament, però això no és prou per a entendre existent un nexa causal eficient entre els danys al·legats i el funcionament dels servicis universitaris.

- El dictamen 44/2008 va analitzar un supòsit en què un funcionari, cap de la Policia Local d'un ajuntament, va formular reclamació pels pretesos danys morals i patrimonials sofrits a conseqüència del funcionament del servici públic, al·legant un intens i prolongat assetjament moral, en la seua qualitat d'Intendent Principal, per *“les constants desautoritzacions, amenaces i menyspreus..., així com de les successives humiliacions i difamacions contra la seua persona i la seua labor policial, tot això per part de l'actual equip de govern de l'Ajuntament”*, amb obertura d'expedients disciplinaris, pressions per a forçar-lo a sancionar altres companys, privació de drets dels funcionaris, etc.

Este Consell Jurídic va estimar que de l'expedient no va resultar acreditada la relació causal entre el dany al·legat i l'actuació de l'Administració, sinó que segons un informe que consta en l'expedient els presumptes danys sofrits pel reclamant deriven de la seua situació personal i afectació psíquica.

- El dictamen 454/2007 es referix a un cas en què un professor de facultat d'una universitat pública va presentar una sol·licitud d'adaptació del seu lloc de treball per motius de salut, sol·licitud que va ser desestimada i notificada a l'interessat, sense que interposara recurs en termini. Comunicada la incidència a la Inspecció de Treball, esta tampoc va alçar cap acta en relació amb les actuacions desenvolupades per la universitat. L'afectat va presentar una sol·licitud d'indemnització pels pretesos danys psicològics i morals sofrits perquè, segons la seua opinió, va ser contrària a Dret l'actuació de la Universitat en el procediment d'adopció de mesures en l'àmbit de la prevenció, la seguretat i la salut laboral i, en concret, a l'expedient conformat a la seua instància, de sol·licitud d'adaptació del lloc de treball.

Per a l'Òrgan Consultiu l'aquietament de l'interessat a la resolució li impedis reobrir de fet la via de recurs, articulant una reclamació per

uns fets la regularitat dels quals en Dret no va impugnar per la via adequada, perquè en cas contrari s’atemptaria contra el principi de seguretat jurídica.

